Het *binnenwerk* van de rechter

Kirsten Deetman
2021

Het *binnenwerk* van de rechter

In Nederland hebben we 2562 rechters. Dit zijn 2562 unieke mensen met 2562 unieke identiteiten. Toch behoren rechters onafhankelijk te zijn. Speelt hun identiteit dan helemaal geen rol bij de rechtspraak?

Naar deze interessante tegenstelling ging ik op zoek bij mijn onderzoek naar de vraag: 'In hoeverre kan je je identiteit behouden als rechter binnen de rechtspraak?' met als focus gepersonaliseerde toga's.
Deze gepersonaliseerde toga's zijn namelijk een zichtbare uitwerking van de tegenstelling tussen onafhankelijkheid en identiteit. Aan de buitenkant zijn ze namelijk gelijk aan elke andere rechterstoga, maar aan de binnenkant komt de identiteit naar voren. Maar hoe kan het dat deze onafhankelijkheid en identiteit zo dicht bij elkaar liggen, terwijl het twee kenmerken zijn die niet samen lijken te gaan? En in hoeverre kan een rechter zijn identiteit uiten binnen de rechtspraak?

Door middel van twaalf interviews ging ik op zoek naar het antwoord op die vragen. Deze interviews zijn te lezen in dit boek. Hoewel al deze interviews en rechters heel verschillend zijn, komt overal identiteit, rechtspraak en onafhankelijkheid samen en houdt het elkaar in evenwicht om rechtvaardig en menselijk te beslissen.

Humanitas
144

Diligenter
8

Aequalitas
88

Legalitas
18

Amicitia
97

Nectere
181

Facetiae
28

Audiatur et altera pars
112

Libratum
40

Iustus
50

Patere
60

Maternitatum
129

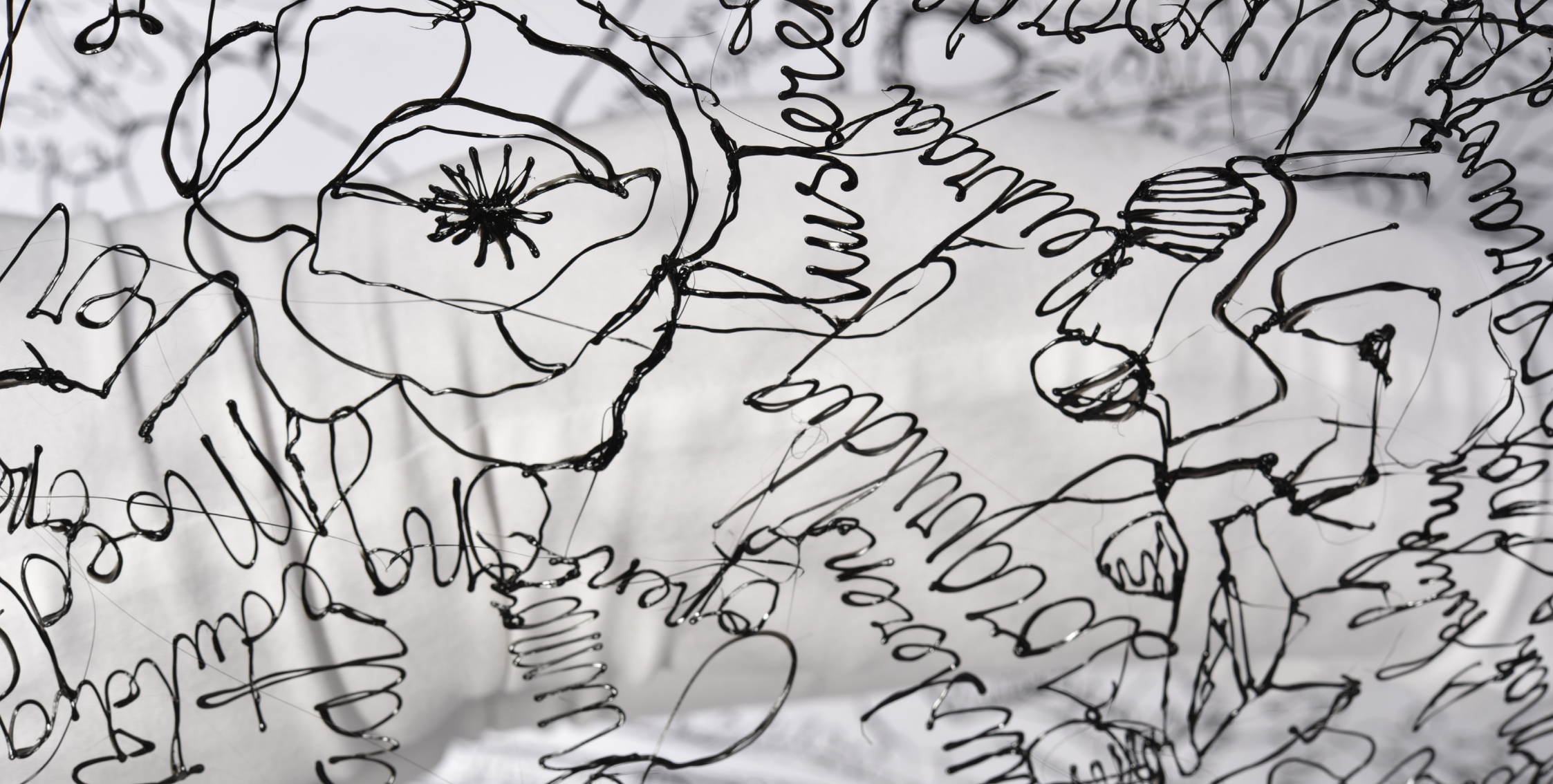

Diligenter

Hoe lang bent u al rechter?
Dat vind ik altijd een lastige vraag. Dan moet ik even terug rekenen. Vanaf 2014, dus dat is 7 jaar denk ik, ja zoiets.

Welke aspect van de rechtspraak doet u?
Op dit moment strafrecht. Ik ben een tijd familierechter geweest, 6 jaar, en ben net overgestapt naar het strafrecht.

Dat is wel wat anders.

Ja, heel wat anders. Alhoewel ook wel heel veel met emoties, dat is bij familierecht ook, het is dus wel heel menselijk, maar het is wel even anders ja.

Wat zijn de specifieke kenmerken aan uw toga?
Ik heb, net als bijna alle rechters volgens mij, een echte rechters toga. Een rechters toga ziet er toch iets anders uit dan die van advocaten en griffiers. Die hebben extra knoopjes en van die zijden banen op de toga. Dus van de buitenkant ziet het eruit als een rechters toga en de mouwen zijn ook van zijde. De binnenkant is roze.

Waarom heeft u voor een roze binnenkant gekozen?
Ik hou heel erg van kleur en de toga heeft helemaal geen kleur, is helemaal zwart met een wit befje. Nou ja, je ziet het ook wel aan mijn nagels. Ik wilde wel een beetje de glamour aan de toga geven. Ik hou daar wel van. Als rechter moet je op een gegeven moment zelf een toga regelen. Eerder kreeg je een toga. Ik ben ook secretaris geweest, dan krijg je een toga van de rechtbank of van je opleidingsinstituut. Maar als je eenmaal rechter bent, dan moet je zelf een toga regelen en ook echt een toga laten maken en ik dacht dan wil ik ook wel een persoonlijke toga met iets wat ik ook mooi vind. Ik dacht dan wil ik aan de binnenkant wel mezelf een beetje terug laten komen.

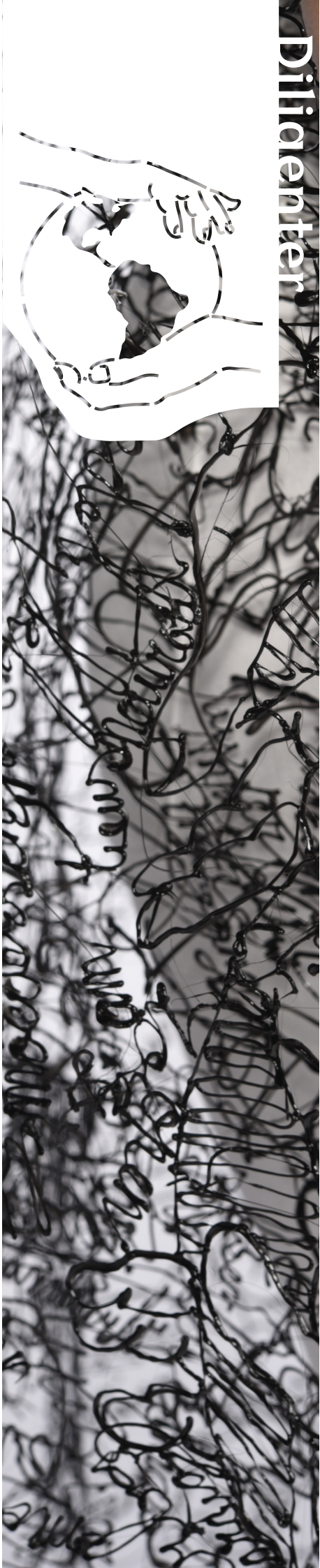

Vertellen deze kenmerken ook wat over uw identiteit?

Ja, net wat ik zeg, ik hou heel erg van kleur en ik draag ook altijd als ik zitting heb, mooie kleding. Ik draag ook dit soort schoenen onder mijn toga. Ik vind het belangrijk om er goed uit te zien, om er representatief uit te zien en dat zegt ook iets over iemand, denk ik.
Ik ben heel erg zorgvuldig, ik ben heel erg precies, ook in mijn werk. Ik vind kwaliteit in mijn werk ook heel erg belangrijk. Dat het goed is, wat ik doe. Dat ik het niet afraffel. Dat ik de zaken goed voorbereid en gedegen voorbereid en dat zie je denk ik ook wel terug in hoe ik eruit zie. Ja dat vind ik gewoon belangrijk.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?

Wat bedoel je dan met identiteit precies?

Wat zijn eigenschappen die specifiek voor u zijn of iets over u vertellen?

Nou ja, ik denk dat ik er net wel een paar genoemd heb. Ik ben heel perfectionistisch, precies, zorgvuldig, af en toe ook wel een control freak, dat kan je natuurlijk ook wel in de weg zitten soms. Het is niet alleen dat ik dat van mezelf eis, maar ook van anderen en dat is soms wel eens ingewikkeld. Maar ik denk op zich, dat het voor een rechter wel goede eigenschappen zijn, omdat een rechter natuurlijk ook iets doet, waarbij je heel zorgvuldig moet zijn. Het gaat niet om niks, waar wij over beslissen. Maar ik ben ook wel open hoor. Ik ben altijd geïnteresseerd in degene die tegenover mij zit. Dus het is niet alleen, van ik bespreek het feit en dat is het, nee ik kijk wel waarom gebeurt dit nou en hoe kunnen we dit in de toekomst voorkomen? Dus ik neem hiervoor ook wel de tijd. Ik vind het ook belangrijk om mensen daarbij te helpen.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?

Nou, ik ben natuurlijk 24 uur per dag rechter. Dat is ook wel iets wat er bij ons vanaf de opleiding wordt ingeprent, zeg maar, van let op je bent altijd rechter. Het is niet zo dat je je toga uitdoet en het is klaar. Want iedereen weet dat je rechter bent. Als je op straat loopt, weet iemand

niet dat je rechter bent, maar het kan maar zo zijn dat iemand je wel kent en denkt hé daar rijdt iemand door rood en dat is een rechter. Maar ik moet wel zeggen, op het moment dat ik mijn toga aandoe, dan voel ik mij meer rechter dan Diligenter en dan spreek ik als rechter recht. Ik ben niet Meester Diligenter, is stel mij ook niet voor op de zitting. Ik ben de rechter, ik zeg niet ik ben meester Diligenter. Ik ben dan de rechter en dat vind ik wel een instituut en niet een persoon.

Voelt u zich beperkt in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?
In de rechtszaal of in het algemeen? In de rechtszaal en de rechtspraak die u moet doen.
Ik voel me daar niet in beperkt, want ik denk dat ik daarin mijn identiteit ook wel enigszins moet beperken. Ik kan niet mijn mening, als ik ergens een mening over heb, ventileren in een zaak. Maar soms is dat wel eens ingewikkeld. Ik ben wel iemand waaraan je snel kunt zien hoe ik over iets denk. Je kan dat soms ook wel in mijn stem horen. Als ik iemand echt niet geloof, dan heeft degene dat ook wel door. Ik kan in de behandeling van zaken wel pittig zijn, dat krijg ik ook wel eens terug van collega's. Zo van: je zocht wel het randje op, zeg maar. Dat is een manier hoe je zaken behandelt. Ik vind ook wel dat dat mag en dat is ook wel een beetje hoe ik privé ben. Dan gebruik je toch wel iets van je identiteit, denk ik.

Botst uw eigen mening wel eens met de rechtspraak die u doet?
Jawel, ja.
Er zijn een aantal soort zaken waarbij ik wel eens denk van moet dit nou vervolgd worden? Maar dan heb ik ze wel en dan moet ik daar wel een beslissing over nemen. Dan heb ik me wel aan de wet te houden. Terwijl ik eigenlijk wel eens denk... en dan gaat het om bepaalde zaken, waarbij ik wel eens denk, hier is het strafrecht niet voor bedoeld.

Wat is het verschil tussen u als mens en uw identiteit als rechter?
Dat vind ik wel lastig. Ik denk dat dat best wel dicht bij elkaar ligt hoor. Want ik ben als mens er ook wel van dat je je gewoon aan de regels moet houden. Als rechter ben je echt wel serieus, nou ja dat is ook weer niet helemaal zo. Ik gebruik best wel veel

humor in de zittingszaal. Ik ben zelf nu bijvoorbeeld een paar keer in 'Voor de rechter' geweest, dat programma van RTL5. Je ziet jezelf eigenlijk nooit, maar dan zie je dat dus terug dat je af en toe de humor gebruikt, die je in het dagelijks leven ook gebruikt. Dat hoor je dan ook van kennissen en vrienden die hebben gekeken wel terug. Ik weet dus niet of er heel veel verschil is eigenlijk. Maar ja als rechter ben je misschien net weer wat preciezer, wat strenger. Ik denk niet dat er heel veel verschil is.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?

We hadden het er net natuurlijk al over, maar is er iets waarvan u misschien dacht van o dit kan ik haast niet door mijn identiteit of op andere manier...

Nee. Kijk, we doen natuurlijk ook wel zaken meervoudig. Met z'n drieën. Dan heb je natuurlijk wel eens dat je er niet helemaal met elkaar uitkomt en dat er dan toch iets beslist wordt, waarbij je zelf misschien iets meer twijfel had. Maar dat heeft dan niets met je identiteit te maken, denk ik. Dat heeft gewoon te maken met hoe jij tegen die zaak aankijkt. Dus dat wil ik niet als strijd met mijn identiteit omschrijven. Snap je wat ik bedoel? Je zit met drie rechters en je probeert unaniem eruit te komen, maar dat lukt niet altijd. Dat heeft niet met mijn identiteit te maken, het is gewoon hoe je tegen de zaak aankijkt. Dus ik denk niet dat dat het is.

Ik heb nog nooit iets gehad, waarbij ik denk dit gaat zo tegen mijn identiteit in. Nee.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en in welke in het nadeel?

Het voordeel is in alle situaties waarin je recht spreekt, dat je toch als rechter gezien wordt. Maar een nadeel, dat weet ik eigenlijk niet. Nou ja, ik heb bijvoorbeeld ook heel lang familierecht gedaan en daar deden we ook kinderverhoren. Daar deed ik de toga altijd uit. Want daar komt het kind niet voor de rechter om zelf te verschijnen, maar alleen maar om een gesprekje te hebben. Dan deed ik altijd mijn toga uit om een informeel gesprekje met zo'n kind te krijgen. Dus dan zou ik zeggen: in die situaties zou de toga in het nadeel werken, omdat je dan dat informele minder goed kan creëren, denk ik. Bij kinderen. Die schrikken daar misschien van.

Wat zou u aantrekken als u zelf mag kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Gewoon mijn toga.

En zou die er dan het zelfde uitzien of zou u er iets aan willen veranderen?

Nee, ik zou er niet iets aan willen veranderen.
Ik denk dat het goed is dat we wel een toga dragen. Want als we allemaal als individu gaan zitten, dan wordt het denk ik, ingewikkelder allemaal.

Komt uw identiteit ook terug in uw uitspraken?
O, dat vind ik ook wel ingewikkeld. Nou mijn identiteit waar we het net over hadden, dat precieze, dat zorgvuldige, dat zie je denk ik wel terug in mijn uitspraken ja. Dus ja, ik weet niet of dat heel veel verschilt met collega's, maar ik probeer wel echt goede producten af te leveren. Dus ja, die identiteit is denk ik wel terug te zien. Maar ik probeer mij ook wel - dat is ook wel iets wat ik in de rechtszaal belangrijk vind – in communicatie zoveel mogelijk aan te passen aan de degene die voor mij zit. Dat probeer ik ook wel in mijn uitspraken. Dus ik gebruik wel zoveel mogelijk klare taal.

Vind u dan ook dat identiteit gewenst is bij rechters binnen de rechtspraak?
Nou tot op zekere hoogte. Kijk, want als we allemaal onze identiteit heel erg op de voorgrond laten komen - bijvoorbeeld als we met z'n drieën zitten - dan kan het ook nog wel eens heel ingewikkeld worden. En dat is niet goed. Maar je ontkomt er niet aan dat er iets van je identiteit terugkomt in het werk dat je doet. Dat is ook altijd wel het mooie als je met z'n drieën bijvoorbeeld zit, het mooiste is dan als je een bepaalde combinatie hebt, met drie identiteiten die elkaar goed aanvullen. Want je hebt dan mensen die, zoals ik precies en zorgvuldig werken, over alles nadenken, van het type detailniveau. Maar je hebt ook rechters die dat minder hebben, maar die heel erg van de grote lijnen zijn, van de helicopterview, het tempo erin houden en besluitvaardig zijn en dan vul je elkaar goed aan. Die van de grote lijnen kan de zitting wat vlotter doen en wat sneller behandelen en dan heb je een hele mooie combi. Dus in die zin, denk ik dat je er niet aan ontkomt dat een identiteit wel iets

naar voren komt. Maar het moet niet teveel zijn, want dan kan het ook wel heel ingewikkeld worden, denk ik.

Vind u dat je je identiteit kan verliezen door rechtspraak of misschien trekken van de rechtspraak overneemt?
Bepaalde dingen - maar ik weet niet zo zeer of dat identiteit is - zoals bijvoorbeeld onbevangenheid, kun je wel een beetje verliezen door rechtspraak. Je moet denk ik wel opletten dat je nog fris naar de zaken blijft kijken. Dat je niet in een soort van negatieve teneur komt van 'dit is weer dezelfde drugsdealer en huppakee, snel even dat dossier en het is klaar en achter slot en grendel'. Dat je wel moet oppassen dat je steeds fris en fruitig naar een zaak kijkt en ook wel zodanig kijkt dat je niet in een negatieve spiraal komt en dat je dan je eigen opgewektheid verliest. Dat kan hè, je hebt vaak alleen maar negatieve dingen, het is geregeld alleen maar ellende wat je ziet. Daar moet je denk ik wel voor waken. Je kan soms achter elkaar zulke heftige zaken hebben - dat heb ik ook wel even een poosje gehad - dat je zelf een beetje in mineur raakt. Zo van: in welke wereld leven we eigenlijk? Daar moet je wel voor oppassen.
Dus eigenlijk werk en privé scheiden en nieuwsgierig blijven?
Ja. Ik denk dat het ook goed is om daarover te praten. Of op een gegeven moment te zeggen, ik moet even een paar andere zaken hebben, want het is nu wel even mooi geweest.

Vind u dat een uitspraak dezelfde zwaarte heeft als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja.

Denkt u dan ook dat het hetzelfde overkomt op de verdachte?

Dat vind ik ook wel ingewikkeld. Bij familierecht bijvoorbeeld deed ik zaken met psychiatrische patiënten. Dan ging ik samen met de griffier op pad naar psychiatrische patiënten die gedwongen opgenomen moeten worden en daar moesten wij dan een machtiging voor geven. Dan had ik dus geen toga aan. Dan stelde je je voor als de rechter en dan werd er wel eens gezegd: hoe zo dan, u bent helemaal niet in toga. Maar goed in de meeste gevallen werd het wel aangenomen dat jij dan de rechter bent. Dan kwam de uitspraak net

zo hard binnen als dat ik het met de toga aan op de rechtbank doe. Maar uiteindelijk denk ik toch wel dat het in toga op de rechtbank meer effect zal hebben.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Ik zie daar geen nadeel in. Nee.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar tegelijk hebben mensen ook een eigen identiteit. We hebben het er net over gehad hoe u uw uitspraken doet, terwijl het anders kan zijn dan een andere rechter. Maar kan dit er ook voor zorgen dat als ik bijvoorbeeld bij een andere rechter zou komen, dat de uitspraak dan anders zou zijn?
Nou in principe zou dat niet mogen. Het is meer denk ik hoe de uitspraak is opgeschreven, maar ja je ontkomt er niet aan. Want we hebben natuurlijk richtlijnen voor straffen en regels voor of iets wel of niet bewezen is, maar je kan daar van mening over verschillen. Het kan best zijn, dat als je bij de ene rechter bent, je dan die straf krijgt en bij de andere rechter een andere straf. Dat kan, maar dat zou niet mogen. We proberen dat allemaal wel zo veel mogelijk met elkaar af te stemmen, maar ik sluit dat echt niet uit. Dat zie je ook wel als we met z'n drieën in de meervoudige raadkamer zitten. Je verschilt dan soms van mening over de strafhoogte of of iets wel of niet bewezen is. Daar zie je het dan ook terug. Al probeer je er dan met elkaar wel uit te komen met argumenten en dan kom je er ook wel uit. Maar als je dan alleen had gezeten en niet elkaars argumenten had gehoord, dan had je dus mogelijk verschillende uitspraken gehad. Alleen, ja het zou niet mogen of moeten. Maar ik denk niet dat je eraan ontkomt.

De Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak schijft over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist 1 specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit

en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?
Ik denk tegen.

En waarom denkt u dat?

Stel ik ga me helemaal focussen op bouwkunde, dan ga ik daar ook een visie over vormen, hoe dat volgens mij zou moeten zijn. Als ik dat alleen maar zou doen, dat zou dan mijn specialisatie zijn, dan zou ik de vormer zijn hoe dat dan uiteindelijk zou uitwerken. Ik denk niet dat dat goed is. Ik bedoel, ik zie het nu zelf ook. Ik heb zes jaar familierecht gedaan, nou dan vorm je ook steeds meer wel een oordeel over bepaalde dingen en probeer je dat ook wel uit te dragen naar collega's. Het is goed om daar af en toe even uitgehaald te worden en nu weer even iets anders te doen. Want het moet niet zo zijn dat het meester Diligenter recht wordt. Het moet gewoon Nederlands recht blijven en niet het recht van meester Diligenter.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kunt verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Het is namelijk gebleken uit onderzoek dat als iemand een identiteit heeft, die op die van jezelf lijkt, je daar beter in kan verplaatsen. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja dat vind ik wel.

Maar is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en zich beter of slechter in iemand kan inleven.

Dat zou wellicht nadelig kunnen zijn. Ik denk dat je er niet aan ontkomt dat de ene identiteit zich beter kan inleven dan de andere. Maar rechters worden op bepaalde competenties opgeleid en aangenomen. In het algemeen zou je er dus vanuit mogen gaan dat elke rechter over een bepaald inlevingsvermogen beschikt.

Wat speelt een grotere rol volgens u bij de uitspraak, als u moet kiezen: de wet of menselijkheid?

Ook al weer een heel ingewikkelde. Ik heb altijd heel lang de wet gezegd,

maar hoe langer ik rechter ben, hoe meer ik neig naar menselijkheid.

Hoe dat zo?

Omdat je als beginnend rechter, beginnend jurist, en net van de schoolbank komt, heel erg naar die wet kijkt en denkt het kan niet anders. Maar door je ervaring en door wat je allemaal gezien hebt en ook wel doordat je je zekerder voelt als rechter om daar soms tegen in te gaan misschien, omdat je denkt, nee dit kan gewoon niet.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?

Ja, ik vind wel herkenbaarheid. Dat het gewoon voor de mensen duidelijk is wat ik ben.

Legalitas

Hoe lang bent u rechter/ Hoe lang bent u er mee bezig om rechter te worden?

Ik ben 1 juli rechter in opleiding geworden. Hiervoor ben ik langere tijd advocaat geweest. Ik ben in januari 2007 beëdigd tot advocaat. De procedure om rechter te worden is vrij uitgebreid Die sollicitatieprocedure is bijna een maand of drie, vier in totaal. Mijn brief heb ik gestuurd, begin februari sloot de sollicitatietermijn. En dan heb je vijf rondes in selectie waar je doorheen gaat. Ik geloof dat ik eind april, begin mei, hoorde dat ik rechter mocht worden. En toen ben ik 1 juli begonnen.

Dat is een lange procedure! Ja dat zijn meerdere rondes waar je doorheen moet. Je moet het echt graag willen! Ja, je moet het echt graag willen!

En welke kant van de rechtspraak doet u?

Ik zit nu bij het team “familie”. En ik heb nu zaken met name over gezag en omgang. Een aantal alimentatiezaken en zaken over verplichte zorg. Dus als mensen bepaalde medicatie of een opname nodig hebben volgens de arts, en dat zelf niet willen, dan kan een rechter een machtiging afgeven zodat die persoon toch verplichte zorg krijgt. Die zaken doe ik ook. Mijn ervaring als advocaat zit vooral in het bestuursrecht, in het vreemdelingen- en vluchtelingenrecht, en het tweede deel van mijn opleiding zit ook in dat rechtsgebied.

Zou u ook liever daar terechtkomen of.....

Nee, niet persé want ik moet zeggen dat ik het familierecht ook heel leuk vind. Na mijn opleiding volgt die beslissing. Mijn opleiding is twee jaar, het ligt erg aan je ervaring hoe lang je opleiding is. Er zijn ook mensen met een opleiding van vier of vijf jaar en er zijn mensen met een opleiding van één jaar. En als je een tweejarige opleiding hebt, is het ook de bedoeling dat je in meerdere rechtsgebieden kunt gaan werken. Dus het ligt er even aan waar de nood het hoogst is, of het tekort het grootst, waar je geplaatst wordt.

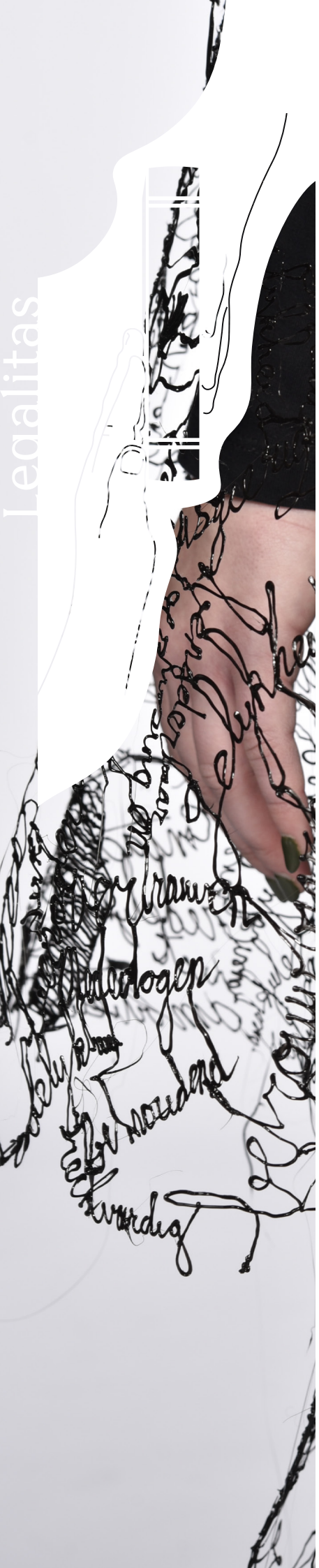

Dus het kan ook zijn dat ik in het strafrecht terecht kom, straks.

Wat heeft uw voorkeur tot nu toe?

Ik vind het familierecht heel erg leuk, maar het bestuursrecht vind ik ook heel erg leuk. Stiekem hoop ik dat ik in één van die rechtsgebieden terecht kom.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?

Ik ben heel open, transparant. Vind dat ook belangrijk voor mensen die recht zoeken. En ik wil graag opkomen voor rechten van mensen die in het gedrang komen.
Ik vind het mooiste aan het recht, dat je met recht iemand de goede kant op kan helpen in zijn leven. Dus als iemand vast loopt, dat je het recht kunt gebruiken om iemand weer de goede kant op te helpen. En dat zie ik ook als mijn ultieme doel, zeg maar, dat je mensen daarmee probeert te helpen en te ondersteunen.

Wat zijn de specifieke kenmerken aan uw toga?

Ik heb een toga gekocht van een erfenis, van mijn oma en opa die heel erg trots waren dat ik beëdigd werd als advocaat.
In gouddraad heb ik mijn naam aan de binnenkant laten opnemen. Maar aan de binnenkant zit ook het wapen van Luxemburg. In Luxemburg zit het Hof van Justitie van de Europese Unie. Ik ben echt een Eurofiel. Ik vind het Europees recht echt fantastisch. Ook omdat het vreemdelingenrecht en vluchtelingenrecht behoorlijk dichtgetimmerd was en is. En eigenlijk het licht kwam uit Luxemburg. Als je helemaal geen hoop meer had vanwege de zeer strenge uitleg van Nederlandse regels, dan kwam er vaak hoop uit Luxemburg op betere bescherming voor mensen. Dus ik vond het heel mooi om daar een keer geweest te zijn. Ik heb daar een zaak bepleit met een kantoorgenoot en we hadden op ons oude kantoor de afspraak als je in Luxemburg had gepleit, dan naai je het wapen van Luxemburg aan de binnenkant van de toga. Dus dat had ik met veel liefde aan de binnenkant genaaid.
En toen ging ik weg bij dat kantoor, omdat ik rechter werd, en kreeg ik van

kantoor het wapen van Amsterdam, waar mijn kantoor was en dan vermengd met het kantoorlogo. En ik kom uit de sociale advocatuur. Ik vind het heel belangrijk dat iedereen die rechtshulp nodig heeft, rechtshulp kan krijgen. Ongeacht je sociale status of je portemonnee. Dus ik heb dat kantoorwapen verweven met het Amsterdamse wapen ook aan de binnenkant en dat zit ter hoogte van het hart om de sociale advocatuur in het hart te blijven houden.

Kunt u ook zeggen dat deze kenmerken ook iets over uw identiteit vertellen?
Ja! Enerzijds de sociale advocatuur. De nood voor mensen, met name de lagere inkomenscategorieën om goede rechtshulp te kunnen krijgen, maar ook de hoop op licht uit Europa.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?
Ik word daar heel blij van en ik krijg er energie van. Ik heb er dan zin in.

Voelt u zich ook beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?
Nee. Nee. Ik denk dat je heel erg jezelf kunt meenemen in de persoon die je bent als rechter.
Uiteraard zijn er beperkingen. Je geeft geen geloofsuitingen als je daar zit, maar dat is omdat iedereen voor de wet gelijk is. En die gelijkheid draag je ook uit. Maar je kan heel veel van je persoonlijke kenmerken meenemen in hoe je daar zit.

Botst uw eigen mening ook wel eens met de rechtspraak?
Tot nu toe niet, maar misschien zit ik nog niet lang genoeg hier.

Ook niet met die kwestie waar u het net over had? (Toen u naar Luxemburg moest)

Nee, want toen heeft de rechtbank Amsterdam vragen gesteld aan het Hof.
In het Europese recht, als je bij het Hof van Justitie terecht komt, dan is het omdat een rechter uitleg vraagt over een begrip in een Europese regel. Dat een rechter dat doet is eigenlijk

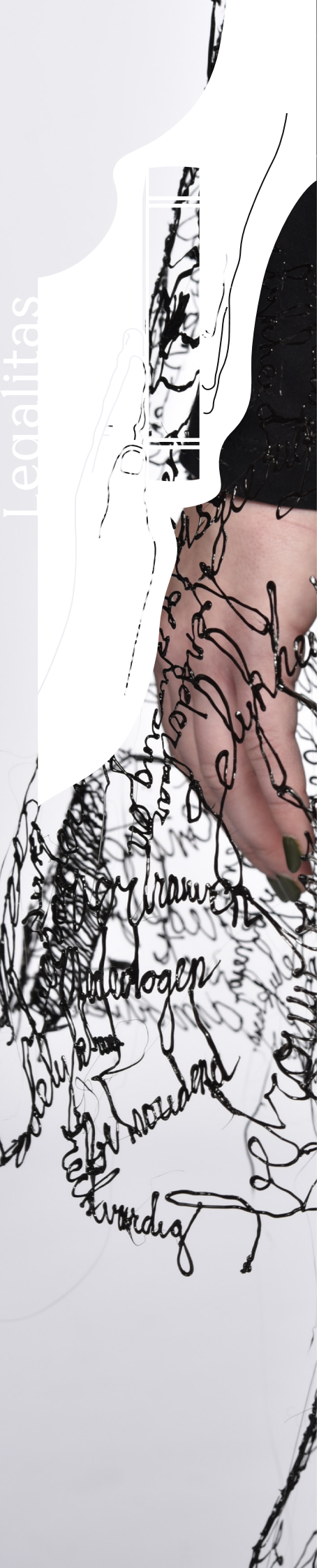

alleen maar heel erg goed. En daarmee ging de rechtbank juist in tegen de lijn die de hoogste bestuursrechter, de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, heeft uitgezet.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?
Ja, ik weet het niet. Ik denk niet zo veel. Ik denk dat je rechter wordt als je die waarden een warm hart toedraagt en de derde staatsmacht een warm hart toedraagt. Als je het belangrijk vindt dat grondrechten gerespecteerd worden, dat burgers kunnen opkomen voor hun belangen, als je dat soort waarden belangrijk vindt dan solliciteer je als rechter of een andere functie binnen de rechtspraak. Dus ik heb nog niet gehad dat het voor mij botst.

Is er ook een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en in welke in het nadeel?
In contact met mensen?
De voordelen zijn dat de mensen jou zien als een rol, als een vertegenwoordiger van de rechtspraak. Het nadeel kan zijn dat het afstand schept. En bijvoorbeeld met een kindgesprek heb je geen toga aan. En ook met de zorgzittingen, mensen die verplichte zorg krijgen, dan ga je als rechter naar de instellingen toe. Of als iemand uit huis moet, ga je naar iemand thuis toe, dan heb je ook geen toga aan. Dus aan de ene kant kan het jou in een bepaalde rol zetten en kan het ook wenselijk zijn. Ook omdat je die gelijkheid dan benadrukt. Een advocaat heeft ook een toga aan. Aan de andere kant, als het een drempel kan opwerpen waardoor je minder toegankelijk zou kunnen zijn, dan trek je hem gewoon uit.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Een toga. Ja. En als ik geen toga aan heb... Ja, ik vind het belangrijk dat

je er dan netjes uit ziet omdat ik het idee heb dat ik daarmee laat zien dat ik de ander serieus neem als partij. Ik ga niet in een kapotte spijkerbroek op gympen lopen. Als ik geen toga aan had dan zou ik nette, representatieve kleding, aan hebben, maar dat is natuurlijk weer eigen smaak, maar wel een beetje neutraal.

Zou de toga er hetzelfde uit moeten zien of zou u er iets aan veranderen?

Ik zou er aan veranderen dat iedereen dezelfde toga aan heeft. Want het is heel gek. Wij trekken een toga aan zodat wij er allemaal hetzelfde uit zien maar iedere toga is anders. Zo heeft een toga van een rechter zijden panden aan de voorkant en een advocatentoga niet. Zo laat je toch weer een verschil zien, want zijde is van oudsher als een soort chique stof. Dat vind ik dan weer raar. Als ik iets zou veranderen zou ik ervoor zorgen dat iedereen exact dezelfde toga had.

Komt uw identiteit terug in uw uitspraken?

Nee. Denk ik niet. Nee. En dat heeft er ook mee te maken dat het voor een burger, voor een rechtzoekende, niet moet uitmaken bij welke rechter hij of zij terecht komt.
Dus je laat in de uitspraak, maar dat doet iedere rechter, zien dat je iemand hebt gehoord, dat je alle kanten hebt afgewogen en dat je een beslissing neemt.

En is uw uitspraak ook niet qua verwoording anders dan bij andere rechters? Of dat u er ook nog iets persoonlijks instopt?

Nou niet echt iets persoonlijks. Je probeert te schrijven voor wie het bedoeld is en de rechtspraak is steeds meer doordrongen van het feit dat je klare taal moet gebruiken. Dat je woorden gebruikt die jouw lezer begrijpt. En dat is belangrijk. Ik heb altijd geroepen het lijkt me onwijs grappig om een keer een uitspraak op rijm te doen op 5 december. Wie weet, ga ik dat toch nog eens doen.

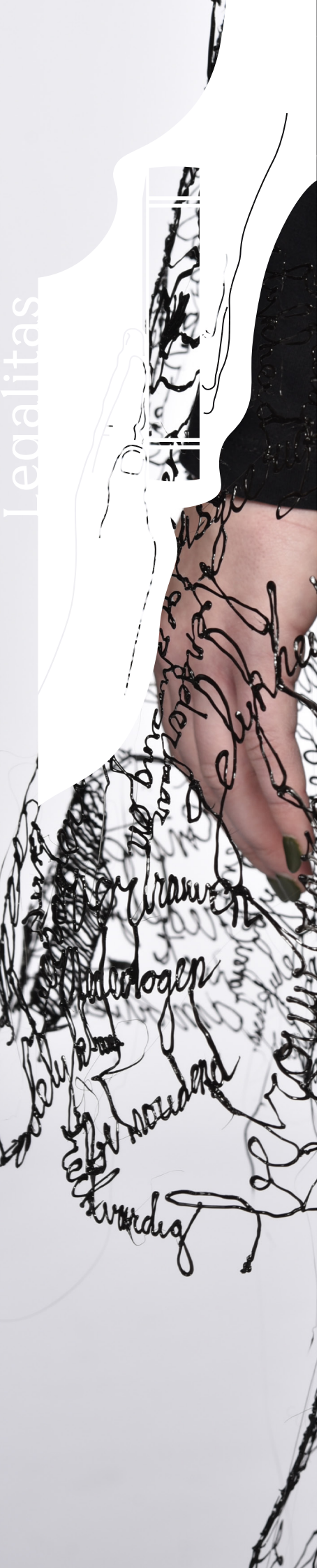

Is identiteit, volgens u, gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?
Ja, want je bent allemaal wie je bent. En jij zit daar als rechter het meest overtuigd als jij gewoon bent wie je bent.

Waarom vindt u dat?

Ja, anders speel je een rol. Dan ben je niet authentiek en heb je niet automatisch een bepaald gezag. Jij moet daar die zaak leiden, je moet een beslissing nemen. Mensen leggen hun vraag, hun geschil in jouw handen. Dus jij moet daar zo authentiek mogelijk zitten. Ik denk ook, als je ziet dat iedereen zijn eigen stijl meeneemt dan merk je ook dat dat helpt in de acceptatie van een uitspraak en in het gevoel dat mensen ook echt gehoord zijn.

Verlies je ook je identiteit door de rechtspraak? Of neem je misschien eigenschappen over?
Ik denk dat het meevalt. Je neemt wel eens dingen over van anderen, en zeker ik, Ik ben in opleiding. Dat betekent dat ik heel veel bij anderen kijk. Hoe doe jij het, hoe doe jij het? En dan probeer ik een eigen stijl daarin te vinden. Dus het kan heel goed zijn dat ik daarbij bepaalde manieren overneem van een ander. Maar ik denk niet dat ik mijn eigen identiteit verlies.

Heeft een uitspraak ook dezelfde waarde als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja.
Denkt u ook dat dat hetzelfde overkomt op een verdachte als de toga niet wordt gedragen?
Voor een verdachte? Dan zit je echt in het strafrecht. Weet ik niet. Ja, ik denk het wel. Je zit daar als rechter. Jij neemt een beslissing. Eigenlijk zou het niet uit moeten maken wat je daar aan hebt. Het gaat om je kennis en je kunde.

Is het een voor- of een nadeel dat zowel in civiele als in strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Het is een voordeel. Een rechter is een rechter. En het moet niet uitmaken welke rechter, wie daar zit. En die

indeling is ook vooral om kennis te verdiepen. Als je als civiele rechter strafrecht gaat doen, dat is goed, en je rouleert één keer in de zoveel tijd, maar je hebt dat onderscheid natuurlijk ook vanwege de kennis en de kunde die daarbij komen. Maar in principe moet het niet uit maken welke rechter daar zit. Ze wisselen ook wel eens uit hè! Bijvoorbeeld in meervoudige kamers als het gaat over een vreemdelingenzaak van een minderjarige, dan kan je daar met twee vreemdelingenrechters zitten en de derde een kinderrechter omdat die heel veel kennis en kunde heeft over de rechten van het kind. Dan zet je meerdere disciplines bij elkaar om zo optimaal mogelijk dat geschil te behandelen.

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schijft over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist 1 specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?
Zou dit gebruik van identiteit volgens u meewerken of tegenwerken bij een uitspraak?
Dan word je als burger afhankelijk van bij welke rechter je komt. En dan kan je ook heel erg vertraging oplopen in je rechtszaak. Als er maar één rechter is die het leuk vindt om na te denken over boetes die opgelegd worden in het kader van de wet gewasbeschermingsmiddelen. Als er maar één in Nederland is die dat nu leuk vindt, die daar kennis en kunde over heeft, dan moet heel Nederland wachten op die ene rechter. Ik denk juist dat het goed is, dat de verdeling nu op zich niet verkeerd is. En hij is nu ook al vrij gespecialiseerd hè? Je hebt al wel behoorlijke specialisaties, de indeling is ook vanuit dat idee ingericht. Het is soms ook zo dat bepaald soort zaken bij een aantal rechters komt. Ik weet niet of het een noodzakelijke verbetering is.
U denkt ook niet dat de uitspraak er

Legalitas

beter van zou worden?
Nee. En soms kan het ook heel erg helpen als iemand er met een hele frisse blik naar kijkt. Die niet "vastgeroest" zit in het onderwerp.

Empathie zorgt er voor dat je je beter in een ander kan verplaatsen. Maar het nadeel van empathie is wel, het heeft met identiteit te maken. Het is namelijk uit onderzoek gebleken dat je je beter in iemand kan verplaatsen als die een gelijk soort identiteit heeft of kenmerken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Empathie is tot op zekere hoogte belangrijk voor de rechtspraak. Je moet een rechtzoekende het gevoel geven dat hij is gehoord, dat je hem hebt gezien. En één aspect daarvan is empathie. Maar je gaat natuurlijk niet mee zitten huilen, maar je toont begrip. Dat je ziet dat de ander heel verdrietig is. Dus dan zit je meer in de observerende rol. En dan maakt niet uit hoe jouw eigen identiteit is. Je kan allemaal zeggen: "Ik zie dat het u erg raakt. En het is niet gek want het gaat om iets heel belangrijks voor u". Bijvoorbeeld.

Maar het blijkt dus wel dat empathie enigszins te maken heeft met identiteit en u zegt al: "Als rechter moet je enigszins empathisch zijn". Maar kan het dan toch nadelen opleveren als een rechter zich beter of minder goed in iemand kan verplaatsen?

Dat zou niet zo moeten zijn. Kijk het kan... Wij zijn ook mensen. Maar in theorie zou het niet zo moeten zijn dat het uitmaakt welke empathie een rechter voor jou heeft. Want dan zou je de situatie krijgen dat jij alleen, voor jouw gevoel, alleen bij een rechter die zelf kinderen heeft, alleen met jouw problemen over kinderen terecht kan. Of alleen een rechter die zelf gescheiden is weet wat jij doormaakt als jij gaat scheiden. En in de opleiding is heel veel aandacht voor empathie. Hoe laat je dat zien? Hoe geef je iemand het gevoel dat ie echt gehoord is en gezien is met z'n probleem?

Wat speelt volgens u een grotere rol bij de uitspraak? De wet of menselijkheid?
Dat is met de toeslagenaffaire indachtig een hele bijzondere vraag. In beginsel de wet. Totdat die raakt aan de menselijkheid. Ik denk dat we het zo moeten zien, dat het kader is de wet en dat dat in de toepassing begrensd wordt door de menselijke maat. Want daar moet je nooit overheen gaan. Dan kan de toepassing van de wet hard zijn, soms te hard als dat in strijd is met de menselijke maat, dan is dat de grens.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?
Allebei. Ik ben herkenbaar door een toga maar het geeft ook een bepaalde afstand. En het geeft ook dat mensen misschien een afstand voelen. En dat is natuurlijk ook de reden dat je hem niet aan hebt bij een kind gesprek. (Zo'n enge mevrouw met een zwarte jurk).

Facetiae

Wat is uw tak binnen het recht?
Strafrecht. Ik heb hiervoor bestuursrecht gedaan. Nu doe ik strafrecht.
Hoeveel jaar bent u al rechter?
Ik heb mijn opleiding gedaan vanaf 2000. In 2002 ben ik rechter geworden bij mijn eigen rechtbank. Dus bijna 20 jaar.

Hoe zou u identiteit omschrijven?
Identiteit is de optelling van de dingen die bij je zelf horen, tot jouw persoonlijkheid bijdragen en wie je bent. Ja, zo zou ik het omschrijven.
Zijn er dan ook eigenschappen die u specifiek bij u zelf zou kunnen neerleggen?
Ik ben snel in beslissen als het gaat om het werk, ik ben makkelijk in de omgang, collegiaal, dat zijn denk ik wel een paar van de belangrijkste dingen. Ik vind het ook belangrijk om binnen dit werk collegiaal te zijn. Je hebt ook wel rechters, dat zijn enorme eigenheimers, maar ik vind het wel prettig om samen te werken met anderen. Ik ben ook gevoelig voor de sfeer op een afdeling.

Werkt u vaak samen dan binnen een rechtszaak?
Ja, we hebben de meervoudige kamer, dan zit je eigenlijk met z'n vieren. Dan heb je de juridische medewerker, die doet al heel veel in de voorbereiding en die doet ook heel veel in de afwerking van de zaak. Dan zit je verder met drie rechters en samen moet je eruit komen wat de beslissing gaat zijn in een bepaalde zaak. Ik denk dat ik ongeveer iets meer, een stukje meer dan de helft, in meervoudige kamers zit. De rest zit je dan alleen, met de griffier uiteraard. Dat zijn politierechterzaken, kantonrechterzaken en de zogeheten Mulderzaken. Mulder is als iemand een verkeersovertreding heeft begaan en die krijgt een boete, daar kan hij tegen in beroep, eerst bij de officier van justitie en daarna kan hij naar de kantonrechter nog daartegen in beroep tegen de beslissing van de

Facetiae

officier. Dat zijn ongeveer de dingen, die ik op dit moment aan zittingen doe.

U heeft een hele mooie Feyenoord toga. Wat is het verhaal er eigenlijk achter?
Nou ik ben geboren in Rotterdam en ik ben eigenlijk mijn hele leven lang al Feyenoord fan. Ik heb niet eens zo lang in Rotterdam gewoond, een jaar of negen. Toen ik zestig werd, dat is afgelopen december, kreeg ik van vrienden aangeboden om een togavoering te laten maken en toen hadden mijn kinderen een presentatie gemaakt over mij. Een kritische presentatie en daar hadden ze onder andere deze foto bij. Toen heb ik besloten deze foto in de toga te gebruiken. Het enige nadeel is dat het niet helemaal scherp is. De grafische studio vond dat niet zo mooi, maar ik heb toch gezegd dan maar iets minder scherp, dat vind ik ook prima. Het was bij studio Koen Verbeek, daar is dat gedaan.

Zat u toevallig dan ook bij het bedrijf Togamakers?

Togamakers ja, want Verbeek verwerkt het in de voering en die voering stuurt hij dan door naar Togamakers in Amsterdam en die zetten hem erin. Zo is het bij mij dus ook gegaan.
Maar het was dus een cadeautje eigenlijk, het was niet eens mijn eigen idee, want ik heb deze toga al even lang als ik rechter ben ongeveer, het was het idee van vrienden om dat erin te stoppen.

En vertelt het dan ook echt iets – behalve dan die liefde voor Feyenoord – over u?
Ja ook, mijn hoofd staat er dus ook talloze malen op en het was speciaal een beetje een lullige foto die ervoor is gebruikt omdat het een beetje zelfspot is, maar ook niet vreemd, dat vertelt ook wat over mezelf, het moet allemaal een beetje grappig blijven.

Humor is ook belangrijk.

Daar hou ik wel van, ja.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?
Ja eigenlijk niet zo heel veel, dat je weer naar een zitting gaat. Het is gewoon je bedrijfstenue, wat een politieagent heeft, wat een beveiliger heeft, je doet je werkkleding aan en je gaat aan het werk. Het is niet zo dat ik daar nou een heel bijzonder gevoel bij heb. Ik ben het wel eens overigens met het feit dat wij een toga dragen, om inderdaad te proberen die eenvormigheid uit te stralen naar de buitenwereld. De achterliggende gedachte is, dat je een beetje identiteit kwijtraakt, omdat je allemaal gelijk bent voor het recht. Dat is het idee. Dat vind ik prima, maar het is nu niet zo dat ik na 20 jaar nog steeds denk, nu gaat er wat gebeuren.

Voelt u zich beperkt in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?
Nee, bijvoorbeeld door dingen een beetje makkelijk en humoristisch aan te pakken, kun je toch in je doen en laten wel je eigen identiteit laten doorschemeren in de rechtszaal. Dat is de enige plek waar je die toga draagt. Maar weet je, dat je niet met super stropdas aan hoeft, dat vind ik wel lekker. Ik ben ook in een vorig leven zeg maar, manager geweest en dan werd je wel geacht pak aan te hebben en in die tijd ook een stropdas. Ik ben wel blij dat dit dat voorkomt. Je hebt wel voorschriften voor de toga, want je moet eigenlijk ook een donkere broek en donkere schoenen aan hebben. Vroeger kwam de rechtbank ook echt oplopen als een soort toneelstukje. Onder andere door de fysieke omstandigheden in onze zalen, is er heel weinig ruimte achter de tafel, dus zitten we meestal al gewoon klaar op het moment dat de verdachte en zijn raadsman binnenkomen. Je ziet dus toch niet of ik er gymschoenen onderaan heb of een spijkerbroek. Dus ja op die manier doe ik het.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?
Ja, hoe je het wil noemen. Ik heb dus ook bestuursrecht gedaan en in die tijd speelde ook de Toeslagenwet. In de tijd dat ik vreemdelingenrecht deed, heb ik ook wel dingen gehad waarvan ik dacht, dat vind ik wel heel moeilijk, maar ja de hoogste

Facetiae

rechter heeft bepaald hoe het moet en dan botst in zoverre mijn mening wel met de rechtspraak, maar ja dan moet je soms tegen je eigen principe in een beslissing nemen. Want als je iemand gelijk geeft in eerste aanleg, dus gewoon bij de rechtbank en vervolgens gaat UWV of IND in hoger beroep dan is het heel vreemd als iemand denkt ik heb gelijk gekregen en in hoger beroep dan weer ongelijk krijgt. Dus dan staak je soms maar de strijd tegen uitspraken van de hogere rechter, waar je het niet mee eens bent.

En zit u daar dan wel eens mee? Zo van: ik had het eigenlijk anders willen doen.

Met de Toeslagenwet heb ik wel gezeten ja en met een aantal dingen in het vreemdelingenrecht ook. Bijvoorbeeld de reguliere procedure, als je een handicap hebt of ziek bent, dan krijg je een verblijfsvergunning om je hier te laten behandelen op voorwaarde dat een behandeling in het land waar je vandaan komt, niet beschikbaar is. Bijvoorbeeld je moet een nierdialyse hebben of iets anders en je kan het hier wel krijgen en bijvoorbeeld in Rwanda of Oeganda niet, dan mag je hier blijven. Alleen in het verleden was de jurisprudentie zo, dat het niet uitmaakte of die behandeling feitelijk beschikbaar was voor de persoon, als die maar daar kon worden gedaan. Dus als er maar één nierdialyseapparaat in het betreffende land stond, die alleen voor de allerrijkste beschikbaar was, dan moest je toch terug naar je eigen land om behandeld te worden, terwijl je niet behandeld kon worden. Daar heb ik wel eens afwijkende uitspraken gedaan, maar het werd altijd weer afgeschoten door de afdeling Rechtspraak van de Raad van State, dus daar stopte ik dan maar mee.

Dat voelt dan wel een beetje onmenselijk.

Dat voelt dan wel heel naar ja.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?

Ik beslis bijvoorbeeld makkelijker als rechter over zaken dan over dingen waarover ik voor me zelf moet

beslissen, bijvoorbeeld de aanschaf van iets of zoiets dergelijks. Daar kan ik veel langer over nadenken in het normale leven dan als rechter. Belangrijk is voor mensen dat ze gewoon een duidelijke beslissing krijgen van de rechter. Dat vind ik ook iets dat ik mezelf heb aangeleerd om snel te kunnen beslissen over een zaak. Daarin verschil ik wel in mijn werk ten opzichte van mijn persoonlijke leven.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen? Dus een uitspraak die u moest doen en u dacht dat kan ik niet echt vanuit mezelf zeggen of iets anders.

Nee dat heb ik nog nooit gehad. Nou ja, wat ik net zei, die uitspraak vond ik wel moeilijk maar ja ik vond wel dat ik ze uit kon spreken omdat er blijkbaar op hoog niveau weldenkende mensen waren die vonden dat zoals bijvoorbeeld het verhaal van de vreemdeling, dat die geen recht had op die behandeling. Ik kan het dan wel uitspreken, maar ik vind het inderdaad soms wel lastig. Bij strafrecht heb ik dat wel wat minder, moet ik zeggen. Strafrecht is ook eigenlijk in het algemeen minder ingrijpend dan vragen over een verblijfsvergunning of vragen of iemand recht heeft op een uitkering of niet. Dat bepaalt veel meer je leven dan een taakstraf van 8 uur bij wijze van spreken.
Er zijn ook geen dingen strafbaar gesteld, waarvan ik denk, dat zou niet strafbaar gesteld moeten worden. Dus ik doe eigenlijk nooit meer uitspraak die in strijd komt met mijn eigen identiteit.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en in welke in het nadeel?

Nou ik vind eigenlijk dat er alleen maar voordeel is. Het heeft inderdaad het voordeel van de eenvormigheid, geen verschil tussen rijk of arm, goed gekleed of slecht gekleed. Soms heb je een bepaalde godsdienst waarvoor je een bepaalde kleding hebt. Dat kun je ook allemaal onder de toga verbergen, verhullen. Het heeft ook nog als voordeel dat je minder snel op straat herkend wordt. Ik woon in X, ik werk in X en ik doe uitspraken

in X. Het kan heel goed zijn, dat ik bij Albert Heijn of bij welke winkel dan ook of op straat iemand tegenkom die ik een tijd ervoor veroordeeld heb. Dan herkennen ze je meestal niet, vanwege het feit dat je een stukje op afstand zit, maar ook omdat je de toga aanhad tijdens de zitting. Dat maakt je – wat je zelf ook al zei - iets minder een identiteit, en wat meer een ambt. Want dat zijn we uiteindelijk. Dat moet je ook uitstralen. Ik vind ook dat er respect moet zijn voor de rechtbank, maar dat is de functie, je hoeft niet voor alle mensen individueel die daarin zitten hetzelfde respect te hebben, want het zijn weer allemaal verschillende mensen. Ik vind het een goed ding dat wij in Nederland toga's dragen. Je hebt ook landen – zoals Duitsland – waar de toga zo uitgesneden is, dan zie je wel weer een stuk persoon erboven. Dat vind ik dan weer minder en bij ons zijn we weer helemaal ingepakt. Ik vind het prima. Enige nadeel vind ik fysiek dat je het soms wel heel warm krijgt in toga's als je zitting hebt en het is heel warm. De zittingzalen zijn niet altijd even koel. Maar dat is een praktisch dingetje.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Toga.

Maar zou die er dan ook zo uitzien of zou u hem anders maken.

Nee, die zou er precies zo uitzien als deze. Gewoon zwart met nou ja een befje vind ik toch wel een leuke.. dat breekt een beetje het zwart, anders wordt het een hele zwarte toestand. Vind ik prima.

Komt uw identiteit ook terug in uw uitspraken?
Is moeilijk te zeggen. Ik hoop dat we allemaal even streng zijn waar dit nodig is en even veel rekening houden met de persoon van de verdachte als ook nodig is. Identiteit komt misschien wel terug in de manier waarop je de uitspraak doet. Bijvoorbeeld dat je soms zegt "Helaas moet ik u teleurstellen, maar ik verklaar uw beroep ongegrond" en dat misschien een ander dat niet zegt, maar verder denk ik niet echt in mijn

uitspraak dat mijn identiteit daar echt inhoudelijk anders is dan in die van anderen. En dat hoop ik ook want je wilt mensen wel de zekerheid geven dat als je hier komt, dat je dan van de rechters ongeveer dezelfde uitspraak krijgt. Iedereen is onafhankelijk en dat moet je ook blijven. Je kan over dingen anders denken maar het is niet zo dat wij voor de mensen als een soort black box zijn dat je maar moet kijken nou wat gaat er gebeuren. Ik denk dus wel de manier waarop, maar niet in de inhoud dat ik laat merken wat mijn eigen identiteit daarin is. Nee.

Verlies je je identiteit ook door rechtspraak?
Nee, het is werk en je blijft gewoon jezelf. Je blijft als het goed is ook trouw aan jezelf.

Heeft een uitspraak een zelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga zou dragen?
O dat denk ik wel hoor. Ik denk ook dat het is, wat je gewend bent. Je hebt ook landen waar men geen toga draagt. Als je maar inhoudelijk een uitspraak doet, die goed is en waar je achter staat. Want dan denk ik dat het niet uitmaakt of je het in toga doet of in je spijkerbroek. Toen ik vreemdelingenrecht deed, we zaten nog in het oude gebouw, dan liep je door de hal heen en dan zaten ze soms al te wachten. Ik zei een keer tegen een vreemdeling - die opnieuw in beroep was gegaan tegen een beslissing van de IND – u heeft eigenlijk precies hetzelfde verhaal, waarom bent u opnieuw in beroep gegaan? Toen zei die, ja de vorige rechter had een spijkerbroek en gymschoenen aan, hoe kan die nu iets over mijn zaak zeggen. Dus voor sommige mensen, voor de buitenwacht kan het soms wel van belang zijn dat je er een beetje netjes uitziet. Van dat moment af ging ik er ook wel wat meer opletten dat ik goed gekleed zo'n kamertje inging. Dus dat maakt wel wat uit.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga's dragen?
Een voordeel. We behoren allemaal tot hetzelfde gilde, zelfde beroep en

daarom is het goed dat we allemaal hetzelfde aan hebben.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk een eigen identiteit. Maakt dit uw uitspraken soms ook anders dan die van een andere rechter?
Nee, dat zei ik eigenlijk al. Soms probeer je wat als je het er zelf niet mee eens bent , het verhaal dat ik al vertelde, maar ik denk zo min mogelijk.

Zou het kunnen dat als twee rechters een zelfde zaak zouden krijgen er een andere uitspraak uit zou komen?

Dat kan wel.

Is dat dan ook afhankelijk van identiteit of meer van iets anders?

Ik denk van de interpretatie in de toepassing van het recht. Want je hebt soms dat je er wat anders over denkt en daar hebben we wel hoger beroep en cassatie voor om de eenheid zoveel mogelijk te bewaren, dat is de rechtseenheid. Heel belangrijk voor mensen die rechtzoekend zijn. Want zoals ik al zei, het is heel vervelend als het een soort gokhal wordt waar je naar toe gaat en waar het er maar afhangt van het petje van de rechter hoe het uitkomt. Je moet wel proberen allemaal zoveel mogelijk het recht op dezelfde manier toe te passen. Maar soms heb je in de toepassing van het recht, verschillen tussen de rechters onderling, maar dat heeft niet zozeer met je identiteit te maken maar meer hoe je tegen bepaalde uitspraken van hogere rechters en tegen de wet en het wetsartikel en dergelijke aankijkt.

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schrijft erover dat het voordelig zou zijn als een rechter één specialiteit zou hebben, bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met de jurist in kwestie verbonden zou kunnen worden. Dit zou betekenen dat de identiteit en eigen kennis dus een gelijke rol zouden spelen als juridische

kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken denkt u?
Geen van beide denk ik. Ik denk dat het meer gaat om de kennis. Wij rouleren vaak, nou ja vaak, niet iedereen hoor, maar van strafrecht naar bestuursrecht, naar handelsrecht. Dat heeft meer met kennis te maken. Soms sta je dan tegenover advocaten of anderen die inhoudelijk van het onderwerp, zoals bijvoorbeeld de bouw of het bouwen van dingen of milieuvervuiling meer verstand hebben omdat ze daarin gespecialiseerd zijn en de rechter die daar tegenover zit, weet daar te weinig vanaf. Dat heeft voor mijn gevoel niet zo zeer met identiteit maar meer met kennis te maken.

Empathie zorgt er ook voor dat je je in een ander kunt verplaatsen.
Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja, absoluut. Je moet wel gevoel hebben voor persoonlijke omstandigheden die naar voren gebracht worden en dat moet echt wel in jezelf zitten. Ik denk dat dat iets is, waarvan ik hoop dat alle rechters dat hebben, maar misschien is dat wel een deel van je identiteit dat sommige rechters daar wat meer moeite mee hebben dan andere Of moeite, ze hebben het gewoon minder. Empathie is ook iets wat in je zit. Dat je echt zowel in de verdachte, maar ook in de aangever of in het slachtoffer kunt verplaatsen, hoe die er tegenover staat. Bijvoorbeeld verkeersongelukken met dodelijke afloop. Dat zijn dingen die iedereen kunnen overkomen. Je rijdt over een rotonde, je let even niet goed op en je rijdt tegen een fiets aan en die komt ongelukkig ten val en die raakt ernstig gewond of hij of zij overlijdt. Je begrijpt dat het slachtoffer of de nabestaanden heel erg boos zijn op de betreffende automobilist, maar aan de andere kant kun je je ook wel verplaatsen in de verdachte, die heeft er ook niet voor gekozen. Het is toch weer een ander soort verdachte dan iemand die Peter R. de Vries neerknalt. Dus je moet ook daar wel gevoel voor hebben. De uitkomst is afschuwelijk en door de slachtoffers en de nabestaanden kan iemand

als een moordenaar gezien worden, terwijl voor degenen die het gedaan heeft het ook heel zwaar is. En dan heb je bijvoorbeeld dingen als, heeft de verdachte excuses aangeboden. Want het aanbieden van excuses is iets wat in je voordeel kan spreken bij de uitspraak, maar ik vind dan ook dat je als rechter je erin moet kunnen verplaatsen als iemand dit niet doet, omdat hij het een hele hoge drempel vindt. Dus empathie is zeker wel een onderdeel van je werk en dat kan dus verschillen per rechter. Absoluut.

Is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en zich beter of slechter in iemand kan inleven?

Bij de meervoudige kamer is het een voordeel dat je een mengelmoes hebt van dit soort dingen, want de ene zegt ik vind het toch wel zielig en de andere zegt: ja maar ja...
Dat je daar dan gezamenlijk uitkomt. Maar ja, we zijn geen machines en dat moet je ook wel uitdragen. Kijk als het uitdelen van een straf het optellen was van variabelen of niet, dan zou het niet zo erg zijn maar je werkt met mensen en je moet je ook kunnen verplaatsen in mensen en begrip hebben voor bepaalde dingen die wel en niet spelen, zowel bij een slachtoffer als een verdachte.

Wat speelt een grotere rol bij een uitspraak: de wet of menselijkheid?
Allebei. De wet is heel bepalend natuurlijk. En de wet is ook door mensen gemaakt en er is dus ook over nagedacht maar je moet toch ook de menselijkheid meenemen. Dat doe je door de persoonlijke omstandigheden mee te wegen in de uitspraken die je doet.

Schept ambtskleding volgens u juist afstand of juist meer herkenbaarheid?
Ja het schept wel enige afstand. Voor bepaalde groepen, bijvoorbeeld voor kinderen, wordt ook regelmatig zonder toga gezeten omdat dit ook - dat realiseer ik me wel - afschrikwekkend over kan komen. Als je dan binnenkomt en je ziet dan 5 mensen met toga bijna naast elkaar zitten, want je hebt dan de

griffier, drie rechters en de officier. De officier zit er bijna naast, ja er zit wel een klein richeltje tussen, dat kan wel intimiderend overkomen. Voor bepaalde groepen, zeker voor kinderen, is het wel prettiger als je niet in toga zit en dat het gesprek dan makkelijker tot stand kan komen.

Heeft u ook wel eens een rechtszaak gedaan zonder toga?

Nee, hoor want ik heb nooit kinderrecht gedaan, maar bijvoorbeeld een andere rechter, die je nog gaat spreken, die doet dan familie- en jeugdrecht en die heeft dan ook zittingen met kinderen en gesprekken met kinderen en dan is het prettiger om een beetje normale kleding aan te hebben. Want dit schept wel afstand.

Libratum

Hoe lang bent u al rechter?
Ik heb de rechtersopleiding gedaan, daar ben ik in 2007 mee begonnen en in 2014 was ik klaar. Maar goed, dan werk je ook al wel deels als rechter. Vanaf 2014 ben ik strafrechter.

Wat is uw specifieke gebied als rechter?
Strafrecht en ook vrij veel jeugdstraf.

Heeft u nog een andere baan gedaan voordat u begon met uw studie tot rechter?
Ja, ik heb als beleidsmedewerker bij het openbaar ministerie gewerkt, anderhalf jaar lang.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?
Dat is natuurlijk een heel ruim begrip. Ik ben in ieder geval een vrouw afkomstig uit Nederland en werk dus als rechter, qua kenmerken denk ik dat ik heel erg betrokken ben, genuanceerd, gedreven, mensenmens, afgewogen en genuanceerd en sociaal.

U heeft geen specifieke kenmerken aan uw toga als ik het me goed kan herinneren?
Klopt, alleen aan de binnenkant, niet aan de buitenkant.
En wat is aan de binnenkant specifiek?
Niet de gehele voering, maar de bovenvoering is bij mij bordeauxrood met een kleine streep en mijn naam staat erin geborduurd.

Zijn er nog andere eigenschappen, waaraan u uw eigen toga kan herkennen?

Nee.

Heeft u ooit een gepersonaliseerde toga overwogen?
Ja wel in die zin, aan de binnenkant dat mijn naam erin staat. Maar aan de buitenkant niet.

Waarom heeft u dat niet overwogen?

Een kleur in de binnenvoering vind ik wel mooi en ook wel kenmerkend, maar verder is het belangrijk dat ik er onafhankelijk en onpartijdig uitzie. Aan de buitenkant van de toga mag er geen onderscheid zijn. Ik vind dat je ook wel voorzichtig moet zijn met wat aan de binnenkant te zien is, ook al is dat misschien alleen meer voor je zelf en voor je collega's.

Stelt u zich voor: u zou een gepersonaliseerde toga aangeboden krijgen, wat zou u dan in de binnenkant laten zetten?

De naam, maar dat is ook meer erg praktisch als je de toga ergens laat liggen. En veel verder dan dat zou ik niet gaan. Ik zou geen foto's erin zetten. Je mag het uiteindelijk wel zelf uitkiezen. Ik heb mijn eigen toga ook laten maken, dus ik had het kunnen doen als ik het heel graag had gewild. Maar dat heb ik dus niet.

Wat doet het met u als u een toga aantrekt?

Ja ik vind wel dat ik daarmee meer in mijn rol kom als rechter, dus daarmee de onafhankelijkheid en onpartijdigheid uitstraal. Ik vind dat ik er dan echt zit als rechter. Dat ze een onafhankelijk en onpartijdig oordeel krijgen bij mij.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kan uitdragen?

Door de toga of in zijn algemeenheid?

In zijn algemeenheid in het rechterschap.

Nou ja, je hebt sowieso je uiterlijke kenmerken. Bij mij is dat ook nog mijn accent. Dat is ook een onderdeel van je roots. En ook door wat je doet en hoe je bent tijdens de zitting, dat je daar een deel van je identiteit door prijs geeft. Als je altijd zakelijk bent, dat is ook een vorm van identiteit of als je wat meer een mensenmens bent. De een is wat beter in het luisteren. Hoe je bent op zitting met je vragen en hoe je de zitting leidt, daarmee geeft je ook een stukje van je identiteit van je identiteit prijs.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?

Nee niet echt botsen. Ik zou het denk ik ook wel heel erg moeilijk vinden als ik iets zou moeten doen, wat echt totaal tegen mijn principes indruist. Dat zou ik wel lastig vinden. En we hebben natuurlijk in die zin bij het opleggen van straf ook nog best wel wat vrijheid. Ik denk dat ik in sommige andere landen het lastig zou vinden om rechter te zijn. In die zin ben ik ook wel blij met het land en de wetgeving die wij hebben. Ik zou wel als het echt te veel zou botsen met mijn eigen principes, normen en waarden, stoppen als rechter. In die zin heb ik gelukkig niet de ervaring dat het heel erg botst met mijn eigen mening. Ja weet je, je hebt wel eens zaken, waarvan je denkt nou ja, is het allemaal zo erg, maar dat zijn weer de hele kleine zaken. Maar dat is niet dat het botst met mijn principes of mijn eigen mening. En we hebben gelukkig veel vrijheid, immers je mag een onafhankelijk en onpartijdig oordeel geven. Je kunt daardoor behoorlijk je eigen koers varen gelukkig.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?

Goeie vraag. Ik denk dat ik eigenlijk niet eens zo heel erg anders ben als rechter. Ik vind ook wel belangrijk wat je dan van anderen hoort en wat ik aan kenmerken van mezelf terug hoor als mens en als rechter, dat zit niet zo heel erg ver uit elkaar. Misschien ben ik als rechter wel iets geduldiger dan in mijn privéleven. Maar dat komt ook met kinderen. Jij hebt ze vast nog niet, maar met kinderen wordt je geduld wel eens op de proef gesteld. Dus geduldig ben ik misschien meer als rechter dan als mens, maar verder denk ik dat het niet heel ver uit elkaar ligt. Vind ik ook wel prettig, want dan kun je ook makkelijker je werk doen dan dat je daar heel anders zou zijn. Dus het ligt niet heel ver uit elkaar. Dus u heeft heel erg het gevoel dat u als uzelf in de rechtszaal kan zitten? Ja eigenlijk best wel. Het voelt voor mij niet dat ik een rollenspel of zo speel.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee. Ik probeer even goed na te denken. Heb je daar een voorbeeld van, ik kan me zo niet echt bedenken wat dat dan zou moeten zijn.
Nou ja ik heb met rechters gesproken, die in het bestuursrecht zaten en bijvoorbeeld de toeslagenaffaire heel lastig vonden.
Ja ik ben ook heel erg blij, moet ik zeggen, dat ik daarmee nooit als bestuursrechter te maken heb gehad. Ik zeg niet dat ik nooit fouten maak of zo, dat zeker niet. Ik heb nooit gehad dacht van, oh wat heb ik besloten of hoe heb ik dit kunnen doen. Daar ben ik zelf wel erg blij mee. Ik bereid me ook altijd heel goed voor, ik heb altijd wel goede dossierkennis, dat durf ik echt wel van mezelf te zeggen. Nee ik kan geen voorbeeld noemen....
Ik ben wel een beetje saai hè, in mijn antwoorden.
Ja het klinkt zo keurig, maar het is wel echt zo. Ik meen het oprecht. Ik hou echt wel van grapjes in de zittingszaal. Ik doe vrij veel jeugdstrafrecht en kinderen zeggen allerlei dingen en dat vind ik ook leuk. Ik hou ook van de gesprekken en af en toe een geintje. Dat ben ik in mijn dagelijks leven en in mijn werk ook.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en in welke in het nadeel?
Voordeel is dat je een vorm van gezag en overwicht uitstraalt. Ik vind dat belangrijk en het hoort bij onze functie. Het nadeel kan dus zijn dat juist doordat je overwicht en gezag uitstraalt, het voor sommigen lastiger is om zich open te stellen en het gesprek aan te gaan. Daarom hebben collega's bij kindgesprekken geen toga aan.

Wat zou u aantrekken als u zelf mag kiezen wat u draagt in de rechtbank?
Ik vind die toga passend. Het past bij de onpartijdigheid en de onafhankelijkheid van de rechter. Het is heel kenmerkend. Ik moet wel zeggen, dat ik heel blij ben dat we geen pruik hoeven te dragen. Die zou ik namelijk niet kiezen. Je hebt wel landen waar dat moet. Je hebt ook landen waar je een wat meer groene

of paarse toga wordt gedragen. Ik vind zwart mooi neutraal. Wit en zwart, neutraler kan bijna niet.

En zou u ook niets aanpassen aan de toga's die er nu zijn, bijvoorbeeld een andere rand of iets anders?

Nee. Het maakt me ook weer niet zo heel veel uit. Ik ben ook niet zo heel erg extreem in mijn eigen kledingstijl. Ik hou er wel van dat mensen er een beetje netjes uitzien. Bijvoorbeeld aan het witte befje, valt nog weleens wat eer te behalen links en rechts. Echt advocaten met van die verfomfaaide dingen, dat je denkt, haal er even een strijkboutje over heen. Maar de toga zelf vind ik gewoon mooi. Verhult ook een beetje de boel hè. Toen ik zwanger was bijvoorbeeld. Dat scheelt ook weer.

Komt uw identiteit terug in uw uitspraken?

Ja in die zin misschien wel, dat ik vind dat ik best wel genuanceerd ben maar ook kritisch. Een afgewogen oordeel moet sowieso in je uitspraken naar voren komen. Ik denk ook wel dat ik goed in staat ben om te luisteren en dat dat ook wel in mijn uitspraken naar voren komt. Ik hoop dat mensen denken, die rechter heeft goed naar mijn verhaal geluisterd en heeft dat wel meegenomen. Dat hoop ik en dat idee heb ik ook wel dat dat naar voren komt.

Is identiteit gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?

Is identiteit gewenst?

Ja vindt u dat het goed is dat de identiteit van elke rechter anders is of zou dat meer op één lijn eigenlijk moeten liggen voor rechtspraak?

Nu snap ik het.
Nee ik vind dat wel goed. Sowieso, het moet ook wel een beetje een afspiegeling zijn van de samenleving. Dat vind ik ook wel heel belangrijk. Er mag best diversiteit in zitten.
Op allerlei vlakken. Je achtergrond kan heel anders zijn en als je een beetje verschillende karakters hebt, dat is ook wel goed. Een bepaalde basis moet je wel het zelfde hebben. Je hebt natuurlijk een hele lijst van

competenties die je moet hebben, daar moet wel een bepaalde lijn in zitten, dat je dat in ieder geval hebt, maar dat je op bepaalde vlakken net een andere achtergrond meebrengt, dat vind ik goed.

Verlies je ook identiteit door rechtspraak?
Nee, ja een klein stukje misschien wel doordat je onafhankelijk en onpartijdig bent en optreedt. Tijdens een zitting is jouw identiteit als rechter minder aanwezig/zichtbaar. Het is er nog steeds wel, al is het niet op de voorgrond. In je privésituatie zal je identiteit weer wat meer op de voorgrond staan. Niet definitief verliezen dus, maar wel minder aanwezig als je gewoon aan het werk bent, vooral in de zittingszaal.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja in principe wel. De wet schrijft wel voor dat je op een openbare rechtszitting je toga draagt. Dit staat in de wet beschreven, dus in die zin moet het wel. Ik zit even te denken, bij familierecht doe je ook kindzittingen. Dat is geen uitspraak, dat doen we vaak in onze eigen kleding.

Maar denkt u ook niet dat het anders op een verdachte overkomt?

O ja, dat denk ik wel. Zeker. Het is niet voor niets een wettelijke vereiste dat je een toga aanhebt in een zitting, sowieso is dat met alles in de zittingszaal. In de wet staat dat je je toga moet dragen en ook hoe die eruit moet zien. In die zin geeft dat ook geen ruimte, maar het heeft ook zeker een functie, de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid. Je ziet soms ook wel dat rechters ergens naar toe gaan, bij burenruzies over schuttingen of zo, dan gaan ze ook niet in toga. Maar dat is dan niet in de zittingszaal zelf. In de zittingszaal heeft het zeker een functie denk ik.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken de rechters dezelfde toga dragen?
Nee ik zie dat niet als een nadeel. De competenties zijn eigenlijk allemaal

hetzelfde die je moet hebben als rechter.

Een rechter hoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk een eigen identiteit. Maakt het uw uitspraken anders dan die van een andere rechter?
Overall moet je je wel aan de wet houden en je hebt je basis, je kijkt naar jurisprudentie, naar de regelgeving. Dat is dus hetzelfde, maar aan de andere kant zie je natuurlijk ook wel dat ...
Zet tien verschillende rechters op een en dezelfde zaak, dan heb je wel kans dat je verschillende uitkomsten gaat krijgen. Je eigen identiteit speelt wel mee. Normen en waarden die je zelf meebrengt en je identiteit. Dat speelt wel een rol.

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, schrijft dat het voor een rechter voordelig zou zijn om een specialiteit te hebben, bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor eigen inhoud van de zaak beter met juridische kennis verbonden zou kunnen worden. Maar dit zou betekenen dat eigen kennis en identiteit op een gelijke regel zou staan als de wet.
Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?

Ik wist niet dat dit het standpunt is van de NVVR.

Ik zal het even uitleggen. Je hebt een artikel en de NVVR schrijft hierin dat voor toekomstige rechters het ideale beeld zou zijn, dat ze allemaal een eigen specialiteit hebben, bijvoorbeeld bouwkunde, bijvoorbeeld omdat ze daar gewerkt hebben of om een andere reden. Waardoor ze er al diepere kennis in hebben in plaats van vlakke kennis. Hierdoor zouden ze een betere uitspraak kunnen doen omdat ze er niet alleen op basis van de wet ernaar kijken, maar ook vanuit hun eigen kennis en identiteit die daaraan gekoppeld is. Maar dit zou dus wel betekenen dat die identiteit en die eigen kennis net zo belangrijk zouden zijn als juridische kennis. Zou dit goed

Libratum

zijn of zou dit juist tegenwerken in rechtspraak.

Ik vraag me dat laatste af: of NVVR hiermee zegt dat het gelijk zou staan. Als het met elkaar zou botsen, dan gaat wet- en regelgeving voor. Als je eigen identiteit hetzelfde is, dan is er niets aan de hand. Het is belangrijk, dat je voor ogen houdt dat wet- en regelgeving de basis vormt. Wij moeten die wet- en regelgeving toepassen. Een regel moet je uitleggen als rechter. Je moet wet- en regelgeving toepassen op de casus.

Empathie zorg ervoor dat je je in de ander kunt verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Als je namelijk een gelijke identiteit als iemand hebt, kan je je daar eerder in verplaatsen, is volgens onderzoek gebleken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?

Ja, dat vind ik wel.

Is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en zich dus afhankelijk van de overeenkomsten beter of slechter in iemand kan verplaatsen?

Ik denk dat dat gewoon onvermijdelijk is. Het moet niet de boventoon voeren. Het empathisch vermogen moet er wel zijn, maar moet niet de bovenhand krijgen, anders wordt het inderdaad wel een beetje risky. We zetten er geen computers/robots neer maar mensen met empathisch en intuïtief vermogen. Alleen moet het niet de bovenhand krijgen.

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?

Oei.... Een grotere rol, dat is natuurlijk multiple choice. Uiteindelijk de wet, je past de wet toe. Daarom zei ik al de wet gaat voor, maar als ik de doodstraf moet gaan opleggen, dan ben ik vertrokken hoor, dan ga ik niet meer als rechter werken. Dan komt mijn medemenselijkheid naar boven, maar dan zou ik het gewoon niet doen. Dan is identiteit toch te belangrijk. Wat ik al zei, in bepaalde landen zou ik

niet als rechter kunnen werken. Of als je bepaalde minderheden zou moeten gaan discrimineren, daar zou ik ook niet gaan werken. Shariawetgeving zou ik bijvoorbeeld niet toepassen.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?
Afstand. Onpartijdigheid en onafhankelijkheid.

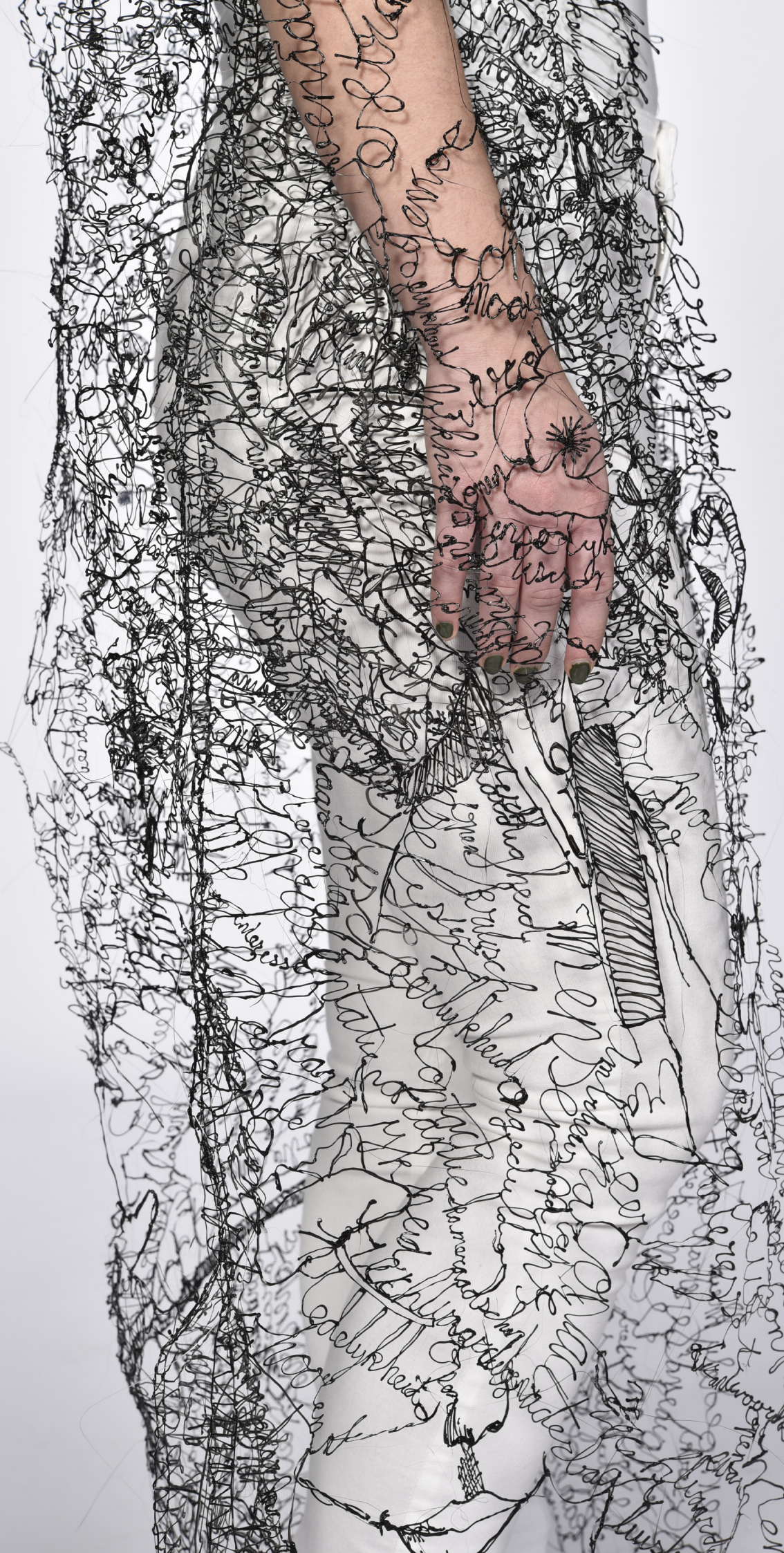

Iustus

Hoe lang bent u al rechter?
Ik ben afgestudeerd als RIO, dat is Rechter In Opleiding, in april 2020. Dus ruim anderhalf jaar.

Wat is uw werkveldkader, qua rechterschap?
Straf. Strafrecht. En ik ben specifiek Rechter Commissaris. Dus een soort onderzoeksrechter. Dat betekent ook dat ik als Rechter Commissaris nooit een toga draag. Ik heb wel een toga, en die heb ik ook veel gedragen, maar sinds ik Rechter Commissaris ben niet meer.

En moet u dan wel iets anders dragen? Of mag u zelf iets kiezen?

Ja, dus ik draag zakelijk, nou ja zakelijk?! Dit is niet eens zo zakelijk hè? Ik draag gewoon waar ik me lekker in voel en probeer gewoon een beetje netjes. Ik zal niet op slippers lopen of zo.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?
Wat bedoel je daarmee?

Wat zijn uw eigenschappen of wat zijn dingen die specifiek voor u gelden?

Dat is echt zo breed. Dat zegt vast iedereen of niet?

Nee, de één zegt hele directe dingen. De ander..... Het zegt ook wel wat over iemand hoe ze er op reageren. Sommigen noemen juist alleen een eigenschap die heel erg bij het rechterschap past. Dat kan ook.

Nou, ik ben niet mijn werk. Dus als je mij vraagt: Wat is jouw identiteit? Wie ben jij?
Nou dan ben ik eerst moeder van vier kinderen en echtgenote. En daarna komt wel dat ik rechter ben. Wie ben ik dan? Hoe ben ik? Nou ik ben extravert. Ik heb ook een introverte kant. Makkelijk in omgang, ik maak ook makkelijk contact. En het introverte zit misschien in dat ik wat makkelijker oplaad op mezelf.

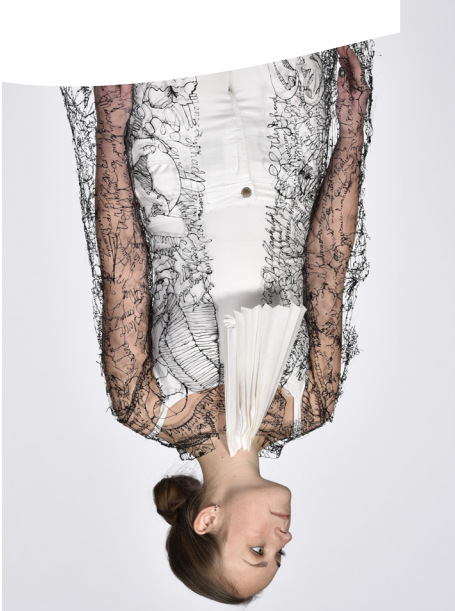

Dus ik haal niet persé energie uit grote groepen maar eerder uit kleine contacten. Wat hoort er nog meer echt bij mij? Ik hou van wellness, lekker eten, lekker buiten zijn. Dat zijn bijna hobby's.

Dat ligt er aan hoe je het bekijkt. Een levensgenieter!

Ja, nou, dat is een kwalificatie waar ik mee kan leven. Ik ben een levensgenieter. Ja, dat klopt. Ik zit wèl heel erg in mijn hoofd. Dus misschien dat ik daarom bewust die ontspanning opzoek. Veel van mijn hobby's en dingen die ik graag doe die zijn gericht op ontspannen en uit mijn hoofd gaan.

U heeft geen gepersonaliseerde toga, maar zijn er andere eigenschappen zoals knoopjes of andere dingen waaraan u wel uw toga aan kon herkennen?
Ik heb een RIO toga. Ik heb tot nu toe niet de moeite genomen om een rechterstoga te bestellen. Dus ik heb een toga die eigenlijk hetzelfde is als die van advocaten. Dus ik heb niet die knoopjes, ik heb niet die zijden banen. Ik heb echt een hele saaie toga die ik tweedehands heb gekocht van een collega rechter die net klaar was met de opleiding. En mijn moeder heeft het labeltje met haar naam vervangen door het labeltje met mijn naam. Dus ja, zo bekeken is die dus ook wel weer bijzonder.

Heeft u ooit overwogen om een eigen toga te nemen?
Hij is dus wel van mij. Ja, zo gauw ik mijn toga alsnog ga bestellen. Ja, dat ga ik doen. Dat stond op de planning natuurlijk maar toen werd ik Rechter Commissaris en dan weet ik, ik heb gewoon de komende vier jaar geen toga nodig. Die ga ik niet dragen. Dus naar het eind van die vier jaar toe, dan ga ik alsnog een rechtertoga bestellen. Dan ga ik hem zeker personaliseren. Ja.

Wat gaat u er dan op zetten? Aan de binnenkant.

Ik weet niet of ik echt een tekst zet. Ik denk niet dat ik echt voor tekst ga, maar dat ik iets met een gekleurde

voering ga doen. Ja.

Op welke manier? Meer foto, of abstract?

Ja, abstract. Nee, geen foto's.

Meer iets in de schilderkunst?

Ja, zoiets.

Wat doet het met u als u uw toga aan trekt?
Ja, dat vind ik altijd wel fijn. Dat is echt even: Ik ga aan het werk. Dat hoort daar echt bij. Zit je bef goed? Dat vind ik heel belangrijk. Het helpt wel om in de modus te komen van: Zo nu ga ik aan het werk!

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?
Nee. Nee. Dat is een gesloten vraag. Ik kan er niets meer over zeggen.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?
Dat is weer een heel brede vraag hè? Wat wil je weten?

Heeft u bijvoorbeeld wel eens een uitspraak moeten doen waar u het niet mee eens was? Of met mijn identiteit kan ik me daar niet in vinden?

Nee, dat heb ik niet moeten doen. Ik kan me ook niet goed voorstellen dat ik dat zou doen, omdat je als rechter wel de wet toepast, maar binnen de rechtsgebieden waar ik nu werk is er ook een brede marge. Iemand is wel schuldig maar hoeveel straf krijgt hij/zij dan? Wat is een passende straf? En daarin kan ik mezelf altijd wel kwijt. Maar er zijn omstandigheden denkbaar waarin dat wel zou kunnen gebeuren.
De hele toeslagenaffaire, heb je daar iets van mee gekregen? Ik kan me heel goed voorstellen dat ik daar met mezelf in de knoei zou komen. Maar dat heb ik niet meegemaakt. En ik heb tot nu toe ook niet meegemaakt dat ik een beslissing moest nemen, waarbij ik echt in gewetensnood met mezelf kwam.

Er zijn ook geen wetten of regels waarvan u zegt: “Daar sta ik niet achter?”

Dat is denkbaar, maar ik zou het niet zo kunnen bedenken.
Binnen het bestuursrecht vind ik het ook meer spelen. Ik ben geen bestuursrechter geweest. Die toeslagenaffaire speelt natuurlijk binnen het bestuursrecht. Ik heb wel heel veel met vreemdelingenrecht gedaan voordat ik rechter werd en daar waren wel regels waar ik het heel moeilijk mee had. Toen was ik, zeg maar, advocaat van de Staat en toen moest ik wel eens een standpunt naar voren brengen wat absoluut niet mijn eigen standpunt was. Dat heb ik als rechter niet meegemaakt.

Wat heeft u eigenlijk gedaan voordat u rechten ging studeren? (En voordat u rechter werd?)
Ik ben altijd jurist geweest, maar dan bij de IND. De Immigratie en Naturalisatiedienst. Daar ben ik procesvertegenwoordiger geworden en dat betekent zoveel als dat je advocaat van de IND bent. En dan sta je tegenover een advocaat van een vreemdeling, ga je naar de rechtbank en kom je bij de vreemdelingenrechter. Daar ga je allebei pleiten. Dat is wat ik hiervoor heb gedaan.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?
Heel weinig. Echt heel weinig. Ik neem mezelf echt helemaal mee. En de ene keer wat meer dan de andere keer. Maar ik denk dat verdachten, mensen die mij als rechter tegenover zich hebben, ook wel degene zien die mijn omgeving ziet. Ik weet niet of dat echt zo is maar het is wel het gevoel dat ik heb. Ik heb niet het gevoel dat ik anders ben als rechter dan dat ik als privé persoon ben.

Dus u neemt uw persoonlijkheid echt mee?

Ja, en dat heb ik niet gedacht toen ik rechter werd. Dat had ik me niet gerealiseerd. Dat komt omdat dat grijze stukje waarin de wet niet zwart/wit is, er ruimte overblijft,

dat is er belangrijk in, maar ook, met name als je een zitting doet, dat is niet de wet die zegt:" Nu zeg je dit, nu zeg je dat". Je hebt zelf ook een zitting nagespeeld. Elke zitting is anders. En hoe je met mensen praat, welke woorden je kiest, dat is heel individueel en daarin ben je gewoon jezelf.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke in het nadeel?
Ja.....? Ik denk dat daar het goede antwoord op is, dat in situaties waar toga's in het nadeel zouden werken ze vaak ook worden uitgedaan. Dus bijvoorbeeld als je het verhoor van een kind hebt, dan doen rechters hun toga uit. Bijvoorbeeld als je een zitting hebt met iemand die héél erg in de war is, ga je naar een kliniek toe, dan heb je geen toga. Ik denk dat dat zo werkt ongeveer. In de zittingszaal, als je echt een zitting hebt, heb je een toga en dan werkt de toga juist in het voordeel. Dan zie je: Daar zit de rechter. Dat is wat ik denk.
Dus in situaties waarin minder afstand en verwarring is, kan je hem uit doen, en toga's zorgen in de rechtsgang voor de afstand en zo tot de mensen.
Ja, de duidelijkheid. Ja.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Goede vraag. Ja gewoon ook die toga denk ik. Als ik nu mocht kiezen deed ik hem ook aan.

Zou die toga er dan hetzelfde uit zien of zou u iets veranderen aan het uiterlijk?

Daar zou ik langer over na moeten denken dan een paar seconden maar.... Bijvoorbeeld in België hebben ze een sjaaltje. Als je bijvoorbeeld naar Engeland kijkt daar hebben ze van die kanten kraagjes. Misschien zou ik, als ik er de tijd voor had om er over na te denken, wel even naar de landen om ons heen kijken of ze nog iets leuker zouden kunnen worden. Maar in grote

lijnen is het zwart. Niet wit. Nee.

Dus daar binnen iets spannends aanbrengen?

Heb jij al gekeken naar andere landen?

Ja, ik heb andere landen opgezocht, bijvoorbeeld Afrika...

Ja, daar zijn ze echt bijzonder! Ja, dat klopt!
Ik heb heel specifiek Engeland in mijn hoofd maar ik weet niet waarom. Dan krijg je echt van die hele rare plaatjes vooral. Ja misschien nog een hoedje of zo. Ja dat zou ik wel leuk vinden. In België hebben ze zo'n soort van een sjaaltje/bontje. Zo'n bontrandje. Ja, dit zijn die Engelse toga's. Ja, nu weet ik het weer! Die Engelse toga's hebben ook een bef. En die bef die heeft wat meer kant. Daar zou ik wel naar willen kijken, ja.

Iets gezelliger zeg maar?

Ja, iets minder sober. Ik denk dat onze toga wel één van de soberste is.
Die is wel heel abstract uitgevoerd.....
Hoewel die van de hogere rechters wel weer beter is dan in andere landen.
Alleen bij de Hoge Raad.

Ja met van die panter prints.

Ja maar die zie je echt bijna niet.

Dat is jammer want ze zijn echt heel erg mooi als je er naar kijkt.

Die zijn echt heel mooi, dat klopt, maar je ziet het op zo op het blote oog bijna niet. (dit is bij het Gerechtshof, de Hoge Raad heeft een wit hermelijnenbondje – red.)

Komt uw identiteit terug in uitspraken?
Ja, dat denk ik ook wel.

Is dat op de manier waarop u het brengt of de uitspraak die u doet?

Ook in de uitspraken die je doet, want tot welke beslissing je komt wordt gewoon mee bepaald door wie je bent maar dat is wel in mindere mate. In meerdere mate komt het tot uiting in je taalgebruik. Dus hoe je het opschrijft, hoe je het zegt, welke

woorden je kiest.

Kiest u de woorden ook uit aan de hand van de verdachte die er zit?

Ook wel ja! Als het simpeler moet, dan simpeler.

Is identiteit gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?

Ja, dat denk ik wel. Ja, daar ben ik wel van overtuigd. En als je ook ziet hoe geselecteerd wordt. Wie je bent, wat je hebt meegemaakt, wat je heeft gevormd tot wie je bent. Dat is echt een heel expliciet onderdeel van de sollicitatiegesprekken. Soms wel het belangrijkste!

Eigenlijk word je op je identiteit uitgekozen?!

Ja, en niet dat het één beter is dan het andere, en dat juridische kennis voorop komt, maar ik merk aan de RIO's dat echt iedereen wel een verhaal heeft. Natuurlijk hebben alle mensen een verhaal maar de verhalen zijn wel heel divers. En mensen hebben wel echt allemaal dingen meegemaakt die hun hebben gevormd tot wie ze zijn en die ook maken dat ze bewust kiezen om rechter te worden. Tijdens de opleiding, het eerste begin met collega RIO's dat gaat helemaal over wie je bent. Helemaal. Daar is heel veel aandacht voor in de opleiding. Ook tijdens zittingsvaardigheden, communicatie-cursussen. Dan ga je echt leren over transactionele analyse bijvoorbeeld. En dat pas je echt op jezelf toe met alle rechters in opleiding. Kernkwadranten, zegt je dat wat? Dat gaat echt over je eigen krachten en valkuilen, allergieën. Dat gaat dus echt over als er iets gebeurt in zittingszaal. Wat doet dat dan met mij? Waarom reageer ik er op zoals ik doe? Dat gaat heel erg over wie je bent. Hoe je jezelf meeneemt.

Mag ik dan ook vragen waarom u er voor heeft gekozen om rechter te worden?

Helemaal terug te gaan dat gaat te ver maar ik merkte in ieder geval in mijn werk bij de IND dat ik het heel belangrijk vond dat de beslissingen die genomen werden, dat die rechtvaardig zouden zijn. En dat

was ook wat ik wilde doen. Ik wilde rechtvaardige beslissingen nemen.

Verlies je je identiteit ook door rechtspraak?
Nee, dat vind ik niet.

Is het mogelijk dat je enkele eigenschappen van je rechterschap overneemt in je identiteit?

Dat denk ik wel, ja. Je ziet heel veel van de maatschappij. Alle lagen. Je ziet ook echt heel veel van de onderkant van de maatschappij. En ik denk dat dat wel maakt dat je genuanceerder naar dingen gaat kijken. Dat werkt voor mij zo. Je zou ook cynisch kunnen worden. En ook dat gebeurt wel eens.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja, bijvoorbeeld die zittingen, dat heet BOPZ of WWGGZ, als het gaat om mensen die ernstig in de war zijn. Daar doe je uitspraak zonder de toga. Ook hier, omdat ik rechter-commissaris ben. Mijn beslissingen geef ik zonder toga. Daar voel ik geen verschil.

Komt dat ook anders op de verdachte over?

Nee, dat denk ik niet. In beide gevallen gaat het om een ingrijpende beslissing, zowel hier als in die psychiatrische gevallen. En die beslissing is zo ingrijpend, of je een toga draagt of niet, dat is echt van secundair belang.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Daar heb ik nooit over nagedacht. Ik denk dat het neutraal is. Dat het geen voordeel is en geen nadeel. Het zou misschien een voordeel kunnen zijn als rechters herkenbaar waren. Als je zo zou kunnen zien: Dit is een civiele rechter, dit is een strafrechter, aan de ene kant. Aan de andere kant, al die details. In hoeverre de gemiddelde rechtzoekende daar wat aan heeft? Dat is misschien ook niet realistisch.

Een rechter hoort onafhankelijk te zijn maar toch hebben mensen elk hun eigen identiteit. Maakt dit uw uitspraken anders dan die van een andere rechter?
Ja dat is wat ik net ook zei: “Je neemt je identiteit mee”. Absoluut ook op de inhoud maar dat is maar een heel klein stuk. Want je hebt het hele gebied van “dit is het recht”, en dan een klein grijs gebied. En in dat kleine grijze gebied kan een dubbeltje dat op z’n kant ligt bij de ene rechter net zó vallen en bij de andere rechter net zó. Maar we doen met ons allen wel heel erg ons best om dat niet te laten uitmaken. In hele, hele moeilijke zaken zitten we dus daar met drie rechters om met elkaar te zorgen dat je alle kanten belicht. En we delen jurisprudentie en ervaringen met elkaar om met elkaar te blijven nadenken over de beslissingen die we nemen. Zo proberen we dat dubbeltje, zo vaak als dat kan, dezelfde kant op te laten vallen. Maar het is wel mensenwerk.
Maar is het dan alleen afhankelijk van dat u misschien een andere mening heeft of is het ook afhankelijk van als een verdachte misschien een ander gevoel krijgt bij u, dus zijn verhaal anders vertelt of beter?
Ja, dat kan op allerlei manieren meespelen. Ja.

De NVVR, Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schrijft er over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om één specialiteit te hebben, bijvoorbeeld bouwkunde, waardoor de eigen inhoud van de zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou dan wel betekenen dat identiteit en kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Dus eigenlijk wordt identiteit voor 50% gebruikt en rechterschap voor 50%. Daar hebben ze een artikel over geschreven. Denkt u dat dit zou meewerken of juist tegenwerken in rechtspraak?
Als iedereen een eigen specialisme zou hebben?

Ja.

Ik denk tegenwerken.

Waarom denkt u dat?

Omdat ik denk dat door wisselen van rechtsgebied je kijk veel breder wordt terwijl je in je kern als ambt van rechter wel groeit. En dat je daar een betere rechter van wordt. Misschien specialistisch minder. Je wordt minder specialistisch maar als rechter in z'n geheel beter.

Dus eigenlijk liever brede kennis dan diepe kennis?

Ja. Ja, dan gaat het niet specifiek om de kennis maar om rechterschap. Ik denk dat het wel goed is dat er specialisten zijn. Maar ik vind dus zeker niet dat dat voor iedereen zou moeten gelden. Ik denk dat een mix van hele specialistische rechters en brede rechters, met veel ervaring op verschillende rechtsgebieden, ik denk dat dat mooi is.

Dus eigenlijk zou het perfect zijn als je dan met drie rechters zit waarvan dan één specialistisch is en één breed, dat je dan het beste oordeel zou kunnen vellen?

Ja.

Empathie zorgt er voor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Het is namelijk zo: Je kan je beter in iemand verplaatsen die op jouw identiteit lijkt.
Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja. Ja, en ik herken ook wat je zegt. Mensen die op jou lijken daar kun je je beter in verplaatsen. En daar is iedere rechter zich, als het goed is, van bewust en probeert om dat te balanceren. Dat je je niet in iemand in wie je je heel goed kunt identificeren, dat je die niet voordeliger behandelt dan iemand met wie dat niet kan.

Denkt u dat dat onbewust toch gebeurt?

Absoluut! Absoluut! Ja. Het is onrealistisch om te denken dat dat niet zo is. Maar daar wordt wel over gesproken met elkaar.

Kan dat ook voordeliger uitpakken? Dat iemand denkt: Die lijkt op mijn karakter, dus als die dat zegt zal hij

zich wel kunnen verbeteren of op die manier zeg maar?

Ik denk dat als je echt contact maakt met iemand dat dat altijd helpt in het accepteren van de uitspraak. En als je een echt gesprek hebt , en daarin iemand echt kunt raken, dat dat misschien wel impact heeft, ja. Ik denk, voor degene met wie je je kunt identificeren, dat dat nooit nadelig is. Dat je er alleen voor moet waken dat dat niet van doorslaggevend belang is in je uitspraak.

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak? De wet of menselijkheid.

De wet komt eerst. Ja dat is gewoon zo. De wet komt eerst. Maar menselijkheid gaat gewoon hand in hand. Ja.

Heeft u een voorbeeld?

Als iets niet strafbaar is, word je niet veroordeeld. Dus in die zin komt de wet eerst. Als iets wel strafbaar is, en er is ook wettig overtuigend bewijs, dan word je wel veroordeeld. En bij die beslissing heeft menselijkheid weinig invloed. Als je iets hebt gedaan, dan word je veroordeeld. Maar menselijkheid zit daar helemaal in. In hoe je de zitting doet, tot wat voor straf je komt. Maar ook wel op de inhoud bij de weging van het bewijs. Wat is wettig overtuigend bewijs? Dat staat niet in de wet. Daar heb je een menselijke blik en gedachtes voor nodig, om die wet toe te passen. Dus zonder een mens kom je er niet. In hoeverre je menselijkheid als empathie bedoelt, zit het er helemaal omheen en door verweven. Snap je wat ik bedoel?

Schept ambtskleding meer afstand of herkenbaarheid?

Als eerste herkenbaarheid denk ik. Want je bent rechter en je zit daar in toga. Voor zo ver er afstand is, denk ik niet dat het door de ambtskleding komt. Door de afstand letterlijk. Of door de houding van de rechter. Niet door de toga.

Patere

Kunt u uw toga omschrijven?
De foto vertekent een beetje, want het lijkt nu goud, maar het is geel. Geel en zwart, dat zijn de kleuren van NAC Breda. Het is niet een club die in de bovenste regionen staat, sterker nog ze spelen in de onderste regionen op dit moment. Maar desondanks is het wel de club waar ik al heel lang supporter van ben. Ik vond het wel grappig om toen ik mijn nieuwe toga liet maken, aan de binnenkant daar iets mee te doen. Dus dat is een beetje de achtergrond. Kijk je moet het ook weer niet te gek maken. Bij NAC, zozeggen we altijd, wordt in het stadion heel veel bier gedronken. Nou heb ik maar niks met bier drinken enz. in mijn toga laten zetten, dat vond ik dan weer net iets te frivool. Maar dit vond ik nog gaan en de parel van het zuiden, dat is ook hoe de supporters de club noemen. Ondanks het feit dat het qua voetbal vaak niet best is, vinden we toch nog steeds dat we de parel van het zuiden zijn dat zie je ook in het toelichtende stukje.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?
Ik werk dus in een rechtbank in het westen en ik roep weleens om een beetje leven in de discussie te brengen: dat ik blij ben dat ik een Brabander ben en ja Brabanders hebben de naam dat ze gemoedelijk zijn, altijd vrolijk, maar dat is een overstatement hoor. Maar ik heb wel een zekere gemoedelijkheid en dat is ook wel de manier waarop ik als rechter werk. ik durf wel te zeggen dat ik wel een menselijke rechter ben. En dat mensen bij mij echt hun verhaal kunnen vertellen. En dat ik daarop ook altijd heel veel reageer, dus vragen stel of opmerkingen maak. Maar ook wel dat ik ze op hun gemak probeer te stellen als ze bij mij zijn. Want ja de doorsnee bezoeker van ons rechtsgebouw, die komt daar niet voor zijn plezier, die komt omdat er iets aan de hand is. Dat kan van strafrecht zijn en ik ben dan kantonrechter en die doet dan met name civiele zaken. Tussen burgers onderling of tussen bedrijven en burgers of tussen bedrijven onderling.

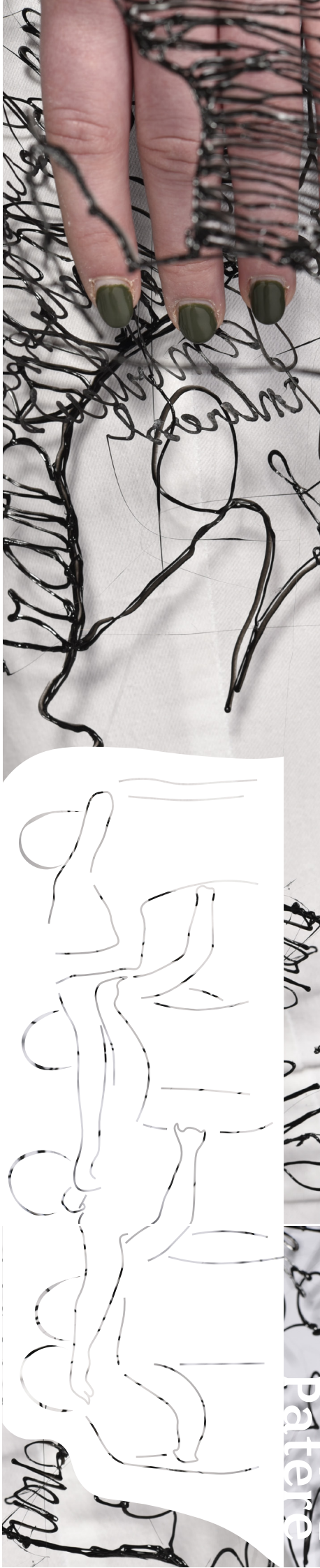

Patere

En dat is civielrecht. Maar toch is het voor heel veel mensen spannend om bij de rechter te komen. En dan ben ik altijd wel een benaderbare rechter in de rechtszaal. En ja dat is niet eigen aan Brabanders hoor. Dat is wel mijn persoon. Ja die persoon is in Brabant geboren en getogen. Ik woon er inmiddels al bijna dertig jaar niet meer. Dus dat even terzijde. Ik zie mezelf wel zo en ik wil dat ook wel een beetje koppelen aan de Brabantse volksaard.

Hoelang bent u al rechter?
Ik ben volgend jaar 20 jaar rechter. Daarvoor ben ik dertien jaar advocaat geweest.

Wel leuk dat uw zoon dan een beetje in uw voedsporen treed.

Dat is wel heel grappig, ja. Ik heb drie zoons en we zijn met alle drie kinderen even blij. Maar dit is de middelste zoon die je daar op de foto ziet staan en die is dus inmiddels al een aantal jaren klaar met zijn rechtenstudie. Die wilde heel graag advocaat worden en dat is die ook. Dat is echt iets wat bij hem past. Dat doet hij in A en hij doet alleen maar strafzaken. Dus hij is echt een strafpleiter. Toen ik advocaat was, had ik een gemixte praktijk dus ik deed strafzaken en civiele zaken en bestuurszaken. Nou dat kan nu eigenlijk niet meer. Maar toen kon dat wel. Ik bedoel in de zin van je moet je kennis natuurlijk op peil houden dat kun je niet met al die verschillende rechtsgebieden goed doen en in die tijd was het leven nog iets makkelijker. Tegenwoordig kan je wel twee gebieden doen of specialisme hebben. Maar heel veel meer zie je tegenwoordig advocaten wat dat betreft niet doen. En mijn zoon doet dus enkel strafrecht. Mijn jongste zoon studeert inmiddels ook rechten, die is nog bezig met de studie. Mijn oudste zoon heeft een economische studie gedaan dus dat is heel iets anders, maar eigenlijk zijn we daar wel blij mee want mijn vrouw is ook jurist Dan is het alleen maar juristen aan tafel en dat is gelukkig bij ons niet het geval.

Een iets breder gesprek heb je dan ook?

Ja gelukkig wel!

En uw tak van sport is dus kantonrecht?
Ja ik ben kantonrechter en een kantonrechter die doet heel veel zaken waar – zoals ik het altijd zeg - iedereen mee te maken kan krijgen: dus bijvoorbeeld arbeidszaken.
Je kunt op een gegeven moment, als je voor iemand werkt, een arbeidsconflict krijgen of zelfs dat de baas van je af wil. Dus die ontslaat jou dan of die wil dat de kantonrechter de arbeidsovereenkomst beëindigt. Dat is echt een specialisme van de kantonrechter.
Huurzaken, dat is ook exclusief voor de kantonrechter. Consumentenrecht. Dus als jij bijvoorbeeld een telefoon koopt en er is iets mee en de winkelier zegt: “jammer dan, dat is niet ons probleem”. Dan zou je naar de kantonrechter kunnen gaan om te zeggen: “die telefoon die deugt niet, ik wil dat de winkel de telefoon terugneemt en mijn geld terug geeft”. Zo komt dat op een heleboel manieren voor, consumentenrecht. Dus daar is de kantonrechter ook exclusief in bevoegd. En dan heb je nog alle geldvorderingen beneden de 25.000 euro. Dat kan over van alles gaan. Zolang het maar niet meer dan 25.000 euro is.
Dat betekent dus dat de kantonrechter een heel breed pakket heeft. En vooral zaken behandeltwaar mijn buurman of bij wijze van spreken één van mijn kinderen ook mee te maken kan krijgen. Daarom noem ik het ook wel eens: de huis- tuin- en keukenrechter. Ik weet niet of je weleens De rijdende rechter hebt gezien?

Ja zeker.

Dat is op dit moment John Reid en John Reid is een echte kantonrechter, die zit in Alkmaar, maar die doet dit programma. Daar berecht hij als rechter allerlei geschillen. Je ziet natuurlijk heel vaak dat het om burenkwesties gaat, dat komt inderdaad bij ons ook voor bij de kantonrechter, maar ook weleens om kwesties dat er een auto was gerepareerd en daar gedoe over was ontstaan. Dat zijn heel vaak wel typische kantonzaken die hij doet. Het is natuurlijk een programma dat al heel lang bestaat inmiddels. Ik weet niet hoeveel mensen er op dit moment naar kijken, maar ik moet zelf zeggen:

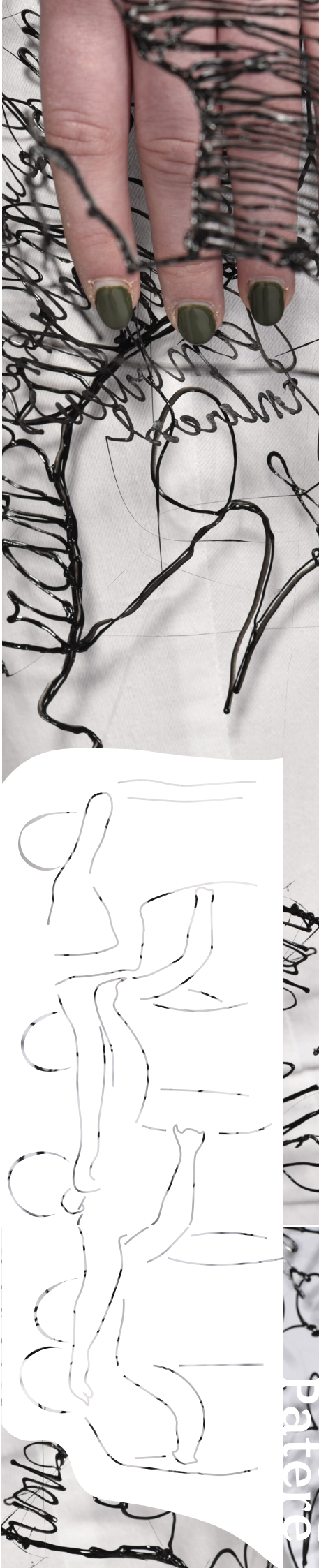

ik kijk er altijd naar. Want a. dat is mijn vak en b. ik vind dat hij het ook heel leuk doet en het is voor mij ook heel herkenbaar.
Het enige wat bij hem op tv wel het geval is en bij mij en mijn collega's niet: hij heeft altijd een batterij aan deskundigen bij zich. De laatste aflevering ging over twee mensen die naast elkaar woonden en de één had de schoorsteen laten repareren en de schoorsteen stond precies op de helft, dus die was van allebei en die wilde toen dat zijn buurman de helft mee betaalde. John Reid, de rijdende rechter, had toen een bouwdeskundige bij zich. Nou in ieder geval heeft hij altijd een deskundige die dan naar de zaak kijkt en wij schakelen ook wel deskundigen in, maar dat gaat bij ons op een andere manier en die moeten partijen ook zelf betalen. Dus dat is niet iets wat de rechtbank betaalt. Uiteindelijk betaalt de verliezer de kosten van die deskundige. Ja dat kan al snel 1000, 2000, 3000 euro zijn. Maar bij John Reid krijg je het er gewoon bij. Dat is een verschil.
Maar qua inhoud lijkt het heel veel op het werk dat ik doe, maar ik doe het dan vooral vanuit de rechtbank. Hij gaat natuurlijk altijd op locatie kijken en praten. Dat doe ik ook wel, maar dat is maar in een klein aantal zaken. Wij proberen het wel zoveel mogelijk op de rechtbank te laten plaatsvinden. Maar af en toe zeg ik wel: dan moet ik eens komen kijken want dan gaat het om een bouwkwestie of een burenkwestie of een aanrijdingskwestie. Waar het dan handig is als je ter plaatse gaat kijken. Maar bij mij is dat één keer per maand, hooguit. En dan ben ik nog de rechter die bij ons in de rechtbank dat het meeste doet. Dus dan kan je al wel op je vingers natellen, dat dat bij andere rechters en zeker in vergelijking met John Reid maar een fractie is.

Wel interessant, want ik vroeg me altijd af of dat een realistisch beeld gaf.

Nou op dat ene punt na, dat hij altijd met deskundigen komt. Maar verder behandelt hij het eigenlijk zoals een rechter het ook zou doen. Je hebt eerst de schriftelijke fase. Die mensen hebben natuurlijk van tevoren al papieren ingediend, maar dat zie op TV niet echt. Dat doen ze bij ons ook.

Dan krijg je de zitting. Bij ons is die meestal op de rechtbank. Bij hem is die altijd op locatie en dan kijkt hij altijd ter plaatse. En daarna gaat hij altijd in één of ander etablissement zitten, dat heet dan de hoorzitting bij hem, om de mensen nog een keer aan het woord te laten of wat dingen met hun door te nemen. Die volgorde is wel vergelijkbaar met ons.
Daarna komt hij natuurlijk uiteindelijk in de studio met zijn uitspraak. Ik probeer mensen ook altijd tot een schikking te laten komen. In die zin dat ze dan zelf de oplossing met elkaar kunnen bedenken, dan kan ik daar wel bij helpen. Als die schikking lukt, dan zijn we op de zitting al klaar. Als die schikking niet lukt dan komt er een vonnis. Dat komt bij ons vier weken later. Dat gaat op papier. Dan komen de mensen niet bij mij om het vonnis aan te horen, wat bij John Reed in de studio wel is. Bij ons krijgen ze dat toegestuurd. Maar de grote lijn is bij hem hetzelfde als bij de echte kantonrechter.

U heeft net al wat specifieke kenmerken van uw toga verteld. Hoe bent u tot de beslissing gekomen om de voetbalclub erin te zetten en niet iets anders?

Dat is een goeie. Wij gingen, mijn vrouw en ik, met onze zoon naar Amsterdam. Daar zit die togamaker. Je kan de naam van die togamaker zien aan het logo dat je op dat gele vlak ziet. Ik heb al vanaf het begin af aan dat ik rechter ben een rechterstoga, maar die was inmiddels aan het verslijten op sommige plekken, bijvoorbeeld bij de mouwen en waar de zijde zit. Dat was een beetje rafelig geworden en de boord natuurlijk, na zeventien jaar intensief gebruik. We vroegen aan de togamaker om de toga een beetje op te knappen. Want het meeste van die toga, dat slijt niet. Dus dat kun je rustig laten zoals het was. Toen begon hij te rekenen en toen dacht ik, kan ik eigenlijk niet net zo goed een nieuwe aanschaffen. Was overigens uiteindelijk toch wel een stuk duurder dan het repareren van de oude. Maar ik besloot toch om een nieuwe te nemen. Was overigens niet de bedoeling, want we kwamen daar voor onze zoon om voor hem een toga te laten maken, die hij van ons cadeau

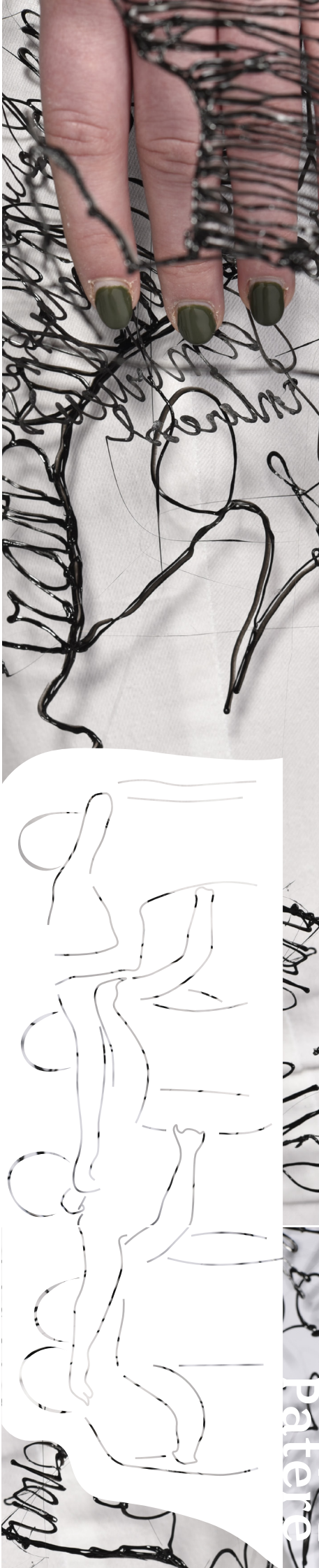

zou krijgen toen hij advocaat werd. Bij de prijs van mijn nieuwe toga was wel inbegrepen dat de oude ook werd opgeknapt. Ik gebruik mijn nieuwe toga bij de rechtbank in X waar ik meestal zit en op de andere locatie waar ik een enkele keer zit, daar hangt mijn oude opgeknapt toga. Dan hoef ik niet elke keer in een tasje of koffertje met mijn toga te slepen.
Bij de togamaker in Amsterdam liet hij een paar binnenkanten zien. Ik wist al wel van jongere collega's dat die hele leuke modieuze binnenkanten hadden laten maken. Toen dacht ik: ja dat is eigenlijk toch wel weer leuk. Want anders krijg je, op zich niks mis mee, een standaard toga. Waarvan de binnenkant gewoon is. Ik dacht laat ik nu maar iets bijzonders doen en toen was het voor mij meteen duidelijk. Dat moest iets te maken hebben met NAC Breda. Nou ja toen was het eigenlijk ook heel simpel. Eigenlijk is het nog best eenvoudig. Want in een toga heb je altijd zo'n ding dat ter hoogte van je schouders zit aan de binnenkant, een stukje stof, dat is zwart en bij mij is dat geel. En je ziet het al, daar staat dan mijn naam. Die wordt er altijd in geborduurd. Of je nou een bijzondere binnenkant hebt of niet, althans dat kun je laten doen. Maar dat doen heel veel mensen want dan kun je altijd zien dat dit jouw toga is. Dus mijn naam en toen die kruizen en toen die tekst en dan met dat gele ondervlak. Zwart geel dat was voor mij een hele simpele keuze . Ja, ik had natuurlijk ook nog andere dingen kunnen doen, ik bedoel ik leef niet voor NAC Breda. Er zijn ook wel andere dingen mogelijk. Alleen ik dacht: dit is iets waar ik altijd veel plezier aan heb en mensen weten dat ook van mij die mij in de rechtbank kennen, dat ik zo'n gekke NAC supporter ben. Dus toen dacht ik, dan kan ik dat beeld ook nog eens mooi bevestigen via die binnenkant van die toga. Dus zo is dat een beetje gegaan.

En zou u dan ook kunnen zeggen dat die binnenkant iets over uw identiteit verteld?
Ja tot op zekere hoogte. Ik bedoel een deel van mijn identiteit is dat. Ik vind Breda een hele prettige stad. Ik ben daar in de buurt opgegroeid. En ik ben in Breda op school gegaan, de middelbare school. Ik heb in Tilburg op de universiteit gezeten. Mijn vrouw

komt ook uit Breda. Ik heb dus iets met Breda. Dit heeft ook wel met Breda te maken want die drie kruizen dat is het stadswapen van Breda in een vereenvoudigde vorm. En Breda is een Brabantse stad. Nou ja dat heb je al wel gehoord: ik ben ook wel een beetje en chauvinistisch Brabander en het derde punt is dan mijn liefde voor die club. Maar dat is maar een klein onderdeeltje van mijn identiteit hoor. Kijk ik vind het leuk als NAC goed voetbalt, maar ik lig er ook geen nacht wakker van op het moment dat ze het niet doen. Ik ben niet zo'n die hard supporter die dan of heel boos, of heel chagrijnig of heel bedroefd wordt. Het is ook maar een spelletje. Het is niet meer dan dat in mijn ogen. Maar het is wel iets wat bij mij past. Het hoort wel bij mij, ja mijn identiteit is natuurlijk veel meer dan de liefde voor Breda, voor Brabant, voor de club.

Maar ook niet bijvoorbeeld de kameraadschap of de sportiviteit of ziet u daar ook iets in terug dan?

Laat ik zo zeggen. Een van de kenmerken van wedstrijden bij NAC is:
- of het nou goed gaat of slecht gaat
- het stadion zit altijd vol of bijna vol.

Dus er zijn heel veel trouwe NAC fans en wij zijn ook op Ajax, Feyenoord en FC Twente na één van de clubs met de grootste bezetting in procenten van het stadion. Je hebt daar inderdaad heel veel mensen rondlopen die daar al van jongs af aan komen en dan nu inmiddels met vrienden of met kinderen zelfs. Want ik ga ook meestal wel met een van mijn kinderen. Ik ben ooit ook voor het eerst door mijn vader meegenomen. Ja daar heerst wel kameraadschap. Er is wel een sfeer van verbondenheid. Dat hoort ook wel bij de supportersschare van NAC: verbondenheid met de club en verbondenheid met elkaar. Dus dat zit er ook wel achter. En altijd hopen op beter, dat is bij NAC een doorlopende rode lijn.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?

Dat is dus op het moment dat ik in de zittingszaal ben, dan trek ik hem aan. Die toga heeft natuurlijk een bepaalde functie. Want dan zie er je er niet meer uit: Patere, vader van drie kinderen, getrouwd, supporter van NAC. Nee dan zit daar de rechter en die heet

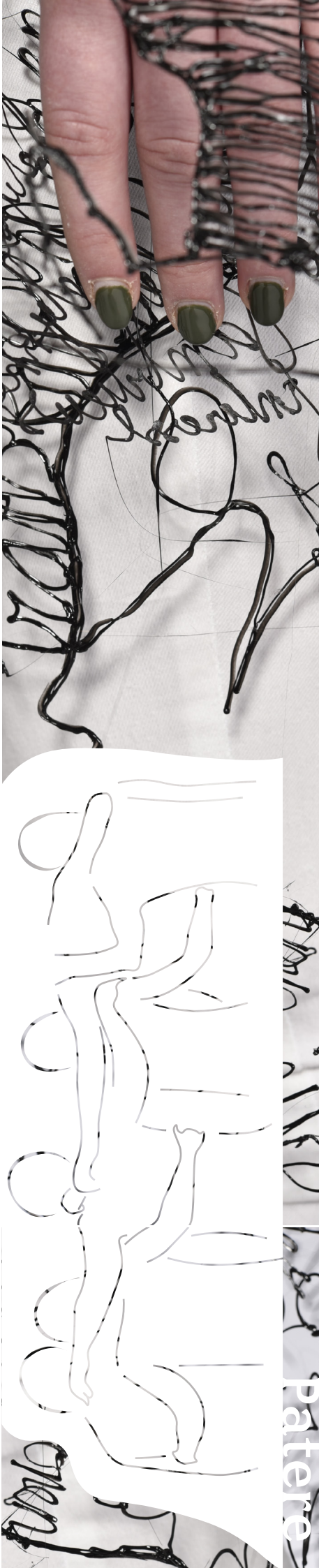

Patere

dan Patere. Mijn naam krijgen mensen altijd al te lezen in de brief met de uitnodiging van de zitting en ik zeg hem ook nog op zitting. Maar dan zit ik daar niet als persoon, dan zit ik daar als rechter. De toga die helpt daarbij. Want sommige dingen doe ik als rechter zonder toga. Dat lukt op zich ook prima hoor. Maar de toga vind ik altijd wel een extra benadrukking dat je daar als onpartijdige en onafhankelijke rechter zit.
En ik heb ook het idee dat als ik in de rechtszaal iemand heb gezien en ik kom hem een week later hier in de stad tegen, negen van de tien keer degene niet door heeft dat het de rechter is van vorige week. Het werkt denk ik ook wel naar de mensen toe, dat ze echt het idee hebben dat ze nu bij de rechter zijn. dus het mes snijdt aan twee kanten.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uiten?

Ik voel me op zich niet zo zeer beperkt, maar je moet als rechter er altijd wel rekening mee houden dat je een voorbeeldfunctie hebt. Dus dat probeer je ook in het dagelijks leven te laten plaatsvinden.
Kijk een heel simpel voorbeeldje, dan kom ik toch weer bij NAC. Ik hoor niet bij de groep die als een wedstrijd wordt verloren, dan met allerlei dingen gaat gooien. Dat gebeurt daar überhaupt niet vaak, nou bij NAC wordt wel met bier gegooid. Dat moet ik je wel eerlijk zeggen. Als er gescoord wordt, wordt er met bier gegooid. Maar daar wil ik zelfs eigenlijk niet aan mee doen, want ook dat is niet altijd leuk.. Maar ik heb ook wel eens een situatie meegemaakt dat er na een wedstrijd tussen een groepje supporters van NAC en supporters van de andere club een dreigende situatie ontstond. Daar tref je mij niet in de buurt aan. Daar wil ik helemaal niks mee te maken hebben. Schelden daar doe ik ook niet aan mee. Ik bedoel, in een stadion wordt natuurlijk best veel gescholden. Ik ben het ook niet altijd met de scheidsrechter eens, maar ik zal daar nooit op die manier tekeer gaan. Ik zou wel tegen mijn zoon als die naast mij staat zeggen: wat een foute beslissing of soms zeg ik ook wel, nou volgens mij heeft hij het goed gezien. Maar stel ik vind dat het ook fout is, ik ga dan niet tekeer.

Dat hoort ook wel een beetje bij mijn persoon, ik ben wat dat betreft niet zo explosief. Maar dat hoort ook wel bij je functie, je weet het nooit of mensen weten dat daar iemand staat die in het dagelijks leven rechter is en die denken: nou dat is een mooie. Die loopt hier even met dingen te gooien, die loopt te schelden of nog erger, die gaat lopen vechten. Ja dat kan natuurlijk niet. Dat is een voorbeeld. Wat ik ook probeer maar niet altijd lukt, is dat je je bijvoorbeeld aan de snelheidsbeperkingen houdt. Ook ik heb wel eens een boete dus dan is het mij niet gelukt, maar ik probeer dat wel. En ja ook in het dagelijks leven hier in de buurt. Mensen in mijn buurtje weten dat ik rechter ben. Daar hoort ook bij dat wat dat betreft, je geen gekke dingen doet.. Om het zo te zeggen: niet bijvoorbeeld met een buurtborrel dat je heel opzichtig met een buurvrouw gaat staan flirten ofzo. Is overigens ook weer iets wat niet zozeer bij mij past. Maar ook daarvoor geldt: het beeld naar buiten is natuurlijk wel van belang.
Ik zit wel, dat is een heel ander item, op social media. Ik heb ooit een Facebookaccount aangemaakt omdat ik dacht dan kan ik kijken wat de kinderen allemaal doen. Daar zet ik af en toe wel eens iets op. Of ik like iets. Daar zal ik ook niet heel expliciet zijn, dat is allemaal redelijk onschuldig.
En LinkedIn zit ik ook op, nou dat is natuurlijk meer beroepsmatig. Ook daarvoor geldt: daar kun je natuurlijk geen gekke dingen zeggen. Ik heb ook een Twitter account, kijk ik niet veel op, maar dat is meer om te kijken wat er allemaal gebeurt.
Maar ook op social media heb je natuurlijk wel dat je daar terughoudend in moet zijn. Er zijn zelfs collega's die zeggen: ik wil absoluut niks te maken hebben met social media want er komt alleen maar gedonder van. Daar behoor ik niet toe. Met mij ook best veel anderen hoor. Maar dus wel dat je daar ook beperkt bent in wat je allemaal kan zeggen of laten zien. Dat is ook iets wat wel direct te maken heeft met mijn werk als rechter.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?
Dat kan weleens. Kijk de rechter moet natuurlijk het recht toepassen. Nou moet ik eerlijk zeggen: als civiele

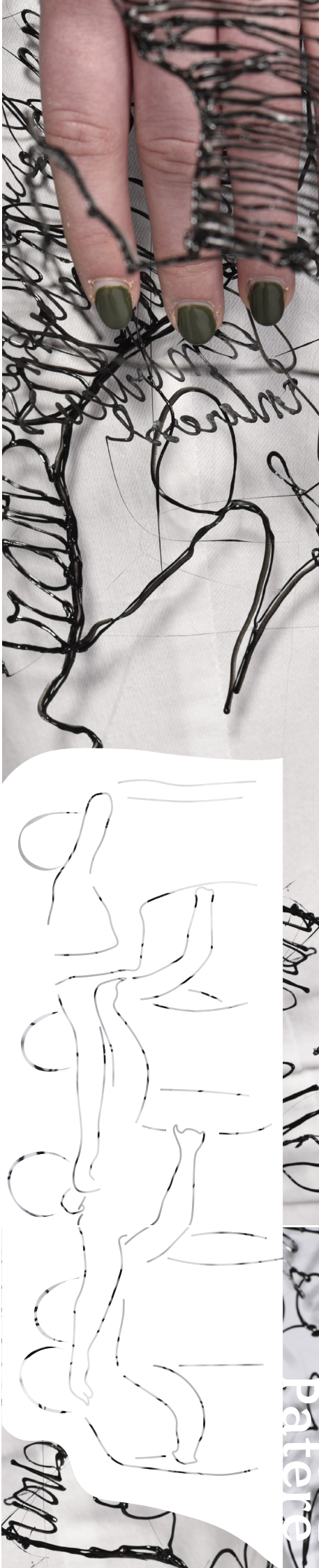

rechter biedt de wet je wel heel veel ruimte. Maar toch: de ruimte is niet onbeperkt. En dan kan het weleens voorkomen dat juridisch gezien je niet anders kunt dan tot een uitkomst X te komen, maar dat je eigenlijk het liefst zou hebben dat het bijvoorbeeld ietsje minder zou zijn.
Stel even je veroordeelt iemand om aan de ander een bepaald bedrag te betalen en dan komt er ook een proceskostenveroordeling. Die kan al best in de papieren lopen en soms denk je dan weleens: ja dit is eigenlijk ook iemand die buiten zijn of haar toedoen in problemen is gekomen. Daarom is die rekening niet betaald en daardoor zit je nu uiteindelijk in een vonnis waar je het drie of vierdubbele van die rekening moet betalen, dat is af en toe best triest.
Aan de andere kant: ja dat is dan wel de uitkomst en dan probeer ik als ik die mensen bij mij op zitting heb, te kijken of we onderling tot een oplossing kunnen komen zodat, het misschien ietsje minder erg wordt. Daar kan ik wel heel veel van mijn persoonlijke gevoel in kwijt. Maar op het moment dat het niet lukt of dat je geen zitting hebt omdat het meteen via na de schriftelijke ronde tot een vonnis komt, heb je weleens dat je denkt: nou eigenlijk zou ik liever een andere uitkomst zien, maar het is juridisch de enige juiste, dus dan moet het maar. Terwijl ik wel weet dat daar mensen een extra nadeel door ondervinden. Alleen je moet ook kijken naar de andere kant, naar de andere partij. Ja die rekening is al zolang niet meer betaald. En ze hebben echt wel hun best gedaan om die buiten de rechter om betaald te krijgen. Maar als het dan niet lukt, kunnen ze alleen maar naar de rechter stappen. Dat heeft voor hun dan weer, als het uiteindelijk lukt, als voordeel dat ze die rekening dan wel betaald krijgen plus hun proceskosten. Dus het heeft altijd twee kanten. Waar ik het lastig vind voor de ene kant denk ik ook wel die andere kant staat eigenlijk volledig in zijn recht.
Ik lig daar ook weer niet wakker van. Het is niet zo dat ik dat dan mee naar huis neem en er vervolgens een nacht niet van kan slapen. Zo werkt het bij mij ook niet.
Ik heb in het verleden heel veel strafzaken behandeld en daar liep je ook weleens tegen pijnlijke situaties aan. Er was iets verschrikkelijks

gebeurd. Daar moet dan een straf op volgen. Maar dat je eigenlijk denkt: eigenlijk begrijp ik het ook wel een beetje, want deze verdachte werd door vader geslagen, vader en moeder hadden een vechtscheiding, er gingen allerlei andere dingen mis. Dat je zegt: die heeft ook nooit een kans gehad om een normaal leven te leiden en ja dan kan er nog weleens iets ellendigs gebeuren. Maar als het dan een strafbaar feit is, dan kom je als strafrechter in beeld en dan kan ik wel iets proberen te doen met die straf voor die verdachte, dat hij bijvoorbeeld hulp krijgt van de reclassering, of naar een TBS kliniek moet. Dat wil ook nog weleens helpen in bepaalde gevallen. Maar eigenlijk zit je toch tegenover mensen die in bepaalde gevallen in hun leven nooit een reële kans hebben gehad en daardoor steeds van kwaad tot erger zijn gekomen.
Je hebt in het strafrecht natuurlijk ook gewoon beroepscriminelen. Daar heb je doorgaans minder moeite mee, want dat is vaak een keuze, maar heel veel mensen die zijn op een gegeven moment een weg ingeslagen zonder dat ze dat echt zelf wilden, maar die wel tot erge situaties heeft geleid. Dat vond ik ook weleens lastig. Maar ook daarvoor geldt: dan ben je als strafrechter toch degene die moet beslissen als iemand iets gedaan heeft, welke straf die krijgt. Maar ook daar heb ik in hele zware gevallen of ernstige gevallen, nooit wakker van gelegen. Dat hoort wel bij het werk. Dat wil niet zeggen dat je er niet goed over nadenkt, want dat hoort wel bij ons werk: goed nadenken over a. hoe zit het juridisch. b. wat zijn de gevolgen van je uitspraak. Maar uiteindelijk ben ik dan wel de rechter die beslist, hoe zwaar het soms ook is.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?

Daar zit niet eens zo'n heel groot verschil. Hoe ik ben als rechter, dat was ik ook al voordat ik rechter werd. Altijd al op zoek naar een rechtvaardige uitkomst en dat wil ik zelf ook. Dat had ik al toen ik advocaat was. Maar daar kwam je natuurlijk ook voor jouw cliënt en was het niet de bedoeling dat je ging kijken naar de belangen van de andere partij. In je achterhoofd had ik bij een strafzaak

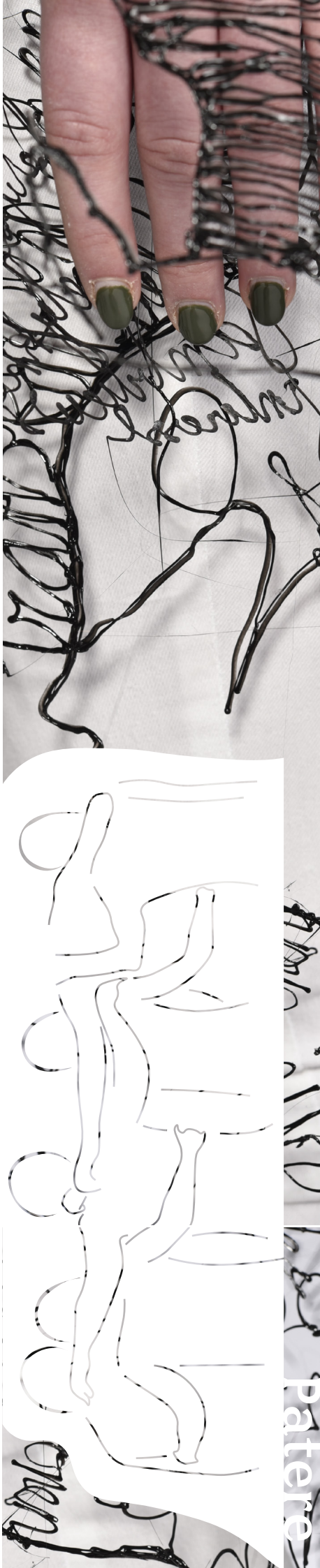

soms wel zoiets van: dat is wel erg wat er gebeurd is. Maar jij staat op dat moment voor jouw cliënt. Maar dan had ik altijd nog zoiets van: ik wil toch ook wel dat het een rechtvaardige uitkomst heeft. Dat is voor mij uiteindelijk de reden geweest dat ik gestopt ben met de advocatuur en rechter ben geworden. Als advocaat kun je dat veel minder toepassen, dat gevoel, dan dat ik als rechter kan. En dat hoort echt wel bij mijn persoon. Dus dat is wel een belangrijk onderdeel van mijn identiteit.
Wat ik ook belangrijk vind is dat mensen met elkaar proberen op een normale manier te praten of te communiceren. Je ziet natuurlijk dat mensen tegenwoordig helemaal los gaan op straat met demonstraties of op de sociale media. Eén van de dingen die ik als rechter natuurlijk heel goed kan toepassen is dat ik mensen eigenlijk dwing om op een normale manier met elkaar te praten en niet te gaan schelden en niet te gaan gooien met dingen. Er mag best wel wat emotie zijn en dat is er ook best vaak in zaken. Daar is niks mis mee. Maar dat je als rechter ook zorgt dat er uiteindelijk op een nette manier wordt gesproken over een zaak. Dat de mensen ook het gevoel hebben: we hebben wel de kans bij deze rechter gehad om alles naar voren te brengen en dat ze denken de rechter heeft in ieder geval naar ons geluisterd.
Ik ben best stevig af en toe in de rechtszaal. Dan zeg ik gewoon: en nu ophouden met deze manier van praten. Of als u nou niet ophoudt met steeds een heel onaardig woord over de andere partij te zeggen, dan moet u misschien maar even op de gang gaan afkoelen. Dat heb ik dan eigenlijk uiteindelijk nog niet heel vaak hoeven uitvoeren hoor. Maar ik geef wel aan dat er grenzen zijn en dat hebben partijen eigenlijk wel heel goed door. Of dat nou naar hen toe is of ze horen dat zeggen tegen de tegenpartij. Ze hebben wel door dat daar een rechter zit, die probeert de boel in balans te brengen of te houden. Zowel in wat er gezegd wordt als wat uiteindelijk de uitkomst is van zo'n procedure. Want dat moet natuurlijk, het spreekwoordelijk beeld van vrouwe Justitia, de balans die moet dan ook in de uitspraak doorklinken. En dat past wel gewoon bij mijn identiteit dus. Ik ben denk ik in het diepste niet anders dan ik als rechter ben.

Dus eigenlijk komt uw gevoel voor rechtvaardigheid, goed terug in uw beroep?

Precies, mijn zussen zeggen ook altijd dat rechtvaardigheid een issue is dat bij mij heel hoog staat. Die hebben mij nog nooit in de rechtszaal meegemaakt maar die weten dat dit bij mij bij wijze van spreken van jongs af aan al een rol speelt.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?

Nee, ik gaf net al wat voorbeelden waarbij je denkt: ja ik zou eigenlijk een iets andere uitkomst willen maar, nee ik heb nooit om het gewetensbezwaren gehad bij beslissingen of hoe ik zaken op zittingen heb behandeld. Dus dat niet. Ik heb me ook nooit teruggetrokken omdat ik een zaak vanwege mijn identiteit of geweten niet wilde behandelen. Ik heb me weleens teruggetrokken omdat ik merkte dat één van de partijen, iemand was die ik bijvoorbeeld uit dit stadje ken. Nu is het niet zo dat ik van iedereen die ik ken, geen zaken behandel, maar dan gaat het bijvoorbeeld om een vriend of iemand die je wekelijks ziet. Dan moet je zo'n zaak niet behandelen. Om reden van de personen die in partijen zitten, heb ik me weleens teruggetrokken. Niet heel vaak hoor. Maar niet om de inhoud van de zaak, dat eigenlijk nog nooit.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en in welke in het nadeel?

Het voordeel schetste ik net al, je schetst daarmee je positie als rechter en je onafhankelijkheid en onpartijdigheid. Het gezag van de rechter wordt ermee benadrukt. Een nadeel? Nou dat is een hele platte: als ik de trap oploop in het gerechtsgebouw, moet ik wel zorgen dat ik niet over die toga struikel. Maar dat is eigenlijk ook het enige nadeel dat ik op dit moment kan bedenken. Ja hij zit me als gegoten mijn toga, ik bedoel hij zit gewoon goed. Wij hebben natuurlijk af en toe lange zittingsdagen. Dan heb ik nooit last van dat ding. Hij is ook niet te warm, ik heb er ook geen hinder van. Dus ik heb eigenlijk niks waarvan ik

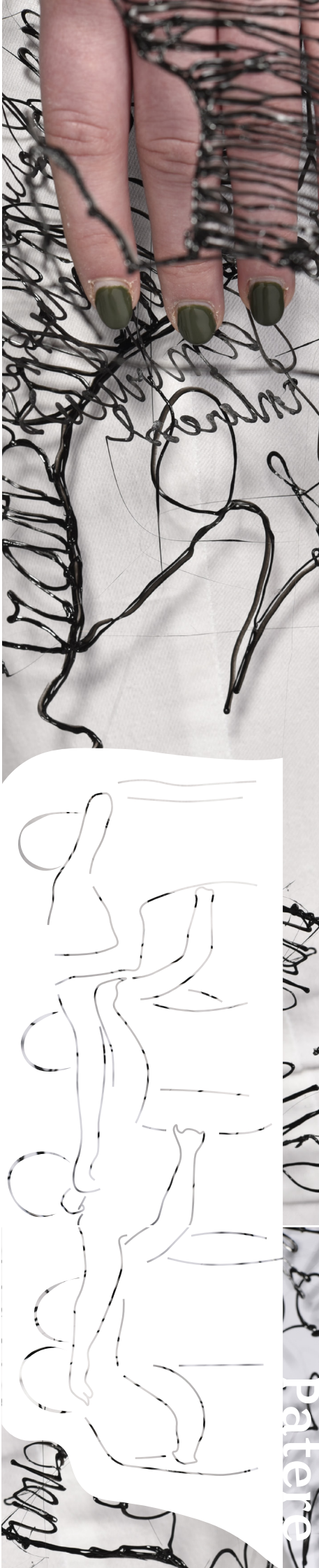

denk, dat is een nadeel van een toga, behalve dat ene praktische ding dat ik net noemde. Je moet zorgen dat hij er netjes uit blijft zien, maar dat hoort ook überhaupt bij je kleding, vind ik. Stel dat er een vlek ontstaat doordat je wat knoeit. Dan moet je wel zorgen dat die vlek er snel uit is, want het is ook geen gezicht als op die zijde baan één of andere mayonaisevlek zit. Maar dat kan eigenlijk niet voorkomen want ik eet geen mayonaise als ik een toga aanheb.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?

Dan is het heel simpel, dan blijft het voor mij die toga. Ik heb nog een mooi plaatje met toga's van de hoogste rechters van de landen in de EU. Stond van de week in de Volkskrant. Ik dacht die bewaar ik, dat vind ik wel leuk. Ik zal hem naar je mailen. Dan zie je dat de toga van de hoogste rechter in Nederland weer een hele andere is dan die van een rechtbankrechter. Een toga met hermelijn erin verwerkt. Er zijn overigens ook landen waar ze vrij zijn om in gewoon kostuum te zitten. Overigens is de Nederlandse toga best eenvoudig, calvinistisch. Die komt uit de Franse tijd, maar dat weet je inmiddels. We hebben natuurlijk een aantal jaren gehad dat de Fransen het hier voor het zeggen hadden aan het begin van de eeuw. Onze toga lijkt heel veel op die van de Franse rechtspraak en ook die in België. Want België heeft natuurlijk wat dat betreft ook een Franse achtergrond.
Op de foto zie je dat de toga van de president van de Hoge Raad voor Nederlandse begrippen best al wel bijzonder is. Maar in België is de toga van de hoogste rechter bijvoorbeeld rood, in Duitsland overigens ook. Kijk je dan naar Finland, dat is eigenlijk gewoon een soort pak. In Griekenland is het een mooi wit ensemble.

Malta is ook wel apart, bijna kantachtig.

Dat is heel bijzonder ja. Als ik dan kijk naar Tsjechië, dat lijkt maar weer een soort monnik. Ze zijn allemaal wel heel verschillend.

Zit er dan ook eigenlijk iets tussen waarvan u denkt: dat zou ik eigenlijk ook wel graag in een toga willen of dat lijkt me ook mooi?

Nou, een pruik daar ben ik geen voorstander van, maar dat is meer omdat het mij heel onpraktisch lijkt. Hoewel de pruik zoals in Engeland heeft natuurlijk dezelfde achtergrond als de toga. Namelijk het accentueren dat daar niet de persoon zit, maar dat het de rechter is.

Pruiken waren natuurlijk ook een statussymbool.

Nou precies, dat is ook een stukje achtergrond natuurlijk. Maar even kijken welke toga zou ik kiezen, als ik niet de Nederlandse toga zou dragen. Ik geloof niet dat ik heel veel ga afwijken van wat ik nu draag. Kijk op zich, die rode kleur vind ik wel mooi. Dus dan zou het misschien nog zo'n zelfde toga maar dan in het rood kunnen zijn. dat zou ik nog wel aandurven. Dat zou voor mij de meest vergaande stap zijn, denk ik. Een heleboel tierelantijnen, daar kun je ook alleen maar last van hebben bij het dragen. Op de foto zie ik bijvoorbeeld wel eens medailles of kettingen hangen, dat lijkt me niet zo handig. De bef van de rechter uit Malta op de foto is wel mooi, maar net iets te, ik zou dat niet snel willen. Ook lijkt het me niet praktisch want onze bef die kun je gewoon in de wasmachine meedoen en dan is die schoon. Dat zal voor zo'n bef wel niet opgaan.

Komt uw identiteit ook terug in uw uitspraken?

Nou ik zeg al, als je uiteindelijk een vonnis schrijft, dan moet je gewoon het recht toepassen. Dan kan er toch bij de ene rechter een andere of net wat andere uitkomst tevoorschijn komen dan bij de andere rechter. Daar zou je nog wel met persoonlijke keuzes te maken kunnen hebben. Ik heb een voorbeeld van recente datum. Ik had toen uitgesproken dat een chauffeur van een transportbedrijf recht had op een nabetaling om een bepaalde reden. Ongeveer in dezelfde tijd kwam er een vonnis van een collega van mij uit Rotterdam. Eigenlijk een vergelijkbare zaak. Daar kreeg de chauffeur de nabetaling

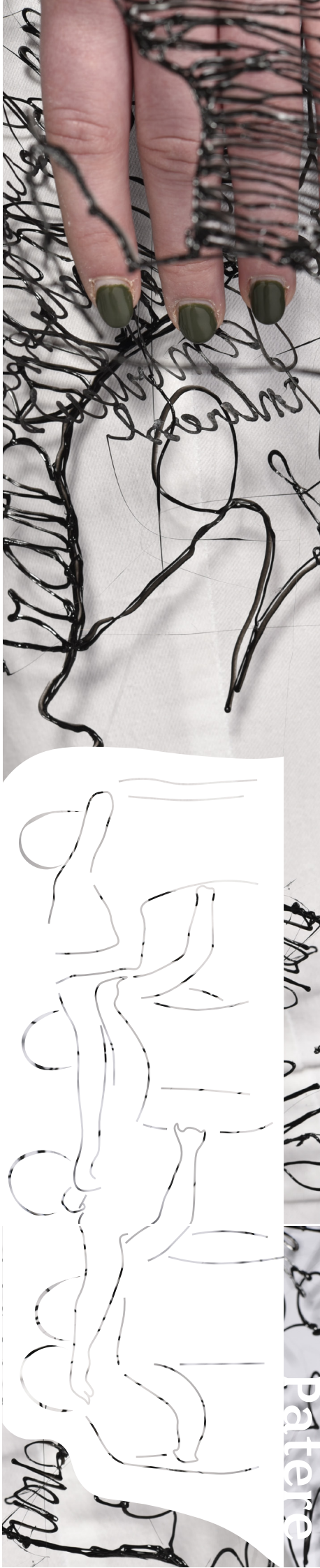

niet. Was dat nou persoonlijk? Nee daar zat een andere uitleg van de wet achter. Want we hebben nog wel onze uitspraken vergeleken toen. Toen bleek het niet zozeer om een persoonlijke keuze te gaan, maar dat we de wet anders uitleggen. Dat kan gebeuren dat je als rechter, de wet anders uitlegt.
Maar heeft dat te maken met identiteit? Ik vind dat wat ver gaan, maar het kan er wel te maken hebben met wat ik noem: de rechter is ook altijd een mens. De ene rechter kan tot een andere uitspraak komen dan de ander, dat gebeurt. Dat zou je eigenlijk het liefst zoveel mogelijk willen voorkomen, maar we kunnen het ook niet helemaal voorkomen. Want ik kan niet voor iedere keer dat ik een uitspraak doe in een wat principiële zaak, een rondje maken langs al mijn collega's. Want uiteindelijk ben ik toch de rechter die beslist. We hebben weleens dat we weten van elkaar dat we met hetzelfde bezig zijn, met hetzelfde onderwerp. Ja, dan proberen we wel af te stemmen. Maar dan nog kan het zijn dat er verschillende keuzes worden gemaakt.

Ik hoorde ook bij sommige andere rechters dat het niet persé verschilt wat voor uitspraak ze doen, maar soms wel de manier waarop ze de uitspraak brengen. Dat ze daar graag hun identiteit, of hoe ze zijn, in terugbrengen. Hebt u dat ook?

Dat klopt wel, je kunt in de woorden die je gebruikt nog wel wat meer van je persoon kwijt. De ene rechter is heel kort en puntig en de andere rechter heeft wat meer zinnen en woorden nodig. Dan kan er nog wel keer iets meer persoonlijks naar boven komen. Niet in de zin dat de rechter gaat vertellen over zijn persoon maar dat je in de gekozen woorden eruit kunt halen: o ja, dat is deze rechter en die herken ik inderdaad wel een beetje op die manier. Dat kan gebeuren, ja.

Heeft dat u ook op de manier waarop u uw uitspraken doet?

Af en toe wel, maar meestal niet hoor. In de meeste zaken is het toch niet nodig, maar heel af en toe komt er weleens eens soort van persoonlijke noot in of een verzuchting, als ik vind

dat de advocaten het onnodig moeilijk hebben gemaakt. Heel af en toe laat ik dat weleens blijken, maar dan moet het ook wel heel erg zijn en ik probeer dat eigenlijk te voorkomen. Want het moet niet zo zijn dat bij wijze van spreken, als je met het verkeerde been uit bed stapt, dat dat de inhoud van je vonnis bepaalt. Dus ik probeer ook wel daar terughoudend mee te zijn.

Is identiteit gewenst bij rechters in de rechtspraak?
Ja, want iedere rechter heeft zijn of haar identiteit. Wat ik net al zei over mensen, waar het in het leven mee mis is gegaan en daardoor op een verkeerd pad terecht zijn gekomen of een verkeerde beslissing hebben genomen. Dat kun je ook van de andere kant bekijken. Iedere rechter heeft zijn jeugd gehad, zijn school, zijn studie, gezinssituatie, noem het maar op. Je identiteit wordt dus door heel veel factoren gevormd en beïnvloed. En dat neem je mee. Wij zijn geen robots. Dus we hebben allemaal een identiteit, maar aan de andere kant hebben we ook allemaal hetzelfde wetboek en dezelfde uitspraken van de hoge raad. Dat is toch je belangrijkste gereedschap en los daarvan wat er in een specifieke zaak aan de hand is, dat noemen wij altijd de feiten. Je hebt de feiten en als je die hebt, kun je gaan bekijken welk wetsartikel of welke jurisprudentie van de hoge raad daarbij past.
Een stukje identiteit dat is wat je bijvoorbeeld op de zitting voorbij ziet komen. Ik ben redelijk gemoedelijk en mensen krijgen bij mij de ruimte om veel te vertellen en ik weet ook dat er collega's zijn die wat dat betreft wat korter zijn, die bij wijze van spreken al heel snel klaar zijn met een zitting. Dat is wel een stukje identiteit dat wat tijdens de behandeling van een zaak op zitting naar voren komt. Dus alle rechters nemen hun identiteit ook wel mee in hun werk is mijn overtuiging. En dat is goed.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Laten we zeggen, je doet dezelfde uitspraak met toga en dezelfde uitspraak zonder toga. Ik denk dat dit uiteindelijk voor diegene voor wie die uitspraak bestemd is, dan niet

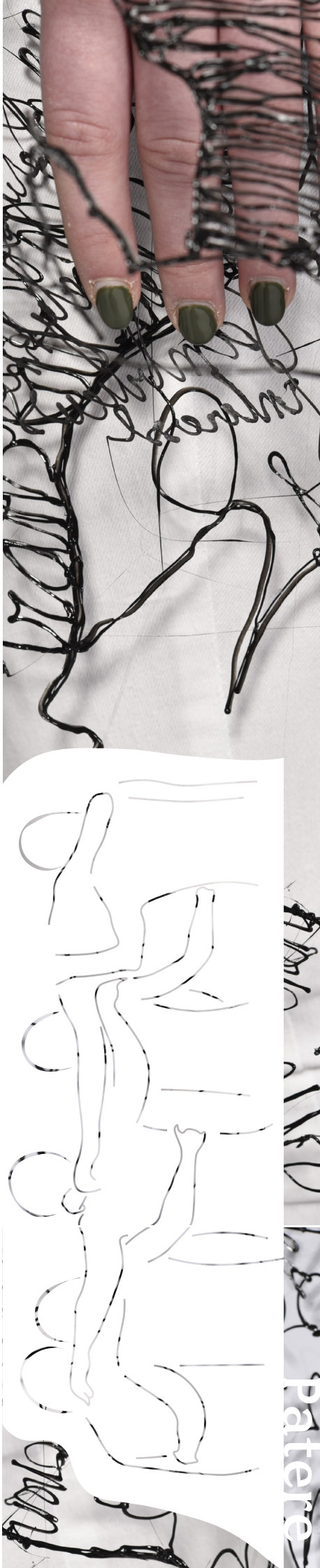

uitmaakt. Maar aan de andere kant: een uitspraak doen wij ook in toga, tenminste in de meeste gevallen moet ik zeggen. Dus dan zien de mensen je met die toga. Als je het in een bepaalde zaak zonder toga zou doen, dan kan het best zijn dat partijen denken: “hé waar is die toga?”. Aan de andere kant: ze komen dan toch voor die uitspraak. Uiteindelijk is dan toch het belangrijkste wat op papier staat: a. wat is de beslissing en b. hoe wordt hij gemotiveerd? Dus dan denk ik niet meer dat het dan een heel groot verschil uitmaakt. Maar ook dan zeg ik: het hoort bij de rechter dat hij dat dan in toga doet om steeds te accentueren dat daar de onafhankelijke, onpartijdige rechter zit.

Maar denkt u dat het ook anders op de mensen over kan komen zo van: nu is het een rechter die het zegt of nu is het een persoon die het zegt?

Ik heb een bepaalde nevenfunctie, ik ben voorzitter van de raad van discipline, daar zit ik zonder toga. Ik zit daar tussen twee of vier advocaten die ook tuchtrechter zijn. Ik ben dan de rechter die voorzitter is en de advocaten die voor mij moeten komen die zitten ook zonder toga en dat vind ik nog steeds wel een beetje een typisch gevoel. Dan zit je daar inderdaad in je gewone pak. Ik zorg dan wel altijd dat ik een pak aan heb met een stropdas. Dus dat het er wel representatief uitziet. Inmiddels ben ik ook een wat oudere grijze man, daar ontleen ik denk ik ook wel nog een beetje gezag aan, als ik tenminste niet teveel grappen maak. Dan denk ik: nou dit werkt ook.
Maar als ik bij wijze van spreken de keuze zou hebben dan zou ik eigenlijk zeggen, laten we daar ook in toga gaan zitten. Omdat dat - je hoort het al een paar keer bij me terugkomen - toch wel die functie van de rechter accentueert. Maar ik heb op zich nooit problemen ondervonden, dat iemand riep: “u zegt wel dat u de voorzitter bent maar hoezo, want u hebt geen toga aan”. Dat heb ik dus nog nooit meegemaakt. Maar gelukkig doen we het in 99% van de gevallen wel met toga.

Is het dan ook een voordeel of nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Bestuursrechters heb je ook nog. Ik moet even nadenken of ik dit een voor- of nadeel vind.Ik vind het in ieder geval geen nadeel. Ik bedoel het moet ook weer niet allerlei onverklaarbare verschillen te zien geven, dus laten we het wat dat betreft simpel houden.
De rechters in de rechtbank dragen allemaal dezelfde toga, de rechters van een hof dragen ook dezelfde toga, maar die is weer iets anders dan bij de rechtbank. En de rechters van de Hoge Raad hebben ook hun eigen toga's. Maar er zit niet een verschil in qua rechtsgebied. Dus ik zou niks kunnen bedenken waardoor je dat verschil wel zou moeten aanbrengen. Want de mensen weten doorgaans toch wel voor wat voor rechter ze komen, of dat een civiele rechter is of een strafrechter of een bestuursrechter. Dat hoef je niet met de toga nog duidelijker te maken.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk hun eigen identiteit. Is het dus ook mogelijk dat als ze bij u komen dat ze dan een andere uitspraak krijgen dan bij een andere rechter?
Ja, dat kan. Ik gaf net dat ene voorbeeld al en zo zijn er meer voorbeelden. Dat heeft wat mij betreft qua uitkomst niks met identiteit van de rechter te maken. Maar er komen inderdaad in dezelfde of vergelijkbare zaken andere uitkomsten voor dat klopt.

En kan dat soms ook wel terugkomen op identiteit omdat iemand gewoon er anders instaat qua persoonlijkheid waardoor ze denken: deze wet past er dichterbij?

Ja, dat zou op zich wel kunnen. Ik zeg altijd alles kan. Het kan ook wel met de identiteit te maken hebben, alleen voor mij persoonlijk zie ik dat niet zo. Maar kan ik het uitsluiten? Het antwoord is nee. Het kan ook veroorzaakt worden door identiteitsverschillen, maar ik denk dat dat in de praktijk meevalt. Maar ik heb daar geen onderzoek naar gedaan,

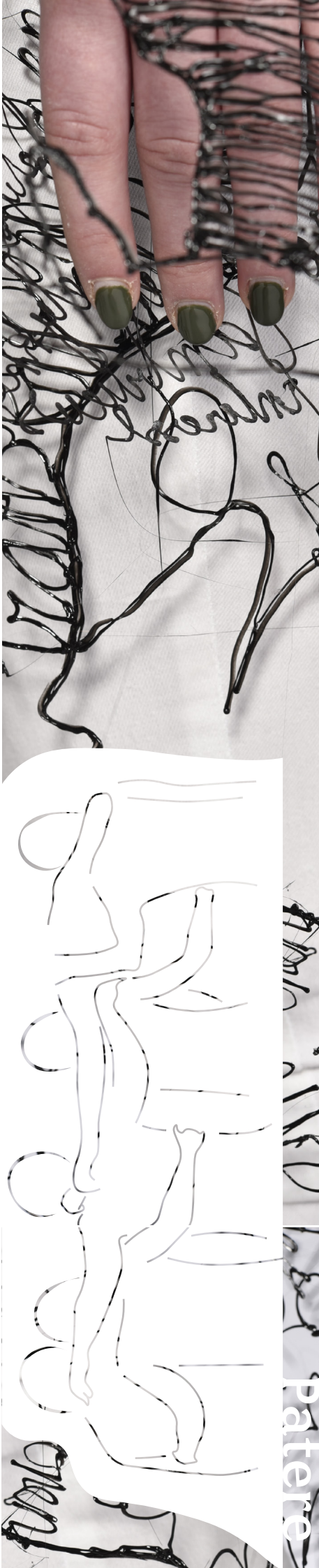

dus ik kan dat onmogelijk hard maken.

De NVVR, Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, schijft over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist 1 specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?

Kijk we werken wel met specialismes, maar dat heeft voor mijn gevoel in de praktijk niet te maken met identiteit. Dat heeft te maken met belangstelling en af en toe ook gewoon omdat de rechtbank behoefte heeft aan een specialist. Ik kan een voorbeeld geven. Toen ik kantonrechter werd, wist ik niet veel van erfrecht. Ik kreeg toen van mijn teamvoorzitter het gebied erfrecht toebedeeld. Toen dacht ik “nou dat is mooi, daar weet ik weinig van, ik heb er ook niet zoveel mee”. Ik ben toen begonnen met cursussen volgen. Ik ben daarna heel veel zaken die met erfrecht te maken hebben, gaan behandelen. Inmiddels bijna zeven jaar verder ben ik een echte erfrechtspecialist. En dat heeft, wat ik al zei, niet te maken met mijn identiteit, maar dat heeft te maken met de behoefte van de organisatie. Maar het kan best voorkomen dat iemand tegen zijn teamvoorzitter zegt van: joh ik weet echt heel veel van bouwzaken, als je nou een bouwzaak hebt, wil ik die eigenlijk wel behandelen.

Is dat dan identiteit of is dat kennis en ervaring? Laat ik het vooral houden op kennis en ervaring. Dat kan dus ook de reden zijn om iemand dan tot een soort van specialist te benoemen in bouwzaken. We hebben hier heel veel zaken die met zeevaart te maken hebben en die worden behandeld door de maritieme kamer. Daar hoor ik nog weleens dat daar mensen inzitten die zelf ook varen en dat dat wel handig is. Is dat dan identiteit? Ik denk van niet, maar het is wel handig als je weet wat er op het water wel en niet kan en hoe het gaat met schepen en noem maar op.

Verder wordt er vooral gekeken naar:

weet je er al iets van? Wil je er iets van weten? Extra kennis opdoen zodat op die manier specialismen worden verdeeld.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Het is namelijk zo dat je je makkelijker empathisch op kan stellen voor iemand die een gelijk soort identiteit of karaktereigenschappen heeft waar je jezelf in kan herkennen. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja, maar ik heb ook als strafrechter gezegd, ik heb nog nooit een moord gepleegd en toch kan ik in sommige gevallen empathie opbrengen voor degene die voor mij staat omdat hij iemand vermoord heeft

Dat kan zeker ook, maar het blijkt uit onderzoek dat empathie makkelijker is als iemand op je lijkt.

Ja, ik vind het zelf belangrijk dat je je probeert te verplaatsen in de persoon van de mensen die je voor je hebt. Of het nou een verdachte in een strafzaak is of een civiele partij in een kantonzaak. Dus ik probeer dat ook altijd te doen Ik zeg niet dat dat mij altijd lukt, maar het is wel iets wat echt wel in mijn vezels zit. Je kunt echter niet altijd empathie vertonen. Even een heel extreem voorbeeld. Een huurmoordenaar, dat heb ik meegemaakt in een zaak die drie mensen doodschiet, die weliswaar drugshandelaar zijn, maar toch. Ja daar heb ik weinig empathie mee. Ook al heeft hij misschien een ontzettende rotjeugd gehad, dan vind ik het al weer lastiger worden.
Maar ook een zaak die ik heb meegemaakt: een meisje dat haar vader om het leven brengt. Is natuurlijk verschrikkelijk, is hartstikke fout. Alleen als je dan ziet wat er in het leven van het meisje allemaal was gebeurd! Ik dacht: “och kind wat heb jij een rotleven gehad en wat erg dat je uiteindelijk de stap hebt gezet dat je je vader om het leven brengt”. Maar met mijn collega’s, want die zaak behandel ik natuurlijk niet in mijn eentje, hebben wij uiteindelijk geprobeerd in de staf die wij oplegden dat te laten doorklinken.

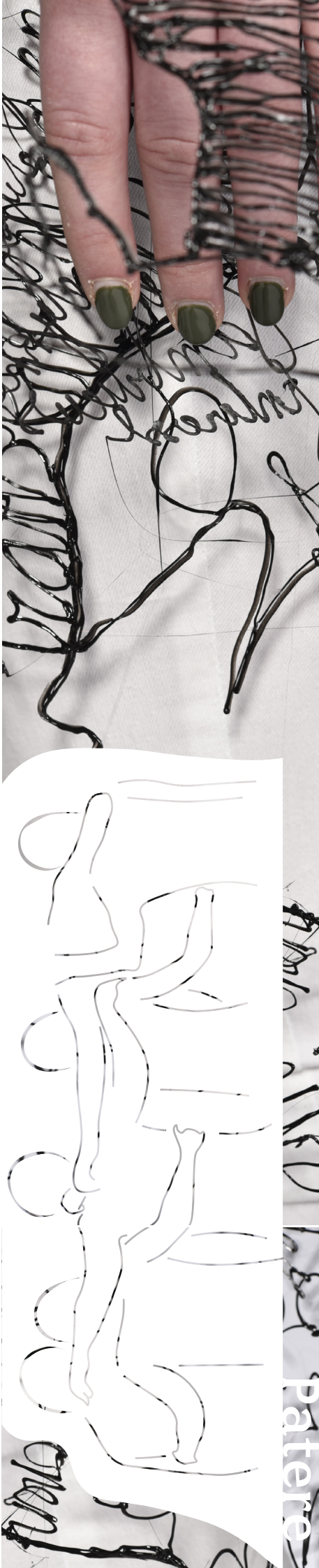

Dus empathie is - voor mij in ieder geval - heel belangrijk en waar het mogelijk is en waar het nodig is pas ik het toe, in ieder geval in mijn achterhoofd.

Is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en daardoor beter of slechter zich in iemand kan verplaatsen?

Ook hiervoor geldt: iedere rechter is anders, dus het kan heel goed voorkomen dat de ene rechter iets minder met empathie werkt dan de andere. Aan de andere kant vind ik het eigenlijk ook wel bij het vak horen. Dus hoe groot soms ook de verschillen zijn qua persoonlijkheden, proberen je te verplaatsen in de persoon die je voor hebt, vind ik echt wel een onderdeel van je werk. En dan heb je daar natuurlijk nog een bepaalde bandbreedte in. Bij de ene zal dat wat anders uitvallen dan bij de andere. Maar dat een rechter niet empathisch is, eigenlijk kan ik me dat bijna niet voorstellen. Er is altijd wel een vorm van empathie wat bij je werk hoort. Er zijn zaken waar empathie verder helemaal geen rol speelt. Er zijn heel veel zaken waar het puur gaat om bijvoorbeeld een onbetaalde rekening, terwijl er niet iets bijzonders op de achtergrond is. Dan speelt empathie niet of nauwelijks een rol. Maar je hebt ook zaken waar het echt een rol speelt. Iedere rechter moet dan ook wel zelf openstaan voor het toepassen van empathie in die zaken. Maar het juridische blijft natuurlijk ook altijd belangrijk, wat zijn de regels?.

Dus u zegt eigenlijk dat als je rechter bent, moet je eigenlijk ook empathisch vermogen in je hebben zitten?

Ja absoluut, dat durf ik wel te zeggen.

Wat spreekt een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?

In de eerste plaats de wet en de jurisprudentie. Jurisprudentie dat is dus de rechtspraak van andere rechters, met name de Hoge Raad. En ik vind ook dat menselijkheid daarbij hoort. Ik kan je een mooi voorbeeld geven dat heel actueel is: de toeslagenaffaire. Daar is gewoon op een heleboel plekken,

maar dus ook in de rechtspraak, iets mis gegaan, omdat de menselijke maat uit het oog was verloren. De bestuursrechters bij die zaken zijn gewoon hele goede mensen. Maar soms is er te zeer gekeken naar de uitspraken van de hoogste rechter, dat was de Raad van State in die zaken. En teveel naar de letter van de wet gekeken in plaats van de menselijke maat daarbij te betrekken. Ik geef een simpel voorbeeld. Iemand die recht had op kinderopvangtoeslag had een klein foutje gemaakt, waardoor ze een maand ten onrechte kinderopvangtoeslag had ontvangen. Maar dan was de uitkomst dat ze alles moest terugbetalen. Dat is echt het pijnlijke van de toeslagenaffaire en dat is op het niveau van de wetgeving verkeerd gegaan.

De wet die gemaakt was, was echt veel te hard en bood veel te weinig ruimte voor uitzonderingen, waardoor het op het vlak van de belastingdienst verkeerd is gegaan. Dat was de uitvoeringsorganisatie. Maar eerlijk is eerlijk, ook bij veel rechters is het verkeerd gegaan. Er is een klein clubje rechters en, dat is echt toevallig, dat zijn Rotterdamse bestuursrechters, die hebben wel weerstand geboden en daar is het dan wel op een andere manier gebeurd. Maar de meeste rechters van de andere rechtbanken en de Raad van State hadden daar een te harde lijn en een te weinig menselijke lijn. Daar wordt nu wel steeds meer naar gekeken, verlies nooit de menselijkheid. Je kunt het ook hebben over het toepassen van een hardheidsclausule. Daar zit ook toch vaak wel een stukje mededogen in, menselijkheid. Dat is wel de les ook voor rechters, daar moeten wij ook steeds oog voor hebben.

En we hebben niet alleen gekeken in de rechtbanken naar wat er met die toeslagen is mis gegaan, maar we hebben ook gekeken of er ook op andere plekken in het recht dingen zijn misgegaan. Kunnen we er bijvoorbeeld ook wat van leren als kantonrechter. Ik moet eerlijk zeggen dat daar niet zo heel veel schokkends is uitgekomen. Maar er is rechtbank breed gekeken naar “hoe kunnen we dit soort situaties voor de toekomst zoveel mogelijk vermijden”.

Heel veel mensen zijn door die toeslagenaffaire echt in hele grote problemen gekomen. Er zijn ook kinderen uit huis gezet door de

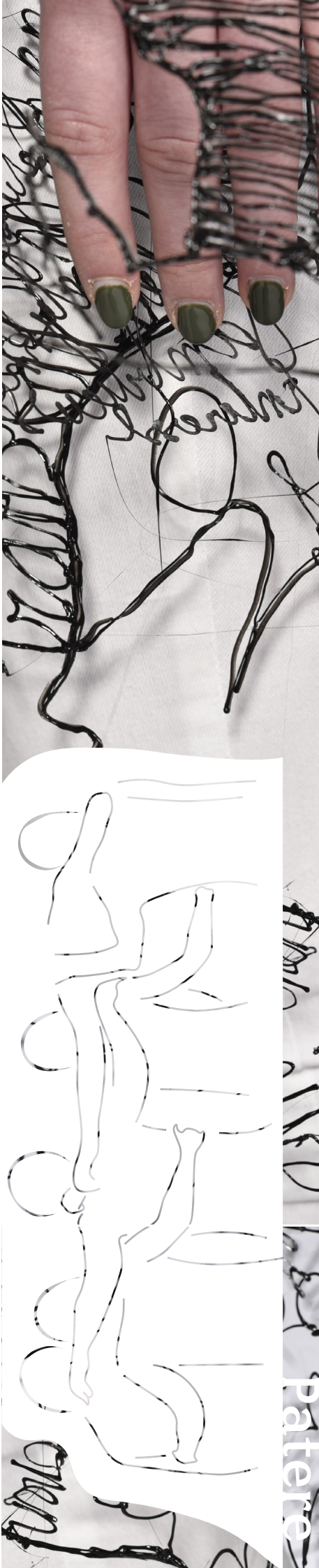

financiële toestand die in het gezin heerste omdat er niet goed meer voor de kinderen kon worden gezorgd. Dat zijn beslissingen, daar komen mensen misschien hun hele leven niet meer overheen. En dat is dus ook een les voor rechters en ook een les voor mij als kantonrechter: hou die menselijke maat te allen tijde in de gaten. Dus ja, menselijkheid hoort ook bij het vak, absoluut.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?

Ik denk dat het afstand creëert, maar ik denk ook dat het vooral herkenbaarheid creëert. Het gaat bij de rechter niet vooral om de toga, het gaat er vooral om hoe de rechter zijn zitting en zijn vonnissen inkleedt. Dus laat ik het zo zeggen: natuurlijk zit ik in de rechtszaal als rechter en straal ik gezag uit. Ook door middel van die toga, maar ook door mijn manier van optreden en ook door - ik zei het net al – dat ik inmiddels een grijze man ben. Ja dat scheelt, want je hebt collega's die net zo goed als ik zijn, maar die er nog zo jong uitzien. Soms neemt iemand iets minder snel aan van hen dan van zo'n oude grijze man. Maar andersom gebeurt trouwens ook. Want stel even, je hebt een heel jeugdig iemand als partij. Die denkt dan: het is net alsof daar een vader zit, die weer zegt wat ik allemaal niet goed deed. Dus het kan natuurlijk ook de andere kant uitvallen. Maar het maakt in ieder geval wel uit dat ik al zo lang meeloop. Ik ben lang advocaat geweest en Ik ben inmiddels al weer veel langer rechter dan dat ik advocaat was. Ik heb in het leven ook al de nodige dingen meegemaakt. Dat neem je allemaal mee en daardoor kun je denk ik, los dus van de toga, heel veel gezag bij de mensen uitstralen en daar gaat het uiteindelijk om.
Kijk gezag en macht, dat zijn verschillende begrippen. Ik heb als rechter macht. Maar ik heb als rechter liever gezag, want gezag is iets, dat heb je niet, dat moet je creëren. Dat creëer je doordat we in Nederland een echt onafhankelijke rechtspraak hebben met goede beroepsrechters die goed zijn opgeleid, die niet corrupt zijn. Dat vind ik, maar heel veel niet-rechters vinden dat ook. Rechters met heel veel passie en bevlogenheid hun beroep uitoefen want er wordt ook in de rechterlijke macht weleens

geklaagd over de lange werkweken. Maar we doen het allemaal wel, omdat we ons vak gewoon zo mooi en belangrijk vinden. We nemen op de koop toe. En ik denk, dat blijkt ook uit de onderzoeken, dat in Nederland een rechter een groot vertrouwen heeft bij de mensen. De meeste mensen die bij de rechter komen, denken “dat is een onafhankelijke rechter die kent de wet, die kent het recht, die doet zijn werk goed”, dat is dus gezag. En macht is bij wijze van spreken als ik de zaal binnenstap en dan bijvoorbeeld zeg: “u weet wie het hier voor het zeggen heeft” vervolgens de partijen weinig ruimte laat en daarna met het vonnis kom. Dan gebruik je de macht die je hebt. Dat past ook niet bij mijn identiteit, ik werk liever met gezag dan met macht. Heel af en toe moet ik die macht wel inzetten als iemand totaal niet voor rede vatbaar. Wat ik eerder ook al zei, als bijvoorbeeld iemand niet luistert, er steeds door heen blijft praten, schreeuwen of schelden. De volgende stap is dan dat ik ga vragen om de zaal uit te gaan en als ze bij wijze van spreken dan nog weigeren is de volgende stap verwijdering uit de zaal door de parketpolitie. Dat is wel een stukje machtstoepassing. Dat heb ik gelukkig nog bijna nooit hoeven doen. Meestal kom je er op een andere manier wel uit.

Dus u werkt eigenlijk meer volgens de noemer: autoriteit verdien je, maar macht heb je?

Ja eigenlijk wel. Autoriteit en gezag dat zijn natuurlijk vergelijkbare begrippen, zo niet hetzelfde. Dat klopt.

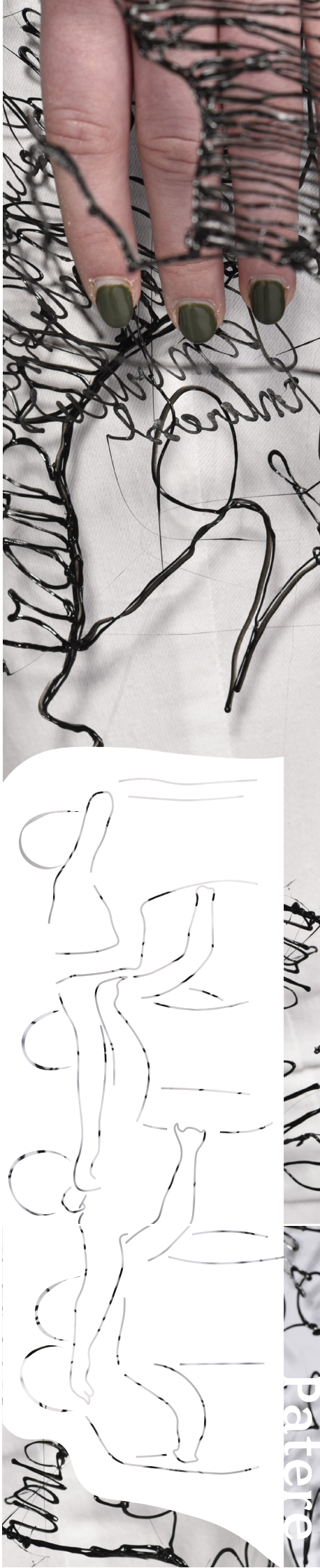

Aequalitas

Hoelang bent u al rechter?
Ik ben in 2012 begonnen met de opleiding tot rechter en die duurt dan vier jaar en daarna ben ik doorgegaan als strafrechter en nu als rechter commissaris.

Dus u doet alleen strafrecht?

Ja, als rechter commissaris ben je een soort onderzoeksrechter. Ik neem bijvoorbeeld beslissingen over telefoontaps over doorzoekingen, huiszoekingen daar ben ik ook bij. Ik hoor getuigen en ik doe ook nog een stukje zitting. Maar dan de enkelvoudige zitting dus als enige rechter.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven
Ik ben vrouw, ik vind rechter zijn ook echt wel een essentieel onderdeel van mijn identiteit. Ik werk nagenoeg bijna veertig uur. Het werk gaat ook buiten kantoortijden door en het werkt ook echt heel erg door in je eigen leven. Bijvoorbeeld op een verjaardagsfeestje waar je de mensen niet zo heel goed kent, hou ik mijn mening over bepaalde strafzaken vrij vaak voor me. Omdat het anders vrij snel is van, ik heb een rechter gehoord en dus zal het wel zo zijn. Ik ben ook moeder van twee pleegkinderen en een adoptiezoon. Ik denk dat ik wel hardwerkend ben. Ambitieus ook, dat zeker en ik hoop ook rechtvaardig.

Wat zijn de specifieke kenmerken aan uw toga?
Het is een hele kleurrijke binnenzijde van een toga. Mijn bedoeling was om eigenlijk alle kleuren van de regenboog te pakken omdat ik vind dat wij rechtspreken voor iedereen. Ongeacht afkomst of sekse, herkomst, uiterlijk, wie je ook bent en dat we voor iedereen gelijk ons best moeten doen om te proberen dat iemand zijn recht kan krijgen.

En heeft u de afbeelding zelf gekozen of is het speciaal voor u ontworpen?

Nee ik ben naar een stoffenwinkel

gegaan en daar hingen een heleboel stoffen en deze kwam daaruit
Dus echt eigen keuze helemaal.
Ja het uiterlijk is zelfs bij wet voorgeschreven of bij een besluit hoe dat eruit moet zien. maar de binnenzijde kun je zelf kiezen.

U heeft net al dat het aardig wat verteld over waar u als rechter in gelooft. Zou u dat ook kunnen koppelen aan kenmerken van uw identiteit?
Ja ik vind het heel erg belangrijk om iedereen een kans te geven en om iedereen gelijk te proberen behandelen.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?
Ik vergelijk het wel eens met het podium opgaan. Ik heb heel lang gedanst en dan trek je ook je kostuum aan, je staat in de coulissen te wachten en dan stap je het licht in. En het moment dat je die toga aandoet, dan komt er een soort van rust over je en dan komt het publiek binnen of je stapt zelf de zaal in. Het markeert echt het begin van zo'n zitting. En dat jij daar dat oordeel gaat geven.

Voelt u zich ook beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?
Op zitting of daarbuiten ook?

Vooral bij zittingen, maar mag ook gewoon in het algemeen binnen de rechtspraak.

Nou kijk op zitting doet mijn persoonlijke opvatting - ja het klinkt wel scheef - maar wat ik echt vind als persoon, doet er niet zoveel toe. Wat er toe doet, is of iemand voldoet aan de omschrijving die de wet geeft en of ik daar zeg maar de vinkjes kan zetten en of ik die persoon nu wel of niet aardig vind en wel of niet sympathiek vind, dat doet er niet toe. Dus ik zet mijn persoon zeg maar, een stukje opzij ten behoeve van een goede rechtszaak.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?
Nou soms ben ik het. Ik ben het één keer niet eens geweest met een

beslissing van het Hof van Justitie en van de Europese Unie. Maar ja, dan is het zoals het is en dan beslist de hogere rechter en dan volg ik dat, zo werkt het ook. We hebben het bij de toeslagenaffaire natuurlijk gezien, ik heb zelf die zaken niet gedaan. Maar daarbij hebben rechters uit Rotterdam bijvoorbeeld wel geprobeerd om anders te beslissen dan de hoogste rechter. En ja die zijn daar weer in teruggefloten, opnieuw door die hoogste rechter. En uiteindelijk is het balletje wel weer gaan rollen de goede kant op. Maar ik vind wel als uitgangspunt: als een hoge rechter iets anders beslist en het is geen eenmalige fout, dan moet je dat opvolgen.

Maar ook als het voor u dan onrechtvaardig voelt?

Ja, dat is gelukkig nog nooit gebeurd. Ik heb ook nog nooit gehad dat ik iemand vrijsprak en dat het Hof iemand veroordeelde. Andersom ook nog niet. De keren dat mensen bij mij in hoger beroep zijn gegaan, is er soms een andere straf uitgekomen, iets lager of iets hoger, maar niet dat het kwartje de andere kant op ging.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?
Nou ik denk dat ik privé veel meer opvattingen heb dan als rechter. Ik heb ze wel als rechter, maar ze doen niet ter zake. Ik heb privé bijvoorbeeld ook wel een mening over bijvoorbeeld Museumpleingangers. maar ja die zijn er eigenlijk niet meer op het moment dat ik hen voor mij heb. Dat is een beetje het verschil.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee, nee het is eerder dat verdachten anders zijn dan mijn identiteit, maar dat ik dan de wet wel aan mijn zijde voel.

Hoe bedoelt u dat?

Nou als je bijvoorbeeld een zaak hebt waar iemand wordt verdacht van discriminatie. En het blijkt zo te zijn dat hij inderdaad schuldig is. Nou, ja dat raakt heel erg aan mijn idee dat je

Aequalitas

iedereen gelijk moet behandelen.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke in het nadeel?

Ze werken absoluut in het nadeel als je met kinderen praat en daarom doen ze de toga ook meestal uit bij familierecht. Wanneer je bijvoorbeeld met kinderen praat over omgang of bij welke ouders ze gaan wonen bij een echtscheiding, dan werkt zo'n toga enorm afschrikwekkend. Als je met het kind praat, moet je gewoon ernaast moet gaan zitten en je gympen aantrekken. Terwijl het in het voordeel werken als er wel eens discussie is over de onafhankelijkheid van de rechter. Dan is het wel mooi denk ik om te zien dat er drie personen, vier met de griffier, met zo'n toga zitten en daardoor eigenlijk identiek zijn. En het kan ook wel heel goed werken, hoe moet ik dat nou zeggen, om een bepaalde mate van gezag uit te stralen.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?

Nou dat doe ik voor een deel al omdat ik als rechter-commissaris ook getuigen hoor of als beslis of mensen in voorarrest moeten blijven. Dan heb ik geen toga aan. En ook als ik bij mensen de huiszoeking doe, heb ik ook geen toga aan. Dus ik heb eigenlijk ook heel vaak al gewoon zakelijke kleding aan. Ja, heel veel meer kan ik het niet omschrijven: gewoon nette kleding.

En bij gewone zittingen zou u dan liever een toga dragen of eigen kleding?

Eigenlijk omdat ik gewend ben om ook mijn werk te doen zonder toga, dat ik ook die zittingen prima zonder toga zou kunnen doen. Maar het voelt wel gek, want soms zit ik nog even zonder toga achter de tafel zeg maar in de zittingzaal. En dat voelt dan, als er dan toch iemand binnenkomt, alsof je achter de coulissen kijkt. Het publiek kijkt dan eventjes achter de coulissen.

Komt uw identiteit terug in uw uitspraken?
Mijn eigen identiteit niet nee, dat is wat ik zei niet echt van belang. Soms merk je natuurlijk wel dat dat er een beetje doorheen glipt in je gedachten. Dat je je irriteert aan iemand of dat soort zaken. Maar dat is ook helemaal niet erg. Als je er maar bewust van bent en dat vervolgens weer opzij zet. Dus in mijn uitspraken komt het hopelijk niet terug.

En ook niet in hoe u uw uitspraken verwoord of op een andere manier?

Ja dat wel, ik praat op een bepaalde manier. Ik pas me wel aan. Kijk één voorbeeld: nou ik heb vrij lang blond haar en dat draag ik nooit los op zitting. Ook niet als ik uitspraak doe. Ik ben in mijn woordkeuze redelijk direct. Ook als ik het gesprek heb met een verdachte.

U zei net dat u uw haar vast droeg, wat is daar de reden voor?

Nou ik heb ook mediatraining gehad en daar zie je jezelf terug op camera en ik ben ook wel een paar keer in het nieuws geweest met zaken. In het begin vond ik het onzin en een echt vrouwonvriendelijke opmerking dat ze zeiden dat dat haar afleidt. Toen zag ik het en dacht ik: ik begrijp inmiddels wel wat ze bedoelen. Omdat als je daar zit, gaat het niet om je uiterlijk, maar dan gaat het vooral om die toga. En je haar, het kan wel hoor, ik heb het ook wel eens half los. Maar sowieso ga je daar toch veel mee spelen. En het leidt af, heb ik het idee. Het gaat dan op een bepaalde manier opeens over mijn uiterlijk in plaats van over mijn functie.

Is identiteit gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?
Ik hoop van wel, want als we allemaal hetzelfde zijn dan komen er geen goede uitspraken. Ik denk dat we een heel erg divers beeld moeten hebben binnen rechters. Omdat juist als je allemaal een andere identiteit hebt, een andere herkomst een andere blik hebt, je elkaar aanvult. Als je allemaal hetzelfde kader hebt, dan gaat het niet goed.

Verlies je ook je identiteit door de rechtspraak?
Ik denk dat je wel wat verandert, maar niet meer of minder dan in een andere baan.

Het is meer aanpassen zeg maar?

Je ziet gewoon heel veel voorbij komen, zeker als je veel in het strafrecht zit. Je wordt misschien wat harder. Maar dat is niet zozeer vanwege persé de rechtsspraak.

Heeft een uitspraak ook dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Nou ja in veel zaken wordt nauwelijks mondeling uitspraak gedaan. Alleen het strafrecht doet nog echt in het openbaar mondeling uitspraak, dus heel veel gaat op schrift. En ik denk dat die toga wel weer even markeert waar het over gaat. Dat het niet zomaar een willekeurige voorbijganger is die zijn mening geeft over iets, maar dat het een rechter is die een oordeel geeft. Dat is wel een andere zwaarte.

En u denkt dus ook dat het dan anders overkomt op de verdachte?

Ja dat denk ik wel. Ook omdat wij weten dat een rechter een toga draagt en anders zit daar gewoon iemand achter zijn bureau.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Ja dat maakt niet uit, nee.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk een eigen identiteit. Maakt dit uw uitspraken anders dan die van een andere rechter?
Ja dat hoop ik dus weer, in die zin niet qua toetsing aan de wet en toetsing aan de jurisprudentie. Maar ik denk wel dat je soms met een andere identiteit of andere blik tot een ander oordeel kunt komen en dat is ook wat ik zei: dat ik het zo belangrijk vind dat we diverse mensen hebben.

Dat betekent dus dat als ik u dezelfde zaak voorleg als een andere rechter, dat er dan een andere uitspraak zou kunnen komen?

Het zou kunnen, ik hoop niet in de zin van bewezen of niet bewezen. Maar het gaat dan bijvoorbeeld ook over jou als persoon. Als ik een beetje een soortgelijke achtergrond heb, kan ik me misschien beter in jou verplaatsen, waarom je iets hebt gedaan. Maar het zal hopelijk niet heel veel van elkaar verschillen.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kunt verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Nee.

Kan het dan ook nadelig zijn dat rechters een andere identiteit hebben en zich soms beter of slechter in iemand kunnen verplaatsen.

Nee ik vind dat juist geen nadeel, ik vind het wel een voordeel. Maar empathie dat betekent naar mijn idee dat je onafhankelijkheid begint te wankelen. Ik kan soms wel invoelen wat iemand heeft gedaan of de keuze begrijpen. Maar ook als ik de keuze niet begrijp zou mijn oordeel niet anders moeten zijn.

Dus u wilt eigenlijk dat er altijd blanco tegenover iemand wordt gestaan?

Ja.

De NVVR, Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schijft erover dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist een specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis.

Zou dit gebruik van

identiteit meewerken of juist tegenwerken?
Ik denk dat dit het gemakkelijker zou maken om die zaken te bekijken maar misschien er ook voor zorgt dat je minder kritisch bent. Denk dat je juist die mix moet hebben anders blijf je niet scherp genoeg.

Dus wel enige specialisatie, maar niet te veel?

Ja

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?
De wet, absoluut.

Schept ambtskleding volgens u afstand of herkenbaarheid?
Ik weet niet het een of is, ik denk beide. Het schept afstand want je loopt daar niet in je spijkerbroek en het is absoluut herkenbaarheid. Maar afstand wordt niet alleen maar gecreëerd door die toga. Het komt ook doordat wij op een podium zitten en doordat er letterlijk afstand is tussen ons en de partijen.

Ziet u die afstand dan ook als iets positiefs of eerder als iets wat misschien ook wel teveel afstand is?

Nou als je kijkt naar mensen die in voorarrest moeten blijven, die zitten gewoon aan mijn bureau en dan heb je wel een makkelijker gesprek dan als ze in zo'n grote zittingzaal zitten.

Dus de afstand doet eigenlijk een beetje het contact verwaarlozen?

Ja.

Aequalitas

Amicitia

Hoelang bent u al rechter?
Vanaf 1990, dik dertig jaar.

Wat is uw tak van sport bij de rechtspraak?
Ik heb eigenlijk allerlei verschillende dingen wel gedaan. Ik heb van ongeveer eind vorige eeuw tot 2016 in het bestuur van rechtbanken gezeten. Heb vooral bestuur en management gedaan, maar daarnaast ook altijd wel zittingen. En sinds 2016 ben ik weer helemaal als rechter actief. Ik heb nu eigenlijk drie dingen: ik doe een deel kanton en handel, civiele procedures tussen burgers en bedrijven of burgers onderling, bedrijven onderling en ik doe voor een deel jeugdrecht. Dus dat gaat over ondertoezichtstelling, uithuisplaatsing, maar ook omgangsregelingen na echtscheidingen, dat soort dingen meer. En ik ben ook nog voorzitter van de wrakingskamer.

Wat houdt dat in?

Wraking betekent dat mensen zeggen: ik wil een andere rechter want ik geloof niet dat deze rechter echt onpartijdig is en daar moet dan een wrakingskamer uit de rechtbank over beslissen. Ik ben dus voorzitter van die organisatorische eenheid en meestal ook voorzitter van de groep van drie rechters die een beslissing neemt over een wrakingsverzoek.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?
Wel een moeilijke vraag, bedoel je dan je identiteit als rechter of....?

Of als mens zijnde, kan allebei, is dat hetzelfde voor u of is dat anders?

Het is wel een hele brede vraag, zeg maar. Ik denk wel dat het voor mij zo is - dat is volgens mij voor veel rechters wel zo - dat je wel een deel van je identiteit ontleent aan het rechterschap. Je bent natuurlijk eigenlijk niet alleen van 9 tot 5 rechter, maar in zekere zin 24 uur per dag. Want je kunt als rechter niet

dronken van een feestje afgevoerd worden en je kunt als rechter ook niet aanstekers staan gooien op de voetbaltribune en je kunt ook niet voortdurend door rood licht rijden als rechter. Dus ook in je vrije tijd ben je er altijd wel erg van bewust dat je rechter bent en dat het ook iets betekent voor je gedrag.

En zijn er dan ook eigenschappen die u zowel bij het rechterschap als bij uw eigen identiteit terugziet?

Jazeker, zeker, misschien moet ik dit even vertellen. Ik heb voordat ik rechter werd, acht jaar in de rechtshulpverlening gezeten. Toen werkte ik bij de vakbeweging. En hielp ik dus leden van vakbonden met individuele problemen over arbeidsrecht, sociale verzekeringen etc. etc. En ik heb dat werk altijd met heel veel plezier gedaan, maar toen ik rechter werd, had ik al wel heel snel het gevoel dat ik nu op de plek zat, waar ik echt hoorde. Want die rol van met mensen praten en vervolgens ook knopen doorhakken die past mij heel goed. En die ligt ook wel dicht bij mijn karakter denk ik. Ik heb tegen mensen, die ik in opleiding had ook altijd wel gezegd: je moet als rechter met name op zittingen ook een soort stijl zien te ontwikkelen die dicht bij je persoonlijkheid ligt. Anders zit je altijd toch een soort van rol te spelen. Terwijl als die rol een beetje samenvalt met hoe jij zelf ook bent, dan is het veel natuurlijker om het te doen en dus ook overtuigender en minder vermoeiend denk ik. Is het een beetje duidelijk wat ik zeg?

Ja hoor zeker, is juist heel mooi gezegd.

Oké en ik ben van mezelf, veel ongeduldiger dan de meeste mensen denken. Maar dat kan ik al aardig beheersen, dat ongeduld zeg maar. Maar ik ben er ook wel goed in om geduldig over te komen. In je werk heb je daar wel wat aan. En waar je ook wel wat aan hebt is dat je gewoon vriendelijk bent en ook heel belangrijk: oprecht geïnteresseerd in mensen. Ook al heb je hele suffe zaken op zitting, je moet altijd toch denken: nou jongens nu wil ik ook weten hoe het zit. En niet alleen maar wat die mensen mij willen vertellen, maar ik wil echt weten hoe het zit.

Een beetje nieuwsgierig zeg maar? Ja, nieuwsgierigheid is een hele goede eigenschap vind ik voor een rechter. En je moet natuurlijk wat analytisch vermogen hebben en je moet een beetje fatsoenlijk kunnen schrijven. Dan ben je een heel eind. Verder moet je de wereld van het recht ook een beetje leuk vinden. Hoewel het bij mij wel altijd zo geweest is dat wat mij drijft in het werk niet is dat ik het recht zo leuk vind, maar dat ik mensen zo leuk vind. Dus ik ben meer van de mensen dan van het recht om zo maar te zeggen. Is dat een antwoord?

Een heel mooi antwoord.

Heeft u een eigen toga?
Ja, zeker.

En heeft de toga ook, - de toga was niet gepersonaliseerd kan ik me herinneren - specifieke eigenschappen dat u denkt, oh er zit een scheurtje in of een knoop los of iets anders waardoor u uw toga kunt herkennen?

Ja, dat wel. Het is mijn tweede, laat ik beginnen met dat te zeggen en ik heb er ééntje aangeschaft toen ik begon als rechter. Op een gegeven moment zeiden juridisch medewerkers, waar ik naast zat op de zitting, geregeld tegen mij: die toga van jou wordt wel heel oud. Toen heb ik hem dus meegenomen naar huis en toen vond mijn vrouw dat ook. Ik denk een jaar of twaalf, dertien geleden heb ik maar ééns een nieuwe aangeschaft en die heb ik dus nog steeds.
Deze toga heb ik laatst laten renoveren. Toen heb ik tegen die togamaker gezegd: ik heb eigenlijk geen zin om weer duizend euro uit te geven voor zo'n ding voor de derde keer. Want ik hoef nog maar een jaar of nou zeven, acht en misschien hou ik het wel minder lang vol. Ik had niet zoveel zin om nog weer een nieuwe te kopen. Daarom heb ik hem laten renoveren en ik kan hem wel makkelijk herkennen, ja. Dat komt ook een beetje omdat in de binnenkant van de kraag mijn naam staat. Moet ik het je laten zien?

Graag als u wilt.

Dat hebben heel veel rechters maar dat heb je misschien al wel eens gezien of niet?

Bij een rechter heb ik het gezien.

Zal ik het je even laten zien dan weetje wat ik bedoel. Kijk dit is hem dus. Ja het is er dus in geborduurd. Niet op mijn verzoek hoor, dat doen die togamakers spontaan en ongevraagd....

Maar niet ongewenst?

Nee niet ongewenst nee, ik vind het wel fijn. Want als hij open is en ergens hangt, dan zie je dus altijd wel iets van je naam.

Dat is dan wel een makkelijk herkenningspunt.

Dat is wel makkelijk maar hier in Y is het ook zo dat je de toga op je eigen kamer hebt. Ik heb een eigen werkkamer hier en daar hangt hij gewoon, dus ik ben hem hier ook eigenlijk nooit kwijt. Alleen na een zitting komt het een heel enkel keer voor dat je hem vergeet en dan is het wel handig als je naam erin staat. In QZ was het extra handig. Want daar hebben mensen geen eigen kamer. Daar zijn aparte togaruimtes. Daar hebben mensen dus meestal een klerenhanger waar ook hun naam opstaat zodat je de toga toch makkelijk kan pakken.

Heeft u ooit overwogen om een gepersonaliseerde toga te nemen?
Nee eigenlijk nooit, want toen ik de eerste kocht was daar überhaupt nog geen sprake van en bij de tweede geloof ik ook niet, dat heb ik in elk geval nooit overwogen Nu bij de renovatie wilde ik het juist niet al te duur dus dan moet je niet allerlei toeters en bellen willen.

Maar, als u een gepersonaliseerde toga zou nemen, wat zou u er dan in laten zetten?

Er is hier een collega in Q die heeft geloof ik een afbeelding van Feyenoord. Want die is zeg maar diehard Feyenoord fan. Zou ik nooit doen. Als ik zoiets zou overwegen, dan zou ik wel iets uitkiezen dat ook met de wereld van het recht te maken

heeft en dat bij mij past. Maar ook bij de functie van die toga. En ik weet eerlijk gezegd niet waar ik dan uit zou komen. Maar ik heb het dus ook nooit serieus overwogen.

Een soort tussenweg dan zeg maar?

Die binnenkant moet wel iets met je werk te maken hebben ook.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?

Mijn eerste reactie is, niet zo veel, maar dat is niet helemaal waar geloof ik. Want het symboliseert toch ook wel een beetje, dat er een soort optreden begint, zeg maar. Wat ik al zei: als ik hier achter mijn bureau zit, ben ik ook met allerlei rechterlijk werk bezig, en heb ik dus dezelfde dingen nodig, maar daar zit ik zonder zo'n toga. Maar die toga symboliseert toch een beetje: jongens ik moet nu publiek optreden als rechter. En dat voel je wel een beetje, geloof ik ja.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uitdragen?

Nee, maar dat komt ook omdat ik niet de behoefte heb om heel veel persoonlijke dingen uit te dragen in die toga. Ik bedoel: ik zou ook als ik een andere geloofsovertuiging ofzo had, geen behoefte hebben aan een keppeltje of iets anders of een dolk als ik sikh was of weet ik wat. Zou ik ook geen behoefte aan hebben. Omdat ik ook wel vind dat de rechtspraak een zekere neutraliteit uit moet stralen.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?

Soms. Ja nu we die toeslagenaffaire hè. Ik heb nooit van die zaken gedaan, dat was in het bestuursrecht. Maar ik heb vroeger ook wel bestuursrecht gedaan. Ik weet zeker dat ik het heel vreselijk zou hebben gevonden. Om mensen die een foutje van bijvoorbeeld 70 euro hadden gemaakt op te zadelen met een terugvordering van 27 000 euro. Daar zou ik slecht van slapen. Ik denk dat heel veel bestuursrechters er ook heel slecht van geslapen hebben hoor.
Ja en ik heb vroeger, maar dat is heel lang geleden weleens kort gedingen gedaan in de wereld van de

vreemdelingenrechtspraak. Dan ging het erom, dat komt nu niet meer voor hoor dat soort kort gedingen, maar dan ging het erom dat mensen eruit gezet werden, uit het COA.

Wat is het COA?

Dat is het asielzoekerscentrum. Dan werden ze uit zo'n AZC gezet en dan was daar een kort geding over. En de rechtspraak was eigenlijk zo dat je het als rechter altijd goed moest vinden en ik trof dan heel vaak mensen in de zaal aan waarvan ik dacht, nou die mensen mogen best mijn buren worden. En ik vond het dus heel naar dat je die mensen dan soms gewoon op straat moest gooien, want daar kwam het eigenlijk op neer. Daar had ik wel moeite mee, maar dat is duslang geleden.
Van de laatste 10, 15 jaar kan ik me zoiets niet meer herinneren.
In het civiele recht is het dan wel zo dat je nog eens een keer extra nadenkt en het vervolgens wat meer overeenstemt met jouw rechtsgevoel.
In het bestuursrecht is het vaak vrij strak geregeld in de regelgeving. Maar in het civielrecht is het eigenlijk toch nog zo dat je wel iets anders kunt doen als wat je volgens de wet hoort te doen naar normen van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.
Dus als je dan soms denkt van dit is eigenlijk toch al te dol, dan doe je het gewoon niet.

Maar kan er later dan ook tegenin worden gegaan als u beslist iets niet te doen?

Ja in hoger beroep kan dat wel en dan is het vaak bij instanties die vaker procederen, die zijn natuurlijk heel erg geneigd om in hoger beroep te gaan als ze ongelijk krijgen, als jij opschrijft dat hun beleid niet deugd. Dan denken ze, dat krijgen we in andere zaken dan ook voor onze voeten. Maar als je het zo opschrijft dat je het heel erg afleidt uit de omstandigheden van die zaak, dan hebben ze veel minder een prikkel om in hoger beroep te gaan, omdat ze dan denken: dit is een uitzondering.

Dus een beetje slim spelen?

Ja je moet het ook een beetje handig doen, ja. Dus om terug te komen op jouw vraag, ik ken dat wel. Eigenlijk niet meer van de laatste tijd omdat

ik, de laatste tig jaar vooral actief ben op rechtsgebieden waar je meestal het recht wel zo kunt maken dat het wel overeenstemt met jouw eigen rechtvaardigheidsgevoel.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?
Niet zo heel veel denk ik eigenlijk. Ik denk dat dat verschil niet heel groot meer is. Misschien komt dat ook als je het heel lang doet. Maar ik heb niet meer het gevoel dat dat een heel groot verschil is nee. Nee, hier kan ik geloof ik niet heel veel meer van maken

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Ik kan het zo niet bedenken. Nee en ik heb er zonet eigenlijk ook al iets over gezegd. Ik geloof niet dat ik hier heel veel nieuws op te melden heb.

Bij welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke denkt u in het nadeel?
Weet je, ik ben niet een hele grote voorstander van de toga. Ik vind wel dat we als rechters één lijn moeten trekken. We hebben hier in Overijsel de lijn getrokken: rechters doen hun werk in toga. Maar ik ga ook geregeld naar mensen toe waarvoor een verzoek gedaan wordt om verplicht opgenomen te worden. Dus mensen die psychotisch zijn of demente ouderen. Allemaal mensen met psychische stoornissen Als we daarheen gaan dragen we natuurlijk geen toga en ik voel me daar niet anders bij dan bij zittingen waar ik wel die toga draag.
Ik ga van de week ook nog naar buren toe ergens in de regio die elkaar de tent uitvechten en dan dragen we dus ook geen toga. Ik zou er in de zaken die ik doe, ook geen moeite mee hebben om mijn werk zonder toga te doen. Maar we hebben het wel afgesproken, we hebben het zelfs afgesproken voor online zittingen. In de coronatijd heb ik in de afgelopen jaar ook heel vaak thuis gezeten in mijn toga achter zo'n scherm. Dan was er af en toe een kleinkind dat het heel raar vond dat ik in mijn toga door het huis liep. Kijk in het strafrecht is het

waarschijnlijk nuttiger om een toga te dragen dan in het civiele recht. En die toga draagt natuurlijk iets bij aan afstand. Maar uiteindelijk moet je je gezag niet verdienen door die toga maar door de manier waarop je het doet.

Maar denkt u ook dat het wel of niet dragen van een toga dan anders overkomt op mensen die in zo'n zaak zitten?

Dat weet ik niet zo goed, misschien wel, dat weet ik eigenlijk niet zo goed. Ik geloof niet dat de zittingen die ik vandaag gedaan heb, dat die anders waren gegaan als ik mijn toga niet aan had gehad. Had ik een netter overhemd aangedaan maar verder geloof ik niet dat het heel veel verschil had gemaakt.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Een toga of niet bedoel je?

Zou alles kunnen zijn, wat zou u graag als maatstaf willen hebben zeg maar.

Ja neutraliteit is belangrijk denk ik en daarom zou je ook geen hoofdoekjes, keppeltjes, dolken piercings en dat soort dingen moeten doen. Vooral niet te veel zeg maar. Maar ik heb eigenlijk niet hele specifieke wensen wat dat betreft, ik vind die toga prima. En zonder toga zou ook kunnen, maar ik ben best tevreden met de praktijk die we nu hebben, als wij zittingen hebben op de rechtbank doen we dat in toga, ik vind het goed.

Komt uw identiteit ook terug in de uitspraken die u doet?
Soms, denk ik. Ik doe best veel zittingen. Veel van de vonnissen die daar uitkomen schrijf ik niet zelf, want de juridisch medewerker doet dat. Ik controleer het dan en schaaf het dan nog wat bij. Maar ik denk als je me tien vonnissen laat zien van tien jaar geleden, dat ik precies kan vertellen, welke ik zelf geschreven heb en welke niet.
Als iemand anders het schrijft, dan moet je het accepteren zoals die ander het geschreven heeft, als daar tenminste niks fout aan is. Dan moet

je gewoon je handtekening eronder zetten. Dat het anders geschreven is, dan je zelf zou doen, daar moet je dan geen punt van maken, want dan wordt samenwerken met anderen, die het voor je schrijven onmogelijk. Wat was je vraag ook alweer?

Of uw identiteit terug komt in uw uitspraken?

Ja , maar als je het zelf schrijft dan leg je er wat vaker wat persoonlijks in. Ik ben de laatste tijd nogal bezig met taalgebruik. Dus niet te moeilijke woorden, niet te lange zinnen, duidelijke structuur in de uitspraak en dat zie je dus ook wel terug in wat ik nu nog zelf schrijf. Ik zeg tegen juridisch medewerkers altijd: “je moet het niet opschrijven zoals je denkt dat je het als juridisch medewerker op moet schrijven, je moet het opschrijven zoals je het aan de buurvrouw ook uit zou willen leggen.” Zo moeten we het opschrijven vind ik en dat betekent niet dat we allemaal alleen maar lagere schoolwoorden mogen gebruiken, maar het moet wel zowel qua structuur als qua zinsopbouw, als qua woordgebruik toegankelijk zijn. Ik denk dat je dat in wat ik zelf schrijf wel terugziet.
Het komt ook weleens voor - met name in het jeugdrecht - dat we met kinderen praten van twaalf en ouder in de regel. Die komen dan met je praten, daarna praat je dan vaak met ouders en daarna komt er een beslissing en je probeert natuurlijk ook rekening te houden met wat het kind vindt. Maar soms neem je ook weleens een beslissing die helemaal niet past bij wat het kind tegen jou gezegd heeft en wat het kind wil. En dan voel ik de laatste tijd ook wel geregeld de behoefte om me rechtstreeks tot dat kind te richten en het ook even in gewone taal uit te leggen. Zo van: “ik heb niet beslist wat jij wilde, maar ik vond dat het toch zo moest en ik wil wel graag uitleggen waarom’ . Het zijn denk ik wel dat soort dingen, waar ook je eigen persoonlijkheid in zit.

En misschien ook wel begrijpelijkheid en menselijkheid?

Ja, dat vind ik wel een belangrijke. Ik vind het ook belangrijk om mensen soms - zeker als ze ongelijk krijgen - goed uit te leggen dat je hun emotie best begrijpt. Maar dat ze toch

ongelijk krijgen om die en die reden. Ja dat ongeveer.

Is identiteit gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?
Hangt er een beetje vanaf wat je met identiteit bedoelt.

Het is dus de bedoeling dat rechters in principe onafhankelijk zijn, maar uiteindelijk heeft het ook met empathie en andere dingen te maken. Een rechter zal nooit exact dezelfde uitspraak precies doen, zoals een andere rechter het zou doen. Dat heeft ook te maken met identiteit en interpretatie. Dus zo komt identiteit terug, maar is dat wel gewenst binnen de rechtspraak eigenlijk? Is het iets goeds dat het er is zeg maar....

Ja, vind ik eigenlijk wel. Het is in elk geval onvermijdelijk, want mensen zijn nou eenmaal verschillend en ik geloof niet dat we de rechtspraak zo zouden willen hebben dat elke rechter het op precies dezelfde manier doet Ik denk niet dat mensen dat willen en als dat zou kunnen, dan kunnen we het ook heel goed door robots laten doen. En dat wil volgens mij niemand, behalve misschien voor heel eenvoudige kwesties. Maar ik denk eerlijk gezegd - maar misschien troost ik mezelf gewoon met die gedachte hoor - , dat mensen die op een zitting komen, dat die graag een rechter willen zien die oprecht naar ze luistert. En dat doe ik. Misschien op een net wat andere manier dan jij dat zou doen en dan een collega dat doet. Dus ik zou zeggen, dat is allemaal goed, maar we kunnen het alle drie omdat we het op onze eigen manier doen en op een manier die aansluit bij onze identiteit. Dus dat is goed, zou ik zeggen. Zolang mensen maar het gevoel hebben: deze rechter was in mij geïnteresseerd, die wil het naadje van de kous weten. En dat ze na de zitting denken: ik heb er vertrouwen in dat deze man of vrouw er goed over nadenkt en vervolgens een verstandige beslissing neemt.

Is het dan ook mogelijk dat je je identiteit juist verliest door de rechtspraak?
Dat we allemaal eenheidsworst worden, bedoel je?

Ja maar ook dat je je meer gaat vormen naar het beroep dat je doet. Dat je minder jezelf bent. Door het beroep dat je uitoefent.

Zo voel ik het voor mezelf niet. Maar ja als je in je privéleven geneigd bent om erg primair te reageren, dan zou je dat toch als rechter niet moeten doen, denk ik. Je mag best eens wat zeggen maar je moet wel altijd even nadenken: waar ben ik eigenlijk mee bezig. En echt boos worden in een zittingszaal is eigenlijk ook zelden verstandig. Professioneel een beetje boos worden mag, maar dan is het een soort van boosheid waarvan je vindt dat het bij je rol hoort, dat is prima, maar dat is iets anders dan jezelf een beetje verliezen in boosheid, want dat moet gewoon niet.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja, geloof ik wel

Maar komt het dan ook hetzelfde over op de verdachte denkt u?

Ik zou denken van wel. Jij zegt nu verdachte maar dat is dus niet mijn rechtsgebied, het strafrecht. Maar zelfs in strafrecht denk ik, uiteindelijk maakt dat geen verschil. Ook hier geldt denk ik voor: je moet als rechter niet je gezag verdienen met de toga, maar je moet je gezag verdienen met hoe jij het doet.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Het is in elk geval praktisch. Weet je, er zijn nogal wat rechters, zoals ik, die ook nog weleens een enkele keer een strafrechtzitting doen en dan is het verrekte handig dat je dezelfde toga kan dragen.
Ik zou ook niet weten wat het nut zou zijn van een verschil. Ja iedereen die op een zitting komt weet wel of ie voor een strafzaak komt of voor een civiele zaak of voor een

bestuursrechtelijke zaak. Dus ik zie daar nog niet direct een voordeel of nadeel in.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk hun eigen identiteit, maakt dit uw uitspraken dan ook anders dan die van een andere rechter?
Soms wel denk ik. Ik denk dat dezelfde beslissing, toch weleens een andere kleur heeft als hij door een andere rechter gedaan wordt.

De NVVR, Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, schijft er over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist een specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?

Je hebt het nu eigenlijk over specialisatie hè?

Ja maar dan meer specialisatie op het gebied van, stel je voor je hebt ook weleens rechters die hiervoor een ander beroep hebben gedaan waardoor ze dus meer voorkennis hebben zeg maar over bijvoorbeeld bouwkunde of het onderwijs op die manier dus niet meer in strafrecht, maar meer een tak van sport op een andere manier.

Ja, nou vroeger was het altijd zo in de rechtspraak, dat ongeveer de helft van de mensen rechtstreeks van de universiteit kwamen, of een hele beperkte voorervaring. En de andere helft zo'n beetje uit allerlei andere beroepen: uit de advocatuur, uit andere juridische beroepen. En ik denk wel dat het belangrijk is dat we rechters hebben met allerlei verschillende ook beroepsmatige achtergronden. Ik denk wel dat dat belangrijk is. Maar ik geloof niet in teveel specialisatie, eerlijk gezegd. Ik denk dat het ook wel belangrijk is,

ons specialisme is eigenlijk beslissen, zou je kunnen zeggen.

Dus bedoelt u dan ook dat er een zekere afstand nodig is tot de inhoud?

Sommige rechtsgebieden zijn zo gespecialiseerd dat het altijd dezelfde advocaten zijn die die zaken doen en die altijd tegen elkaar procederen. Bijvoorbeeld intellectueel eigendom is zo'n rechtsgebied en in aanbesteding zie je dat ook wel een beetje. Soms is het heel goed dat daar eens iemand naar kijkt die ook weleens iets anders doet. Die denkt misschien eerder: "is het eigenlijk niet raar, dat vinden jullie heel gewoon , maar is het eigenlijk wel heel gewoon om het zo te doen?" Soms is het nodig om nieuwe vragen te stellen en ook wel nodig dat je zelf enige afstand tot het onderwerp hebt. Ik geloof meer in wat vroeger heette: T-profiel voor een rechter. Dat elke rechter een soort brede basis, brede basiskennis heeft en daarnaast een aantal staven specialisaties, zeg maar. Een brede onderkant, met wat staven naar boven toe waar jouw specialisatie zit. Ik weet bijvoorbeeld best aardig wat van arbeidsrecht en ik weet van een heleboel dingen een beetje. Er zijn best ook wel wat andere gebieden waar ik wat meer van weet, maar ik denk dat dat eigenlijk, voor rechters wel goed is, dus niet teveel specialiseren. We hoeven echt niet zo diep te specialiseren als advocaten dat doen.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Jazeker volgens mij, ik geloof zeker dat het heel, heel belangrijk is dat je je kunt verplaatsen in gedachten en emoties van andere mensen.

Is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en zich dus afhankelijk qua overeenkomsten beter of slechter in iemand kan verplaatsen?

Ja maar misschien hoort het wel bij het rechterschap dat je in staat bent om je in heel veel andere mensen te verplaatsen en ik denk ook wel dat dat een beetje zo werkt. Ik bedoel als

jij empathisch bent , dan lukt het je heel vaak om je in andere mensen te verplaatsen. En als je helemaal niet empathisch bent, dan lukt het je haast nooit.

Dus u denkt eigenlijk dat als je rechter moet worden, dan is dat één van de basis eigenschappen?

Ja, ik denk wel, het heeft ook weer met die nieuwsgierigheid van zonet te maken. Je moet willen weten hoe het zit en je moet ook een groot vermogen hebben om te begrijpen wat mensen bewogen heeft.

Wat speelt dan een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?
Het liefst allebei dus. En wat ik in het begin al zei hè. In het civielrecht lukt dat ook wel, want als iets naar normen van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, zoals de wet het precies zegt, dan mag je het wat anders doen. Dus op die manier kun je, zeg maar menselijkheid en de wet in het civiele recht meestal wel met elkaar in overeenstemming brengen.

Schept ambtskleding volgens u dan afstand of herkenbaarheid?
Eigenlijk allebei en die herkenbaarheid vind ik wel goed. Maar die afstand, daar wil ik dus eigenlijk niet teveel van. Dat vond ik ook het leuke van die ochtend bij Saxion. Daar vond ik het aardige en ook een beetje de gemeenschappelijke factor die uit al die projecten kwam en wat jullie eigenlijk ook allemaal zeiden: wat minder afstand en wat meer nabijheid. Dat vond ik wel een leuke boodschap.

Audiatur et altera pars

Hoelang bent u al rechter?
Ik ben eigenlijk al lang rechter, maar vooral als rechter plaatsvervanger sinds 2006. Dus dat is dan nu, ik weet niet eens hoeveel jaar. Vijftien jaar? Maar dat ik echt grotendeels ben overgestapt? Want ik kom eigenlijk van de universiteit. Dus ik heb dat plaatsvervangerschap gecombineerd met mijn werk aan de universiteit. Maar dat ik nu vier dagen in de week rechter ben en nog maar één dag per week op de universiteit werk, is sinds juli 2018.

Wat doet u dan op de universiteit?

Daar ben ik nog steeds één dag in de week hoogleraar: hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder conflictoplossing. Dus toen jij dat net ook zei over de andere inrichting van de rechtszaal daar zijn wij ook mee bezig met mijn studenten aanstaande woensdag. Maar dat gaat helemaal buiten dit verhaal om. Ik ben familierechter en als familierechter gebruik je ook veel communicatietechnieken waarbij je naar de onderliggende problemen van partijen kijkt of wat hun onderliggend dwarszit. En daar zijn dan ook wel ideeën over van: “Goh is zo’n rechtszaal zo, iedereen zit dan een beetje op afstand, de rechter vaak op een verhoging, in een toga, is dat nou wel zo’n geschikte setting voor zo’n gesprek met partijenals je ook aan de onderliggende problemen aandacht wil besteden?”. Is het dan niet veel beter of logischer dat we bijvoorbeeld aan een ronde tafel zitten? Dus allemaal op gelijk niveau. Dat ik meer als een soort gespreksleider die zitting zou doen. Dat kan niet bij alle zaken, bij sommige zaken moet je echt de knoop doorhakken en daar echt als een ouderwetse rechter zitten. Die op afstand zit, dat bedoel ik met ouderwets: afstand en in een toga. Maar die discussie is dus wel gaande. Zo ook over de inrichting van de rechtszaal: wat effectief is.

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?
O, dat vind ik een moeilijke vraag, ja wat bedoel je met identiteit?
Dat is hoe u er zelf naar kijkt. Het kan zijn dat u vindt: oh dit zijn echt karaktereigenschappen die iets over mijn identiteit zeggen of deze rollen neem ik zelf aan of misschien zegt uw beroep wel heel veel over uw identiteit
Bedoel je echt identiteit als persoon of als rechter?

Is het bij u apart? Of het kan ook wat zeggen als het bij u hetzelfde is. Het kan allebei.

Wat ik wel sowieso belangrijk vind: ik ben me er altijd heel erg van bewust dat ik mezelf als persoon meeneem, ook als ik rechtspreek. Dus het is niet alsof ik daar als een soort machine zit. Daar ben ik me heel erg van bewust, dus dat is denk ik ook een deel van wie ik ben. Ja dat neem ik mee. Ik bedoel: ik zit daar denk ik, natuurlijk zit je daar professioneel, maar in het dagelijks leven probeer ik open en transparant te zijn en dat probeer ik als rechter ook te zijn en benaderbaar dus. Ik denk dat dat in ieder geval dingen zijn, die belangrijk zijn aan mijn identiteit die ik zowel in het dagelijks leven als wanneer ik partijen tref in een rechtszaal meeneem of als ik college geef bijvoorbeeld. Dus ik denk niet dat mensen denken: “daar is ze opeens heel anders”. Ik neem ook weleens promovendi van mij mee of studenten die dan meekijken met mijn rechtszaak t, maar zal ik ze eens vragen of ze dan denken van: “Goh daar zit Audiatur et altera pars opeens helemaal anders dan wanneer we haar buiten de rechtszaal zien”?

Zijn er ook eigenschappen die iets vertellen over hoe u bent?
Wat ik al zei: ik probeer gewoon open te zijn, transparant en benaderbaar. Dat zijn in ieder geval dingen die ik belangrijk vind. Ik vind het belangrijk dat er een goede sfeer is, ook in het type zaak wat ik nu doe, dus familierechter. Daar kunnen de emoties best hoog oplopen bij partijen: ik probeer toch altijd wel dat de sfeer zo veel mogelijk goed en constructief te houden, ja.

U zei al dat er specifieke kenmerken aan uw toga zijn, maar kan u die ook omschrijven?
Ja, ik heb een citaat in mijn toga laten borduren. Mijn toga is wel gewoon helemaal zwart-wit, ook de binnenkant. Maar ik heb een citaat uit een lied van de componist Mahler, Dat is een lied over een zangwedstrijd tussen een koekoek en een nachtegaal. Die benoemen de ezel, die symbool staat voor domheid, als rechter omdat hij zulke grote oren heeft. Dus een beetje een gekke reden om hem te benoemen. Als wij zouden moeten zeggen: wie zingt er mooier, dan zingt de nachtegaal natuurlijk mooier. Maar die ezel in zijn eenvoud, die wijst de koekoek als winnaar aan. Ik heb mijn proefschrift geschreven over hoor en wederhoor, dus dat de rechter beide partijen moet horen. Dat heeft Mahler heel mooi in dat lied gedaan, want je hoort die koekoek, die hoort de ezel eerst aan en daarna hoort hij de nachtegaal, of net omgekeerd. Dus je hoort dat principe hoor en wederhoor heel goed in dat lied, dat je naar beide partijen moet luisteren. En de zin waarin je hoor en wederhoor goed hoort, heb ik laten borduren in mijn toga. En dat zegt ook iets over mij omdat ik in mijn privéleven redelijk intensief zing. Ik heb ook na mijn rechtenstudie zang gestudeerd. Dus dat is voor mij ook een heel belangrijk deel voor mijn leven en dat deel van mijn leven draag ik ook mijn toga zonder dat iemand dat ziet of weet. Althans niet als ik het aanheb, dan zie je het niet. En dat vind ik ook grappig dat je dat niet ziet dat ik iets tegen mijn rug leunt, wat ook veel zegt over wie ik ben.

Wat mooi dat dat zo verbonden is.

Ja in dat citaat in mijn toga komen mijn wetenschappelijke leven, rechtspraak en zingen, dus die drie pijlers, eigenlijk allemaal samen ja.

W at doet het met u als u uw toga aantrekt?
Ik doe best vaak zittingen, dus het is aan de ene kant iets heel natuurlijks. Dus dat het me in zoverre niet heel veel doet. Dat het gewoon iets is. Ja het hoort erbij op het moment dat ik zitting doe. Het is niet zo dat ik me er echt heel anders door ga voelen. Ook al wat ik aan het begin zei: het is

niet dat ik dan opeens iemand anders word of me anders ga gedragen. Maar het brengt wel iets extra's. Ik ben me daar wel van bewust als ik daar zit. Maar ook dat het met de afstand tot partijen te maken heeft en door de plek en dat je natuurlijk toch de rechter bent. En die mensen hebben vaak heel lang gewacht op een zitting. En daar hangt, zeker in familiezaken ook in het privéleven heel veel van af: "Bij wie mogen de kinderen wonen?", "Mag ik gaan verhuizen?", dat zijn gewoon heel ingrijpende dingen.
En die toga brengt mij dan wel, dat het in ieder geval naar de partij toe duidelijk maakt: dit is degene die heel ingrijpende beslissingen gaat namen over mijn leven. Want daar ben ik mij wel altijd heel erg van bewust, wat ik die dag ga doen dat is ontzettend ingrijpend voor die mensenlevens en dat brengt die toga mij denk ik wel. Dat je daarmee het toch ook duidelijker maakt naar hen toe. Ik denk vooral naar hen toe, niet zozeer voor mijzelf, maar naar hen toe. Ja dat is diegene die de beslissing over mij gaat nemen. Want zo hebben we dat bedacht in onze rechtstaat. Dat als ze er zelf niet uitkomen, dat het dan aan een derde wordt voorgelegd. Die derde is dan de familierechter in dit geval.
Het brengt ook wel dat je toch een bepaalde neutraliteit en professionaliteit uitstraalt. Wat je eronder draagt, zien ze niet. Ze zien niet wat ik verder voor sieraden draag, behalve mijn oorbellen dan, ja maar verder zien ze niet zo heel veel van je. Ik denk dat dat ook goed is. Want ze zien natuurlijk wel wie jij bent en hoe je haar zit. Maar ja, ik denk ook gewoon toch die bepaalde neutraliteit dat dat ook heel goed is. Ik doe ook zittingen namelijk waarbij ik zonder toga zit, zoals bij kindgesprekken, dus met kinderen van twaalf jaar en ouder. Dan doe ik juist bewust geen toga aan. Juist om de afstand minder groot te maken. Dus die toga geeft afstand, hoe dan ook. Bij die gesprekken zijn we dus niet in toga.
Ik doe ook zittingen in psychiatrische instellingen en verpleeghuizen, dus voor mensen waarbij het om gedwongen zorg in de psychiatrie en in verpleeghuizen voor demente ouderen gaat. En dan gaan wij naar die mensen thuis toe of naar het verpleeghuis of de psychiatrische instelling en dan dragen wij ook geen

toga. Dan hou ik er ook rekening mee, dan zou ik niet zo'n fel blauwe jurk aantrekken, dus dan kom ik in donkerblauw of in zwart. Dat je toch iets neutraals draagt, wat niet de aandacht trekt. Dus ja die toga doet tot in zoverre wel iets dat je neutraal, professioneel bent, leidt niet af, wat je daar onderaan hebt leidt niet af. Als ik de toga niet aanheb hou ik er dus ook rekening mee, met kinderen trouwens ietsje minder. Maar zeker wel als ik wel naar de volwassenen ga.

Voelt u zich ook beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kan uitdragen?
Nee, ik vind dat dan helemaal geen opgave, want ik ga dan bijvoorbeeld niet enorm grote extravagante oorbellen indoen ofzo. Zou ik sowieso niet zo snel doen. Maar nee, dat heb ik dus niet. Wat ik weleens heb overwogen, is een extra ringetje boven in mijn oor. Maar ja dat zou ik dan toch niet zo snel doen. Het is helemaal geen groot deel van mijn identiteit. Dan zou ik toch zorgen dat je het niet zo goed ziet door het haar of dat ik hem uit zou doen. Ja maar voor de rest voel ik me echt helemaal niet beperkt in wat ik zou willen laten zien of wat ik niet kan laten zien, nee.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?
Hoe bedoel je?

Bijvoorbeeld dat u een uitspraak moet doen waar u niet helemaal achter staat of dat er iets gebeurt of iets in het rechterlijk systeem qua wetten waar uw mening gewoon anders over is bijvoorbeeld.

In familierecht hebben wij natuurlijk heel vaak te maken met het belang van het kind, dat is een norm die wij heel vaak toepassen. Dat geeft mij zoveel ruimte dat ik, zeker als het in zaken over kinderen gaat, eigenlijk veel beslissingsruimte heb. Als ik maar een beslissing neem, die in het belang van het kind is.
Maar we hebben het wel over personen, net als wat ik net zei, bij die verplichte zorg. Daar hebben we nu sinds bijna twee jaar nieuwe regelgeving en dat was ook nog wel best zoeken. Dan blijken gewoon ook dingen die in de wet nog niet helemaal

zijn uitgewerkt. Bij een bepaalde aandoening zouden wij zeggen dat valt eigenlijk onder de ene wet, er zijn twee nieuwe wetten ingevoerd, dat voert een beetje ver door. Maar in ieder geval, toen knelde het een beetje. Dat we beperkt werden door waar de wet mogelijkheden toe biedt. Dat we daar eigenlijk andere mogelijkheden zouden willen hebben, laat ik het zo zeggen. En dan zoeken wij - weliswaar binnen de marges van de wet - om dan toch zo veel mogelijk die mogelijkheid wel te creëren. In de hoop dat of wel de wetgever of wel de Hoge Raad, dat is onze hoogste rechter, zich daarover uitlaat.
Maar goed wat ik wilde zeggen: dus ook mede door de toeslagenaffaire zijn wij ook continu bezig met alert blijven, kritisch blijven, dat de uitspraken die je doet, dat die echt ook oprecht redelijk zijn.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?

Ja dat is een beetje de eerste vraag ook weer. Als rechter moet je natuurlijk gewoon naar beide partijen luisteren. Eerst luister je naar beide partijen en dan vorm je je mening en daarna neem je je beslissing. Als ik thuis op de bank zit en ik heb ergens een mening over dan kan ik die thuis meteen ventileren. Soms zeg ik in een zaak tijdens de zitting al wel “nou daar of daar zit ik aan te denken” of doe ik ook direct de uitspraak. Maar je luistert natuurlijk wel gewoon om te beginnen primair naar beide partijen. Dat zijn de regels, dat is weer dat hoor- en wederhoor.

Dus eigenlijk sluit uw identiteit heel goed aan op het rechterschap?

Ja! En wat trouwens ook een eigenschap van mij is, dat heb ik als wetenschapper ook, is dat ik gewoon enorm nieuwsgierig ben. En dat is een eigenschap die eigenlijk ook heel handig is als rechter. Iets waardoor ik het ook heel fijn vind om me in zaken en mensen te verdiepen. Dus het is voor mij redelijk natuurlijk om door te vragen. Dus ja, dat sluit ook wel aan. Dat is dus een persoonlijke eigenschap van mij en dat komt dan in mijn werk ook goed van pas.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen. Oftewel u moest een uitspraak doen waar u misschien niet helemaal achter stond?
Nee, dat heb ik niet gehad nee. Wel uitspraken waarbij ik het echt heel moeilijk vond om te beslissen. Hoewel in het merendeel van de gevallen weet ik het goed. Maar soms is het gewoon echt een dilemma. En echt het belang van de een en het belang van de ander, waarbij het afwegen heel lastig is, dan neem ik die beslissing die voor mij het minst moeilijk voelt ja. Maar ik kan me geen uitspraak bedenken, anders zou ik hem ook anders doen, die niet goed voelde.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke in het nadeel?
Het nadeel is als het onnodig afstand schept, zoals met kinderen, dan laat ik hem ook uit. Dat is ook een afspraak die we hebben binnen de rechtspraak. Omdat dan de toga voor de kinderen veel te bedreigend zou zijn en veel te veel afstand schept, waardoor je dan niet die vertrouwelijke situatie kan creëren. Want je wil toch een soort vertrouwelijke sfeer waarbij kinderen laagdrempelig met je kunnen praten. Ja dat is een heel evident voorbeeld. Maar het is niet zo dat ik de toga mis op het moment dat ik naar de instelling ga of bij mensen thuis. Ik zou het eerder ongemakkelijk vinden als ik bij mensen thuis met een toga zou gaan zitten. Het is dus niet dat ik die toga persé nodig heb om mijn werk te kunnen doen. Maar in de setting van een rechtszaal, geeft het wel veel duidelijkheid: daar zit de rechter met die toga. Het is ook een beetje wat mensen verwachten. Ik kan me ook voorstellen - en die landen zijn er volgens mij ook wel - waarbij rechters niet persé in de rechtszaal in toga zitten. Maar bij ons is dat wel gebruikelijk dus dat verwachten we dan, het heeft dus ook gewoon met verwachtingen en gebruiken te maken.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtszaal droeg?
Ja wat ik zeg. In de rechtszaal ben ik gewoon zo gewend dat het een toga

is. Ik zie ook niet een reden om daar zo 1,2,3 vanaf te stappen. Wat ik in het begin al aangaf: als het geen toga zou zijn, dan zou ik daar niet in heel extravagante kleding gaan zitten, dan zou ik iets stemmigs, dus wat ik net al aangaf, zwart donkerblauw of grijs aantrekken.

Maar u zei dat u eigenlijk nog steeds voor de toga bent. Zou u dan de toga ook er hetzelfde uit laten zien of zou u iets willen aanpassen aan de toga?

Nee ik vind dat zwart witte eigenlijk wel heel mooi. Als het een toga is, dan mag hij gewoon zo basic zijn zoals hij nu is. Dat vind ik prima ja, zonder tierelantijntjes. Want dat is ook het doel van die toga. Als het een toga is, dan moet het ook gewoon iets neutraals zijn en ja dat straalt het nu wel uit.

Komt uw identiteit ook terug in uw uitspraken?

Ja dat heeft misschien dan ook wel meer met mening te maken. Wat ik bijvoorbeeld wel eens doe als ik vind dat ouders echt de plicht hebben om aan hun communicatie te werken ten behoeve van kinderen, dat ik daar dan in mijn uitspraak iets stichtelijks over zeg, een beetje zo met opgeheven vinger. Nou zo'n extra overweging, dat hoeft dan niet, maar dat doe ik dan. Dat de rechtbank het belangrijk vindt dat deze ouders ook gaan werken aan communicatie. Juist omdat de kinderen zo jong zijn en ze nog zo lang samen moeten. Dat zeg ik op zittingen ook heel vaak. Of als ik zelf op de zitting al last heb van die ouders, die zo vervelend met elkaar communiceren, dat ik zeg: "ik heb er al last van dat jullie zo lelijk tegen elkaar doen en niet constructief met elkaar communiceren en dat is nu maar een half uur, kunt u nagaan hoe uw kinderen zich voelen die dit heel vaak mee maken". Maar dat kan ik ook in mijn beslissing nog extra naar voren brengen: dat ik dat belangrijk vind als rechter.

U geeft als het ware advies zeg maar?

Ja! Of ik spreek ze eigenlijk toe, om ze te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Want het is natuurlijk zo dat ze naar de

rechter komen, omdat ze er zelf niet uitkomen. Het is natuurlijk primair hun verantwoordelijkheid, dat is het dan ook weer. Ze moeten het zelf oplossen. Nadat ze bij mij geweest zijn, zijn ze gewoon weer samen ouders. Ze kunnen niet elke keer naar de rechter komen, dus ik vind het ook wel een beetje mijn taak om ze daar op te wijzen. Maar dat is dan niet zozeer identiteit als ook wel mening. Dat ik daar zo inzit en dat ik daar niet ben om voor hun alle problemen op te lossen. Daar zitten ook gewoon grenzen aan, wat ik kan betekenen voor hen.

Vindt u ook dat identiteit gewenst is bij rechters binnen de rechtspraak?
In ieder geval dat er ruimte voor is, want je neemt hoe dan ook jezelf ook mee. Daar is ook in de opleiding voor rechters veel aandacht voor. Dat je ook weet van jezelf: wat zijn je kenmerken en hoe kom je over. Dus ja, ik denk dat dat heel goed is als je je daar in ieder geval van bewust bent. Maar mijn echte privémening of mijn politieke kleur, dat doet er niet toe. Daar hoef ik ook niets over te zeggen aan partijen. Dat moet er voor de zaak niet toe doen.
Dat is ook weer niet helemaal waar. Dat heeft ook weer te maken met het type zaken dat ik doe. Ik moet bijvoorbeeld ook over alimentatie beslissingen geven. Om het dan maar eventjes minder genderneutraal te zeggen, want doorgaans is het nog steeds de vrouw die alimentatie ontvangt en de man die alimentatie betaalt. Ik vind wel dat vrouwen in beginsel ook gewoon moeten werken. Nu kun je zeggen: dat is deels politieke kleur want er zullen ook partijen in Nederland zijn, die vinden dat het prima is als vrouwen niet werken. Maar ik ben persoonlijk de mening toegedaan, dat het goed is als ook vrouwen werken, omdat ze dan financieel zelfstandig zijn. Zo'n mening kan wel doorwerken in mijn beslissing. Eén van de criteria waaraan wij moeten toetsen, is of een vrouw behoeftig is, dat is even een juridische term, maar het betekent of ze in haar eigen levensonderhoud kan voorzien. In hoeverre wordt dan van haar verwacht dat zij ook gaat werken? Ja als dit mijn achterliggende mening is, weegt dat wel mee in mijn beslissing

Audiatur et altera pars

of kan het in ieder geval daarin doorsijpelen. Maar ook daarbij geldt dat ik er dan ook gewoon transparant over moet zijn. Zo van: “De rechtbank vindt het belangrijk dat mevrouw ook zelf aan de slag gaat.”

Verlies je ook je identiteit door de rechtspraak of neem je misschien eigenschappen over?
Het grappige is dat ik daarnaast nog die ene dag in de week op de universiteit werk en dus ook die andere pet heb waarmee ik bijvoorbeeld artikelen schrijf of onderwijs geef of cursussen. Daar voel ik me eigenlijk niet beperkt. Ik kan gewoon schrijven wat ik wil, ik kan tijdens mijn onderwijs zeggen wat ik wil. Dat ik nu dit interview wel even wil voorleggen aan communicatie, daar zou ik op de universiteit nooit over nagedacht hebben als ik een interview zou geven. Dan zou ik misschien even met mijn afdelingshoofd vooraf even bespreken dat ik dat zou doen. Maar niemand zou met mij mee gaan lezen. Ik zit hier echter niet alleen maar als Audiatur et altera pars, maar ook als rechter. Op het moment dat ik nu als rechter iets zeg, dan ben ik me ervan bewust dat wat ik zeg dat dat ook betrekking heeft op de rechtspraak. Althans dat het opgevat zou kunnen worden als: dat zegt zij als onderdeel van de rechtspraak. Ik voel altijd dus die rechtspraak achter mij.
In zoverre raakt dat dus niet zo zeer aan mijn identiteit, maar wel aan dat ik me er bewust van ben dat ik onderdeel ben van die organisatie. En als ik iets zeg dat dat dan ook consequenties kan hebben voor of af kan stralen op die organisatie en dat die daarop aangesproken kan worden. Zo van “ja maar die rechter die zegt dat”. Dus in zoverre let ik daar dan wel iets meer op mijn woorden dan wanneer ik als onafhankelijk en geheel zelfstandig opererend hoogleraar met je zou praten. Dus ja dat vind ik wel een verschil.

Heeft een uitspraak ook dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Ja, Toevallig doe ik ook zaken zonder toga en voor mij maakt het echt niet uit. Want ook in die zaken zonder toga gaat het om heel ingrijpende

beslissingen. Dat gaat over of iemand bijvoorbeeld gedwongen opgenomen moet worden in een instelling. En dat ik die beslissing neem zonder dat ik mijn toga aanheb, maakt niet dat het daardoor minder zwaar of minder serieus is. Dat maakt voor mij dus echt niet uit. In zoverre maakt die toga dus niet uit.
Ik moet trouwens nu wel aan iets denken. Een gekke, grappige anekdote. Doordat wij de afspraak hebben dat wij in de zittingszaal de toga aanhebben, dan is het dus heel ongemakkelijk als dat niet zo is. Nou heb ik een keer gehad, niet dat ik de toga niet aanhad, maar dat ik een beetje in mijn haast vergeten was om mijn befje voor te doen. Ik had dus mijn toga aangedaan en halverwege de zitting keek ik naar beneden en zag ik: “he mijn befje heb ik niet om”. Toen zag ik dat hij op de stoel naast mij over de leuning hing. Daar had ik hem over heen gehangen. Ik was gewoon al kletsend met de griffier, vergeten de bef om te doen en dat vond ik toen even heel ongemakkelijk. Maar ook gewoon dat ik dacht van: “ja dat ziet er dan best wel maf uit vanuit de zittingszaal dat die partijen en advocaten mij zonder bef zien zitten en die bef hangt op de stoel naast mij”. Dus dat is dan wel raar en ongemakkelijk. Het lijkt mij ook dat het wel denkbaar zou zijn dat wij ook in de zittingzaal uitspraken zouden doen zonder toga, als dat gewoon het gebruik is.

Denkt u ook dat het anders overkomt op de mensen waar u uitspraken over doet?
Nou als we de ene keer wel een rechter in toga hebben en de andere keer niet, dan zou dat wel raar zijn ja. Van: “oh die heeft nooit een toga aan.” Want dan zou dat iets over mij zeggen. Van “die vindt het niet nodig om een toga aan te doen”, maar als niemand een toga aan zou doen en iedereen zou daar zeg maar in zijn nette kleding zitten, dat heeft het met gebruiken te maken.

Is het een voordeel of een nadeel dat in zowel civiele als strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Ik denk dat dat niet uitmaakt. Dat is net een beetje het antwoord op de vraag over of de toga er anders uit

zou moeten zien. Het is gewoon een heel neutraal ding, waar je eigenlijk ook heel weinig gedachten over maakt. Dus dat maakt het niet uit of dat in civiele of strafzaken anders is.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch heeft een mens elk een eigen identiteit. Maakt dit dat uw uitspraken ook anders zijn dan van een andere rechter?
Dat zou kunnen, wat ik je net al aangaf. Over dat het mee zou kunnen wegen dat ik vind dat een vrouw ook haar eigen broek zou moeten kunnen ophouden. Stel dat dat bij een ander niet zo is, dan zou dat tot een andere afweging kunnen leiden.

In principe, theoretisch gezien, als ik bij u dezelfde zaak voor zou leggen en bij een andere rechter, zou de uitspraak net wat anders kunnen zijn?

Het hangt een beetje van de omstandigheden af. Maar geheel uitgesloten is dat niet en daarom hebben we dat natuurlijk ook ingebouwd in ons systeem. Dus ik spreek dan recht in eerste aanleg dus dat is waar de partij het eerste naartoe gaat. Zijn ze niet tevreden met mijn uitspraak, dan gaan ze in hoger beroep. En daar spreken altijd drie rechters rechtspraak. In de eerste aanleg doen we het meestal alleen. En dan in hoger beroep altijd met zijn drieën. Er zijn dan ook minder hoven dan rechtbanken. Want we hebben elf rechtbanken, dus in de eerste aanleg, en vier hoven. Ben je het met de uitspraak in hoger beroep niet eens, dan kun je nog bij die ene Hoge Raad in cassatie gaan. Zodat er altijd rechtseenheid is gewaarborgd.
Maar ik denk in het merendeel van de gevallen dat we gewoon de wet toepassen, we passen allemaal diezelfde wet toe. Dat waarborgt ook wel, dat daar niet heel wereldschokkende verschillen uit zullen komen, maar het is niet geheel uitgesloten.
Je zag het bijvoorbeeld in die toeslagenaffaire. Dat is dan niet mijn tak van sport, dat is bestuursrecht. Daar zijn de Rotterdamse bestuursrechters gaan afwijken van de strenge uitleg van de wet, omdat die leidde tot echt onredelijke

uitspraken. Achteraf wordt gezegd, “O wat dapper van die Rotterdamse rechters, wat goed dat ze er oog voor hebben gehad dat de strenge uitleg van de wet onredelijk uitpakte in die gevallen”. Andere rechters hebben aangesloten bij de vaste, strenge lijn van de Belastingdienst en de Raad van State, met onredelijke uitkomsten tot gevolg. Daar zijn we nu dan ook heel erg alert op, dat we in de gaten moeten blijven houden: is de uitkomst als ik een regel uitleg of toepas, is dat dan voor mij wel een wenselijke en te verteren uitkomst? Dat is denk ik wel wat je altijd voor ogen moet houden.

De Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak schijft er over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist één specialiteit te hebben.. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?

Dan heb je net de goede te pakken, ik ben binnengehaald als superspecialist. Dus ik rouleer in beginsel ook niet. In mijn wetenschappelijke werk. in mijn onderzoek en onderwijs hou ik me bezig met familiezaken. En ik doe ook alleen maar familiezaken bij de rechtbank en ook bij het Hof Amsterdam, waar ik ook zit, als plaatsvervanger eens in de zoveel tijd. Ja is dat dan deel van mijn identiteit? Het is in zoverre deel van mijn identiteit, dat ik meer van mensen hou dan van dingen of van geld. Dus daarom sluiten familiezaken, in mijn werk dus zowel bij de universiteit als in de rechtspraak, beter aan dan wanneer ik handelszaken zou doen. Waarbij het gaat over grote bedragen, geld, dat zou mij veel minder aanspreken.

Dus even terugkomend op je vraag over identiteit. Het sluit in zoverre aan op mijn eigen identiteit, dat ik gewoon veel meer geïnteresseerd ben in mensen en in wat mensen beweegt. En daarom ben ik ook heel bij dat ik de kans heb om me daarin te specialiseren, ook in de rechtspraak, ik ben daar persoonlijk heel erg voorstander van. Het grote voordeel is

dan dat je er gewoon goed en ervaren in bent en dat je hart er ligt. Maar het kan anderzijds ook wel goed zijn om weer iets anders te gaan doen, zeg maar een ander rechtsgebied, omdat het je scherp houdt, dat het je ook fris houdt. Ik heb dat punt nog niet bereikt. Maar dat zou kunnen, ja. Maar ik zie vooral de voordelen, maar nogmaals omdat ik zelf zo op die manier rechter ben geworden, dat ik als specialist rechter ben, dus in principe alleen maar familie- en jeugdzaken doe.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?

Voor mijn type zaken is het wel heel belangrijk dat ik me kan inleven in anderen, en ook in juist mensen die anders zijn dan ik. Dat vind ik wel belangrijk en ja ik hoop ook dat ik dat goed kan en dat ik goed kan levelen, ook als je met mensen spreekt die echt heel anders zijn dan jij. Of omdat ze een ander opleidingsniveau hebben of van een andere culturele achtergrond zijn. Want die zien wij natuurlijk allemaal voorbij komen. Of mensen met een psychiatrische stoornis, dat je iemand spreekt die heel psychotisch is op dat moment. Die mensen spreken we ook juist vaak op het moment dat ze nog heel psychotisch zijn, maar dat je dan toch echt verbinding probeert te maken. En ik denk dat daar empathie - en je kunnen inleven in een ander - wel heel belangrijk voor is. Dat je met wie dan ook, verbinding maakt. En juist ook door benaderbaar te zijn. Dus niet op grote afstand te staan maar, met behoud van professionele distantie, toch verbinding weten te maken. Ik denk dat dat is wat ik wel altijd probeer.

U heeft mijn vervolgvraag al gedeeltelijk beantwoord; maar kan het nadelig zijn dat elke rechter een andere identiteit heeft en zich afhankelijk hiervan soms beter of slechter in iemand kan verplaatsen?

Ja, je zou natuurlijk altijd het liefst willen dat iedereen het hele pakket heeft, maar waar de ene weer beter in is, dat compenseert dan vaak weer slechtere dingetjes.

Je bent wie je bent en je kunt natuurlijk bepaalde dingen wel ontwikkelen. En ik denk ook dat het belangrijk is op het moment dat er geselecteerd wordt, wie er als rechter in opleiding wordt genomen, dat er ook daarnaar wordt gekeken, dus ook hoe leerbaar mensen daar in zijn. Maar hoe dan ook je neemt altijd mee wie je bent, met de goede en de slechte eigenschappen. En ik denk dat het vooral belangrijk is dat je er bewust van bent, ook als je slechtere eigenschappen hebt of valkuilen. Dat je daar bewust van bent.

Wat speelt er als rechter bij de uitspraak een grotere rol: de wet of menselijkheid?

De wet, daar ontkomen we niet aan, dus dat is waar we aan toetsen. Dat is hoe de rechtstaat in elkaar zit. Die wet passen we toe, hoe dan ook. Maar zeker bij mijn type zaken, komt er heel vaak ook dat meer menselijke aspect aan de orde en sowieso op zittingen. Ook als ik gewoon puur juridisch een zaak uiteindelijk ga beslissen. Of dat nou de scheidingzaak of de verplichte zorgzaak in de psychiatrie is. Dat gaat over mensen, dus zonder menselijkheid of medemenselijkheid gaat dat niet. Maar we passen natuurlijk wel het recht toe, dat wettelijk kader toe, dus dat is gewoon waarbinnen we ons bewegen, die buitenkaders en daarbinnen probeer je natuurlijk een menselijke uitspraak te vormen. Wat nu ook bij ons speelt, is kindvriendelijkheid. Als we een kind hebben gesproken, komt het ook wel voor dat we in de beschikking of juist apart aan het kind uitleggen wat we beslissen. Dat is eigenlijk ook weer een beetje vanuit menselijkheid of in dit geval een kindvriendelijk oogpunt, dat we dat kind ook echt zien als kind en ook serieus daar in nemen. En ja, je kan ook puur juridisch kijken: dan zouden we dat niet hoeven doen. Maar dat is ook een beetje toch het kind zien en dat het kind zich ook gezien weet door de rechter waarmee het gesproken heeft.

Dus eigenlijk wilt u de menselijkheid gebruiken binnen de wet?

Ja binnen dat wettelijk kader dat we natuurlijk hoe dan ook hebben. Want kijk dat wettelijk kader waarborgt dat we dezelfde regels toepassen. Je kan dat niet helemaal anders gaan

doen. Maar wat ik je net al aangaf we hebben ook best wel veel open normen. Zeker een open norm als het belang van het kind. Ja dat is een open norm en de ene rechter zal zeggen: ik vind dit in het belang van het kind. Want we hebben bijvoorbeeld echt lastige dilemma's. Stel dat een kind altijd bij moeder heeft gewoond, maar moeder ontzegt het kind alle omgang met vader en pakt het kind gewoon op en gaat zonder de toestemming van vader, terwijl ze die wel nodig heeft, verhuizen naar het buitenland. Ja wat is dan in het belang van het kind? Bij moeder laten of dat ze bij vader moet gaan wonen omdat ze anders nooit meer de vader te zien krijgt. Dat zijn afwegingen en dat is niet zwart-wit, van dat is evident in het belang van het kind of juist dat is evident in het belang van het kind. Dat zijn gewoon maatwerkbeslissingen. En die kunnen in het ene geval een beetje afhankelijk van de omstandigheden zo uitvallen en in het andere geval zo uitvallen. Waarbij als je het echt heel lastig vind, je ook nog kan zeggen: nou dan gaik dat niet alleen doen, maar dat beslissen we met zijn drieën. Zodat je dat ook nog beter van meerdere kanten kunt bekijken.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?

Beide. Ja herkenbaarheid dat is een mooi woord. De herkenbaarheid: het is dan duidelijk, wie degene is die beslist. Maar het is dus niet noodzakelijk, nogmaals. Op het moment dat ik de zorgzaken doe waarbij ik mijn toga niet draag dan kan even goed duidelijk zijn dat ik de rechter ben. Als ik dan binnenkom en ik stel me voor als ik ben de rechter die over uw zaak gaat beslissen, dan wordt dat ook geslikt ja. Maar een toga schept wel meteen afstand en herkenbaarheid, vooral herkenbaarheid, denk ik.

Maternitatum

Hoe lang bent u al rechter?
Ik ben in 2007 aan de opleiding begonnen. In 2012 was ik klaar en toen ben ik ook min of meer begonnen en héél officieel vanaf 2013, omdat ik toen ben geïnstalleerd maar dat is eerder ceremonieel. Ga maar uit van 2012. Dat is negen jaar.

Heeft u ook nog wat gedaan voordat u rechter werd?
Jazeker! Ik heb rechten gestudeerd. Ik ben daarna onderzoek gaan doen aan de universiteit voor korte tijd. Toen ben ik doorgestroomd naar de provincie Drenthe, daar ben ik een tijd trainee beleidsmedewerker geweest. Daar vandaan naar Zwolle verhuisd, omdat ik een baan had gevonden bij de IND. En bij de IND ben ik vervolgens procesvertegenwoordiger geweest. Dan ben je een soort van zittingsvertegenwoordiger, een soort van advocaat van de IND op zittingen in vreemdelingenzaken. Dat heb ik een jaar of zes gedaan. Toen was ik inmiddels ook wel aan het nadenken over een functie binnen de rechterlijke macht, maar ik had mijn vakken nog niet op orde van de universiteit dus ik ben tussentijds weer gaan studeren naast mijn fulltime baan en heb de resterende vakken gehaald die ik moest halen. En toen heb ik gesolliciteerd voor de opleiding.

Wat is uw specifieke gebied bij de rechtspraak?
Op dit moment familie en jeugd, wat inhoudt dat ik alle zaken behandel die gezinnen of families aangaan, en dat zijn meestal zaken over gezag, omgang tussen kinderen en ouders die niet meer onder hetzelfde dak wonen. Dus ouders die uit elkaar zijn. We moeten dan een regeling bedenken, hoe vaak ze de kinderen zien en hoe dat allemaal gaat met de omgang. Soms gaat het ook over gezag. Gezag betekent dat jij als ouder bevoegd bent om beslissing te nemen over je kind. Er zijn situaties waarin het samenwerken tussen ouders zo moeilijk gaat, dat één van de ouders zegt: “Nou ik heb liever dat ik alle bevoegdheden krijg en

de andere ouder niet omdat ik altijd achter handtekeningen aan moet en het niet lukt om te overleggen voor inschrijven op school of een doktersbezoek of verzin het maar. Dan heb je nog afstamming, adoptie. Dat zijn allemaal zaken die erbij horen, bij familierecht. En ik heb daarnaast ook nog jeugdstrafrecht als taak.

Kunt u de specifieke kenmerken aan uw toga beschrijven?
Specifieke kenmerken? Hij is van zwarte (cool wool), er zijn twee zijden banen aan de voorkant, en ook een zijden gedeelte op de mouw. Ik heb gekozen voor satijnen knoopjes. Op elke schouder zitten drie knoopjes die ook zijn afgewerkt met satijn. En een paarse binnenkant.

Is het ook terug te zien in uw identiteit waarom u de binnenkant heeft gekozen? Kunt u dat koppelen met iets?
Nou ja, ik vertelde je net al even dat ik het leuk vond om de toga echt van mezelf te maken en daarin me te onderscheiden van toga's van andere rechters. Dus ik heb er vooral een persoonlijke touch aan willen geven en dat heb ik gedaan met paars, omdat ik paars een hele mooie kleur vind. En ik vertelde je net ook al: je kunt aan de kleur paars allerlei betekenissen verbinden. Maar volgens mij is de ene kleurenleer ook net weer anders dan de andere. Dus het is maar net hoe je het uit wilt leggen. Ik vind paars, hoe zal ik het zeggen, er gaat rust van uit maar ook een zekere elegantie. Status zou ik het niet willen noemen maar ik vind het wel een deftige kleur.
En ik heb gekozen voor goud geborduurde letters omdat ik meer houd van goudkleurig dan van zilverkleurig. En ik heb gekozen voor rechte letters want ik vind strak mooier dan sierlijk.

Als u nu weer een toga zou laten maken zou u dan weer hetzelfde aan de binnenkant zetten of iets anders?

O, wat een mooie vraag! Ik denk iets anders. Je smaak verandert wel in de loop der tijd en ik vind dit nog steeds mooi. Maar als ik zou zeggen; ik wil er

een persoonlijk stempel van maken, moet ik iets kiezen waar ik nu heel veel belangstelling voor heb. Dan zou ik eerder denken aan een kunstvorm. Of een dessin, of een detail van een bekend schilderij. Nou het hoeft niet eens bekend te zijn maar van een schilderij of een kunstwerk. Dan zou ik eerder aan zoiets denken.
Het is een beetje hetzelfde als wanneer je een poster of een schilderij ophangt, in je huis, in de wc, of dat je iets in je agenda zet. Iedere keer dat je het opslaat moet je even glimlachen en denk je ''mooi''. Ik geniet graag van mooie dingen en wat mooi is voor het oog. En als je iedere keer dat momentje hebt als je de toga pakt. Dat is gewoon prettig.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?
Toen ik geïnstalleerd werd, die speciale zitting waarover ik je net vertelde, was de deken van de advocatuur daarbij betrokken, en ook de hoofdofficier van justitie. Dat zijn de mensen uit het juridisch veld die dan ook een rol hebben. En we hadden een voorbespreking, zo'n soort koffiemoment vooraf, en toen zei de deken: "Nou, laten we de overalls maar aantrekken!. Toen zei hij: "Ja, want per saldo is het eigenlijk een overall". Waarmee hij bedoelde te zeggen: het is werkkleding. Zoals een boer zijn overall aantrekt, of een dokter zijn jas aantrekt, zo trekken wij een toga aan als werkkleding. En het effect dat het op mij heeft is dat het een soort schakeling in mijn hoofd teweeg brengt van: nu moet ik serieus aan het werk want we gaan nu zitting doen. Ik sta ook meteen in de zittingstand. Het kan zijn dat je een minuutje voordat je de toga aantrekt nog aan het grappen maken bent, of vertelt over de laatste film of weet ik wat. Dat je een gesprekje hebt met je collega's. Maar met dat de toga aan is, sta ik ook meteen in de juiste stand.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kan uitdragen?
Nee. Wat zal ik daar over zeggen? Ik bekleed een ambt, en dat ambt is dat van rechter en mijn individualiteit zou er niet toe moeten doen bij de beslissing die ik neem. Bij de manier waaròp ik werk, heb ik natuurlijk

Maternitatum

een eigen stijl ten opzichte van anderen maar dat is niet per se een stijl waarmee ik mijn identiteit wil uitdragen. Dat is gewoon hoe ik in elkaar zit, en hoe ik gewend ben of hoe ik graag met andere mensen werk of hoe ik graag een zaak behandel. Maar ik zie dat niet per se als een uiting van identiteit. Ik hecht er juist aan om zo neutraal mogelijk te zijn in hoe ik overkom op andere mensen. Er wordt altijd wel over mij gezegd: “De sfeer bij u op de zitting is prettig”. Kennelijk is dat het gevolg van hoe ik mij opstel naar mensen. Maar de manier waarop ik mijn werk, wil ik op een zo neutraal mogelijke manier doen. En ja, dat je daar wat menselijkheid in legt, of juist wat strengheid, of wat dan ook, dat zit er nou eenmaal bij maar dat zie ik niet per se als een onderdeel van mijn identiteit.

Past uw eigen mening bij de rechtspraak?

Dat is een goede vraag. Mijn eerste reflex is om te zeggen ‘’mijn eigen mening doet er niet toe”. Dat is een reflex. En ik denk dat ik ook wel in de loop der jaren mijzelf eigen heb gemaakt om die eigen mening gewoon te onderdrukken of uit te schakelen. Maar ik zie het ook nu wel zo: Ik bekleed een ambt dat heel belangrijk is. Ik neem beslissingen die heel belangrijk zijn voor mensen en dan denk ik van: Wie ben ik, dat wat ik persoonlijk vind, zou moeten meewegen in een beslissing die ik neem? Ik vind dat dat ambt zo groots is dat mijn mening er eigenlijk niet toe doet. Natuurlijk heb ik bij de koffieautomaat, of op een feestje wel eens een mening over het één of ander maar die probeer ik niet te laten doorklinken in de beslissingen die ik neem.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?

Ja, zo net zei ik daar al iets over hè. Ik bekleed een ambt maar dat vul ik wel op een zo menselijk mogelijke manier in. Ik ben geen robot. Ik ben ook niet van de harde lijn, iemand die daar als een hele strenge scheidsrechter zit. Ik probeer me in te leven in de mensen die voor mij zitten. Ik had vanmorgen nog een zitting waarbij de

advocaat van de moeder heel slecht procedeerde en de advocaat van de vader heel zorgvuldig procedeerde, maar zich ook heel procedureel opstelde over bepaalde kwesties. Terwijl ik tegelijkertijd de moeder zag die ten einde raad was, in paniek en wanhopig en moest huilen en de spanning niet aan kon en noem maar op. Ook al ben ik dan bezig met een heel formele procedure, ik benoem wel wat ik zie bij die moeder. En ja, dat mag je misschien best menselijk noemen. Dat dat de menselijke maat is die ik aanhoud. Ik doe dat omdat ik het belangrijk vind dat iedereen die bij mij in de zaal geweest is, zich gehoord voelt, zich gezien voelt. En als ik daarna een beslissing neem die die persoon liever anders had gezien, dat die dan zegt en toch aanvaard ik die beslissing van de rechter omdat ze wel goed naar me heeft geluisterd. Ze heeft gezien waar ik mee zit. Even de samenvatting: Ik streef altijd naar aanvaarding, aanvaardbaarheid van mijn beslissingen en ik denk dat je die het meest bereikt door oog en oor te hebben voor die persoon, die voor je zit. Ja, dat is hoe ik mijn werk doe.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Ja, dat ligt er een beetje aan denk ik hoe je identiteit definieert. Ik heb natuurlijk vele identiteiten. Ik ben mijzelf maar ik ben ook de moeder van mijn kinderen en de vrouw van mijn man en de buurvrouw van mijn buren en de collega van mijn collega's en noem maar op. Soms neem ik wel eens beslissingen waarvan ik denk: Als moeder zou ik dat misschien anders hebben gedaan maar ik moet ook kijken naar belangen van een vader, naar belangen van een kind, en dus neem ik de beslissing die ik dan neem. Ik geloof dat mijn moedergevoel het 't zwaarst te verduren heeft in deze baan. En dat heb ik ook wel met jeugd strafzittingen als je denkt van: "Tjonge jonge jonge, als je ziet hoe sommige kinderen opgroeien en wat sommige kinderen te verstouwen krijgen waardoor ze fouten gaan maken die tot gevolg hebben dat ze voor de rechter moeten verschijnen. Als je dan probeert te bedenken van: Hoe zou dat voor mij als moeder zijn als dit mijn kind was? Dat vind ik soms best wel pijnlijk. En naar. En er zijn er soms

ook wel bij van wie je denkt: Nou dan moet je maar bij mij komen wonen dan gaat het misschien wat beter. Maar dat zijn van die oprispingen die je dan hebt en dat hoor ik ook wel eens van officieren van justitie. Die identiteit heeft het af en toe best zwaar in dit werk.

In welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke in het nadeel?

Toga's scheppen afstand. Dus op het moment dat je met kinderen in gesprek gaat kan die afstand soms wel zo groot worden dat een kind zich daar niet bij op zijn gemak voelt. Dat is een nadeel van een toga, Een voordeel van een toga is dat die neutraliseert. Je ziet alleen iemand die een ambt bekleedt in die toga en doordat mijn persoon eigenlijk wordt weggehaald uit die toga, althans zo zie ik dat, voel ik me ook beschermd door die toga. Omdat ik denk dat mensen mij niet kunnen aanspreken op mij als persoon, als ik beslissingen heb genomen die niet goed zijn, of mensen niet bevallen of wat dan ook, maar dat ze bij de togadrager moeten zijn. Dat is een vorm van mentale bescherming eigenlijk. Maar het geeft ook letterlijk bescherming want het komt echt voor dat ik mensen tegenkom op straat die ik herken omdat ze als verdachte op mijn zitting zijn geweest, maar die mij niet herkennen.

Ik heb het laatst zelf meegemaakt, o dat was op één van die eerste keren dat jullie in de rechtbank waren in X, dat de jeugdreclasseerder, die ik notabene heel vaak in de zittingszaal heb gehad, tegen mij zei: Ja, ik ken u ergens van maar waarvan ook al weer?". Dat is ook het effect van die toga. En het heeft ook met context te maken.

Wilt u uw eigen identiteit omschrijven?

Nu kom ik eigenlijk wel terug op wat ik net zei. Ik heb vele identiteiten. Die identiteit is eigenlijk situationeel bepaald. Dus thuis ben ik de moeder van, en de vrouw van, en de buurvrouw van. En op het werk ben ik de rechter die een beslissing neemt en die een zaak moet behandelen, de collega van mensen. En in vrijwilligerswerk ben ik degene

met wie anderen samenwerken. Dus ja, ik zie identiteit, je zou het ook rollen kunnen noemen, die per situatie verschillen. En heel soms neem je als moeder ook wel de rol van scheidsrechter in, als er thuis even wat aan de hand is. Net zoals je op straat ook wel eens de rol van bemiddelaar inneemt als je ziet dat mensen ruzie maken en je vindt dat je er wat van moet zeggen of wat dan ook. Of als een vriendin of kennissen bij je komen voor juridische vragen. Maar wat ik zeg, het is heel situationeel bepaald welke rol ik heb.

En zijn er dan ook eigenschappen die kenmerkend voor u zijn?

Goed kunnen luisteren, en je oordeel opschorten. En pas als je alles hebt verzameld wat nodig is om ergens een mening over te hebben of een beslissing over te nemen, dan pas met je beslissing of oordeel komen en niet daarvoor. En natuurlijk, ik ben ook maar een mens en ik heb ook heus wel eens mijn vooroordelen maar het is wel de kunst om je daar bewust van te zijn. En ik denk dat rechters daar meer in getraind zijn dan andere mensen. Ik kwam collega Humanitas vanmorgen nog tegen en die zei: In dit werk neem je altijd jezelf mee". En dat ben ik van harte met hem eens. Hij zei: "Alleen het verschil tussen ons en andere mensen is, dat wij ons daarvan bewust zijn. En op het moment waarop je voelt van dit komt te dichtbij, ik ga misschien nu een beslissing nemen die ik als persoon neem en niet als rechter, dan moet je zeggen: "Ik ga eens even heel goed overleggen met een collega.("Hoe kijk jij aan tegen deze zaak ?). Of je gaat de zaak meervoudig behandelen. Dat kan ook. Om ver te blijven van dat dat persoonlijk wordt. Dus wat zei ik nou? Goed kunnen luisteren en je oordeel kunnen opschorten. Dat zijn eigenschappen. En je moet ook wel een beetje stressbestendig zijn natuurlijk en tegen kritiek kunnen en goed in staat zijn om te analyseren wat jou eigenlijk wordt opgediend. Het is nooit het hele verhaal dat je te horen krijgt en soms worden argumenten heel slordig verpakt of misschien expres wel slordig. Dat kan ook, Maar om altijd, in die hele brij van papier die op je afkomt, en die verhalen die op je afkomen, te analyseren: Ja maar, Wat willen ze nou

Materiaal

eigenlijk van mij? En vervolgens te kunnen analyseren: Maar wat zegt de wet? En wat kan ik er dan vervolgens mee?

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
Je bedoelt als ik een rechtszaak zou moeten behandelen?

Ja

Dan zou ik toch wel enigszins formeel gekleed gaan. Dus of dat een broek of een rok is, dat maakt me niet zoveel uit. Een jasje of een heel mooi bloesje maakt me ook niet heel veel uit. Ik zou wel een formele uitstraling en een voorkómende uitstraling willen.
Dus dat je laat zien: Ik heb me netjes aangekleed voor deze mensen. Ik doe serieus werk en ik wil dat laten zien door middel van de kleding die ik draag. Ik zou niet gauw in een coltrui en vrijetijdslaarsjes komen.

Ook niet per se in een toga dus?

O, als ik zelf mocht kiezen? Dan zou ik toch de toga kiezen!

Zou die toga er dan hetzelfde uitzien of zou u er iets aan veranderen?

In andere landen heb je natuurlijk heel anderssoortige toga's. Dominees dragen andere toga's dan wij. Op de universiteit worden andere toga's gedragen, tenminste bij officiële gelegenheden. Maar ik zou dan iets kiezen waarmee in één oogopslag duidelijk is dat ik één van de mensen ben die een beslissing neemt. Dat het een soort uniform is, ten opzichte van de andere collega's daar zou ik ook wel waarde aan hechten. Dus als nu collectief wordt besloten dat alle toga's vanaf heden blauw zijn, om maar eens wat te noemen. Prima! Maar ik wil wel dat iedereen hetzelfde draagt zodat ook voor iedereen duidelijk is van: Dit is de man of vrouw die de rechter is en die mijn zaak gaat behandelen.

Dus toch die uniformiteit wel?

Ja, maar ook die uniformiteit, neutraliteit, ook een zeker gezag uitstralen. Dat moet wel worden ondersteund door de kleding die je draagt, vind ik.

Komt uw identiteit ook terug in uw uitspraken?

Dat vind ik een heel moeilijk te beantwoorden vraag. Misschien zeggen andere mensen van wel, maar ik zou dat niet zo direct durven zeggen.

Het zou ook kunnen in hoe u het verwoordt of de manier waarop u uitspraken doet.

Ik ben heel precies. Dus ik ben wel... Spelfouten zal je mij nooit op kunnen betrappen. En ik probeer het ook zo precies mogelijk te formuleren. Dus strakke, goed lopende zinnen. Daaraan kun je wel eventueel een uitspraak van mij herkennen. Maar op zich geldt dat voor meer collega's. Maar dat vind ik wel belangrijk. En dat mensen snappen waarom ik de beslissing heb genomen zoals die is. Dus die zal ook zeker goed gemotiveerd zijn.

Vind u dat identiteit gewenst is bij rechters binnen de rechtspraak?

Nou raak je aan een thema dat ook wel een beetje in de buurt komt van diversiteit. Daar is nu een discussie over gaande. We hebben er onlangs ook aandacht aan besteed, een week lang. Als je het interessant vindt heb ik nog voor je contactgegevens van een werkgroep "diversiteit". Als je het wil, kan ik het zo voor je opzoeken. Het is mij nog op het hart gebonden om dat tegen je te zeggen. Wij moeten niet teveel dezelfde mensen hebben binnen de rechtspraak.
Eén: Omdat de mensen tegenover wie je rechtspreekt niet uniform zijn. Er zitten mensen uit alle hoeken en gaten van de samenleving, over wie je moet oordelen. Het streven is dat we mensen hebben uit alle hoeken en gaten van de samenleving. Het lastige is dat je wel een oververtegenwoordiging hebt van de burgerklasse en dat het voor mensen die in een achterstandsmilieu opgroeien, héél moeilijk is om door

Materiaal

te dringen tot de gelederen van de rechterlijke macht. Waar je vroeger toch wel, maar dan spreek je echt wel over jaren geleden, heel veel mensen zag die in hun studententijd bij het corps hadden gezeten of in een studentenvereniging, en dat je wat meer corporale sfeer had binnen de rechtspraak, komen ze nu echt overal vandaan en dat is ook wat we graag willen. Omdat je ook vanuit je achtergrond andere gezichtspunten naar voren kunt brengen dan wanneer iedereen dezelfde achtergrond deelt. Iemand die is opgegroeid met voetbal, kan alles vertellen over voetbal maar die snapt ook hoe mensen die van voetbal houden in elkaar zitten. En die kan misschien ook incidenten, die zich rond het voetbal afspelen, veel beter plaatsen. Net zoals mensen uit andere culturen veel beter kunnen begrijpen waarom iemand met een Surinaamse achtergrond heel anders leeft of familie heel anders ervaart dan iemand die uit een boerendorp uit de Weerribben komt of wat dan ook. Om dat allemaal goed te kunnen begrijpen en te kunnen duiden is het heel waardevol dat er mensen van heel verschillende achtergronden zijn. Dat vooral.

Verlies je identiteit ook door rechtspraak of neem je eigenschappen over?
O, wat een mooie vraag! Zekere beroepsdeformatie daar ontkom je denk ik niet aan. Dus altijd en overal maar neutraal houden, is wel een valkuil. Kleurloos worden, zou ik dat niet direct willen noemen, maar wel dat je altijd probeert in evenwicht te zijn, balans, tactisch te zijn als mensen boos zijn. Afvlakken is ook niet het goede woord maar ik denk dat de scherpe kantjes, als je die zou hebben, er wel een beetje
afslijten als je dit werk doet.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?
Ik denk het niet. Ik denk dat er meer gezag uitgaat van een uitspraak als een rechter een toga draagt.
Denkt u ook dat dat zo op de verdachte overkomt?
Ja, anders ben je ook gewoon maar iemand. Ik heb ook wel verdachten die het helemaal niet nodig vonden

om u tegen mij te zeggen. Die zeiden ook: We zijn toch allemaal gelijk en wat maakt het ook allemaal uit". Nee, het systeem wat we met zijn allen hebben ingericht is dat ik degene ben die de bevoegdheid heeft en ook de macht heeft om beslissingen te nemen over jou. Ook als die jou niet bevallen. En daar hoort ook een zekere afstand bij en we hebben die toga aan gekregen om die neutraliteit en die onafhankelijkheid uit te stralen. En dan moet je niet doen of we maar gelijk zijn. Kleding maakt wel eerder gelijk. Dus ik denk dat het wel nuttig is om die toga aan te houden.
Ja. Het imponeert ook wel hoor. Want ik merk dat als ik klassen heb, die ik eerst in gewone kleding ontvang, maar dan mijn toga aantrek. Ja ik vertelde net al, dan verandert er ook hier iets, maar dan word ik opeens ook veel zakelijker en gaan ze toch een beetje zo naar je kijken. Dus het doet echt wel wat! Heb je wel eens opgelet bij de persconferenties, in verband met de coronapandemie, wat voor pak premier Rutte dan draagt? Nee, eigenlijk niet specifiek. Nee. Dan heeft hij vaak een ander pak aan. Als hij een serieuze boodschap wil uitstralen dan komt er stemmig donkerblauw en je ziet hem op tv heel vaak in een soepel vallend grijs jasje of iets dergelijks. Een ander pak.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?
Ik geloof niet dat dat veel uit maakt. Nee.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn maar toch heeft elk mens een andere identiteit. Maakt dat dat uw uitspraken ook anders zijn dan die van een andere rechter?
Ja, daar had ik het toevallig vanmorgen nog met Humanitas over, die zei: "Mensen moeten niet verwachten dat als ze naar de rechter gaan dat het niet uit maakt bij welke rechter je komt want het maakt wèl uit. En het heeft niet per se te maken met de identiteit van de rechter als wel dat geen rechter gelijk is in hoe die bepaalde argumenten weegt, hoe die bepaalde standpunten weegt.
Je kunt wel een juridisch kader

hebben en daarover..... Hoewel je kunt soms ook wel discussie hebben over hoe je een bepaalde bepaling moet toepassen. En daar verschillen advocaten dan onderling ook wel over en dan moet jij er een beslissing over nemen. Maar het begint al bij: Hoe pas je een bepaalde bepaling toe, hoe weeg je bepaalde argumenten, wat vind je meer van belang dan het andere, etc. Dus dat zal maken dat je er niet vanuit kunt gaan dat iedere rechter dezelfde beslissing neemt. Als dat zo zou zijn dan zou je net zo goed naar een computer kunnen stappen. Maar of dat iets te maken heeft met identiteit? Dat zou ik niet direct durven zeggen. Als je het bijvoorbeeld hebt over geaardheid, dat een hetero vrouw een andere beslissing zou nemen dan een homo man, daar geloof ik niet in. Het heeft meer met persoonlijk wikken en wegen te maken. En met ervaring ook.

Denkt u dat u andere beslissingen maakt dan iemand die net in het vak stapt?

Ja, omdat je dingen beter kunt overzien. Soms ook wat meer beslissingen kunt nemen met het oog op de lange termijn. Of beter kunt duiden hoe mensen zich gedragen en wat er in een situatie precies aan de hand is. En als je net begint dan is het soms nog heel schools. Dit is A, dat is B, of A-B, A+B of C of zoiets. Terwijl iemand die meer ervaring heeft, kan dat meer body geven, beter begrijpen, beter de dynamiek zien. Kan het beter zien of het wel of niet verstandig is om een onderzoek te laten doen, de Raad van de kinderbescherming of om meer termijnen te geven om op elkaar te reageren of wat dan ook. Allerlei kleine voorbeeldjes, maar daarin maakt ervaring echt uit.

De NVVR, Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, schijft over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist 1 specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis.

Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?
Het heeft voordelen omdat je specialist bent en dus heel goed in staat bent om zaken goed te kunnen doorgronden. Een nadeel ervan is dat je ook een blinde vlek kunt ontwikkelen. En in het land der blinden is éénoog koning. Het is een beetje overdreven misschien om die uitspraak van stal te halen. Het kan blinde vlekken geven. Op het moment dat jij alleen maar actief bent in één rechtsgebied en met z'n allen dezelfde kant op dendert..... We hebben nu bij de toeslagenaffaire gezien wat voor gevolgen het kan hebben als de Raad van State bepaalde lijnen uitzet en zegt:
"Zo gaan we het doen en dit is de lijn" en hoe meer zaken je ziet en steeds maar hetzelfde beslist, dan kan het ook tot uitkomsten leiden die wij niet willen. Dus dat je blind raakt voor de andere kant van het verhaal omdat jij toch een eigen visie ontwikkelt. Dus ja, het heeft voordelen want specialisten weten gewoon ontzettend veel en kunnen met die kennis goede dingen doen. Het nadeel ervan is dat het risico van blinde vlekken dreigt.

Empathie zorgt er voor dat je je in een ander kunt verplaatsen maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Het is namelijk zo dat als iemand een gelijkwaardige identiteit als jezelf heeft, je makkelijker empathie voelt en je beter in hem verplaatst.
Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Zeker!

Is het dan ook nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en afhankelijk hiervan zich beter of minder goed in iemand kan verplaatsen?

Het hoeft niet per seeen nadeel te zijn. Ik denk wel dat je dat zou kunnen zeggen dat de ene rechter makkelijker aansluiting vindt of het goede level kan vinden bij een bepaald persoon dan een andere. Maar dat hebben we ook wel eens meervoudig en dan zeg je na afloop: "Ik ergerde me wild aan diegene. Hij zat zo in mijn

irritatiezone. Wat was jij geduldig”, zeg je dan tegen de ander. “Ach, ik had er niet zo’n moeite mee. Dus daar ontkom je bijna niet aan en dan kom ik weer terug bij wat ik aan het begin van ons gesprek zei. Daar moet je je van bewust zijn. En je mag het niet laten meewegen in de beslissing die je neemt.

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak? De wet of de menselijkheid?
De wet is ons gereedschap en daar moeten we het mee doen. Dat is het fundament van onze beslissing. Maar op het moment waarop jij een beslissing neemt en de wet toepast en je laat alle menselijkheid weg, daar zou ik me niet zo lekker bij voelen. Tegelijkertijd kan ik omwille van menselijkheid, bijvoorbeeld het voorbeeld dat ik vanmorgen had, een slecht procederende advocaat. Uit menselijk oogpunt gezien vond ik het dramatisch voor die moeder maar ik kan haar niet gaan helpen. Door bepaalde dingen niet te gaan zien die haar advocaat naar voren heeft gebracht of er dingen bij te verzinnen die haar advocaat heeft laten liggen. Dat kan niet. Dus het één kan niet de doorslag krijgen boven het ander maar ze kunnen wel naast elkaar bestaan.

Wat schept volgens u ambtskleding, afstand of herkenbaarheid?
Allebei.

Het één niet meer dan het ander?

Hangt heel erg van de situatie af.

Humanitas

Hoe lang bent u rechter?
Ik ben nu 9 jaar officieel rechter en daarvoor voorafgaand vier jaar lang rechter in opleiding, tussen de opleiding en benoeming tot rechter ben je nog een jaar, althans dat was in mijn tijd, ben je nog een jaar gerechtsauditeur. Eigenlijk functioneer je van het begin af aan als rechter, nou dat is niet helemaal waar, helemaal in het begin het eerste half jaar als Griffier, maar daarna als rechter. En na de opleiding, ik weet niet goed waarom, een jaar gerechtsauditeur er tussen waarmee je dan die opleiding gehaald hebt. En daarna word je dan benoemd tot rechter. Uiteindelijk ben ik in oktober 2012 benoemd tot rechter.

Wat is gerechtsauditeur?

Ja, dat is een hele goeie vraag. Weet ik ook niet zo goed. Tegen elkaar op de opleiding zeiden we altijd: “Oh dat is gewoon een tussenjaar waarin je net niet betaald wordt als rechter maar wel gewoon als rechter functies moet doen.”. Het is ook niet zo dat aan het einde van het jaar een nieuwe beoordeling plaatsvindt waardoor je alsnog geen rechter zou kunnen worden. Het is dus een jaar waarvan wij nooit hebben begrepen waarom hij ertussen zat. Je functioneert gewoon als rechter, maar je bent alleen nog niet benoemd. Dus dat is heel, heel bijzonder.
Hij is nu weg hoor. Dus dit is 9 jaar geleden, of nee dit jaar is het 10 jaar geleden. Dus dat is ondertussen ook afgeschaft, dat doen ze niet meer. Maar in mijn tijd was dat wel. Dus hoewel ik eigenlijk al 14 jaar werk als rechter, ben ik pas 9 jaar officieel rechter. En daarvan de laatste anderhalf jaar als senior rechter.

Wat is dat verschil tussen rechter en senior rechter?

De senior rechter is de rechter die bijdraagt aan vooral de kwaliteitsverhoging binnen het team in het geheel. Dus niet alleen of rechters hun werk doen in hun eigen zaken, maar ervoor zorgen dat er ook binnen het hele team of

in de hele rechtbank de kwaliteit verhoogd wordt. Kan ook zijn dat je veel meer bezig bent met de dingen buiten de rechtbank. Als rechter deelneemt aan allerlei symposia of werkgroepen of wat dan ook. Dit soort gesprekken voeren met mensen uit de buitenwereld die dingen willen weten. Dat heb ik ook al jaren gedaan. Ik ben ook opleider en ik organiseer de intervisie. Zodat we twee keer per jaar bij elkaar komen om te reflecteren op ons werk, op hoe wij het doen als rechters. En ik ben ook aanspreekpunt voor de Raad van de Kinderbescherming, voor de jeugdbeschermers. Dus ik had van alles en nog wat gedaan, waardoor op een gegeven moment op de sollicitatieronde voor senior rechter, ik gekozen ben om senior rechter te worden.
Dit werk wordt er niet heel anders van, want ik deed het natuurlijk daarvoor al die tijd al, daarom ben ik ook senior geworden. De waardering is wat beter, maar voor de rest is het gewoon, ja je blijft gewoon rechter, je doet je zaken en je beslist. De senior rechter is net iets meer, kan iets meer ervaren zijn, hoewel ik best wel snel senior rechter ben geworden. Zou dus meer ervaren kunnen zijn maar draagt vooral bij aan de kwaliteitsverhoging. Dus dat is mijn loopbaan als rechter.

Wat heeft u gedaan voordat u rechter werd?

Ik heb daarvoor 8 jaar bij de immigratiedienst gewerkt, bij de IND. Vier jaar lang als hoor- en beslismedewerker dus dan moest je de vreemdelingen interviewen en beslissen of hun verhaal een status of verblijfsvergunning opleverde. Dat heb ik dus vier jaar gedaan en daarna ben ik vier jaar lang bij de beroepsafdeling gegaan waarin onze beslissingen bij de rechtbank verdedigd moesten worden als mensen in beroep gingen tegen de beslissing. Dus toen heb ik vier jaar lang als een soort van advocaat namens de IND namens de minister het standpunt verwoord van de immigratiedienst en op die manier dus als een soort van andere partij aan de andere kant van de rechtbank ook gezeten. Waardoor ik echt dacht: mijn lange droom, want ik wilde altijd al kinderrechter worden, die is nog steeds wel reëel, want ik zie wat er

gebeurt als ik aan deze kant zit, maar ik zou heel graag ook aan de andere kant willen zitten. Om beslissingen te nemen zeg maar. Dus ik was blij toen dat gelukt was.

Dus u wou eigenlijk altijd al kinderrechter worden?

Ja echt al op de lagere school, zo lang geleden gewoon al. Echt in groep zeven, acht. Toen dacht ik nog: ik ga advocaat worden, want als strafrechtadvocaat kan ik alle mensen die onschuldig zijn vrij krijgen. Dat dacht ik in die fase nog. Maar toen had ik ook al door dat ik het heel lastig vind om altijd maar één kant te horen of te vertellen en enorme behoefte heb om het hele verhaal te kennen. Dat viel op school ook al op. Als er ruzies waren dan kwamen ze naar mij toe en dan zeiden ze: “Ja maar wat is er nou echt daadwerkelijk gebeurd. Want we hebben er vertrouwen in dat jij daar heel neutraal in staat.”. Dat klopt dat was gewoon van kinds af aan. Dus het past mij ook gewoon heel erg deze rol.
Dus dat wil je dan eigenlijk altijd al worden en uiteindelijk toen het gelukt was een paar jaar geleden, schrok ik heel erg. Toen dacht ik: “Nou ben ik, want toen was ik denk ik, even kijken ik ben nu 45, dus toen ik kinderrechter werd, toen was ik, nou ik zeg 36. Toen dacht ik: nu heb ik gehaald wat ik wilde worden. Maar ik ben pas 36 en rechters werken door tot hun 70ste. Dus alles kan nu eigenlijk alleen maar weer gaan tegenvallen.” Door op een gegeven moment misschien een beetje rouleren of moet je ander werk gaan lopen doen. Maar gelukkig mag ik nog steeds binnen jeugd en familie werken. Dus tot nu ben ik erg blij.

U werkt binnen het kinderrecht. Alleen strafrecht of ook civiel?

Ik doe met name het civiele deel, dus ondertoezichtstellingen, uithuisplaatsingen en omgangsproblemen die er zijn. En alles wat ook daarbij komt kijken: gezagsproblemen. Dat doe ik met name. Ik doe ook jeugdstrafrecht, maar in het coronajaar moesten we echt wel gaan kiezen van: waar gaan we ons op richten, want het is chaos overal. Toen is ervoor gekozen om een aantal jeugdstrafrechters die

juist voornamelijk strafrecht doen, alle strafzaken te laten doen en die wat meer gericht op civiele zaken die rechtspraak te laten doen.
Dus heb ik ruim 1,5 jaar geen strafrecht gedaan. En nu begint het weer een beetje te komen. Maar dat is niet mijn hoofdmodus.
Ik doe Jeugd-civiel, jeugd-straf. Ik doe nu zaken op grond van de wet tijdelijk huisverbod. Mensen die uit huis moeten omdat ze huiselijk geweld hebben gepleegd. En de zaken met de geestelijke gezondheidszorg, dus mensen die opgenomen moeten worden in een psychiatrisch ziekenhuis omdat ze een gevaar voor zichzelf vormen of voor de omgeving. Of gewoon niet meer goed voor zichzelf kunnen zorgen, waaronder dementerende ouderen. Die gedwongen moeten worden opgenomen, die zaken doe ik dus ook nog. Dus in die zin is het best breed, hoewel mijn hoofdmoot jeugdrecht is.

U heeft geen specifieke kenmerken aan uw toga, maar zijn er toch kenmerken waaraan u hem kan herkennen?
Nee, dat zal alleen hoogstens mijn vrouw weten want ze weet welk knoopje mist. “o ja dat is jouw toga, want dat knoopje is ooit verdwenen.” Nee, voor de rest zou je hem nergens aan kunnen herkennen. Want het is echt, toen ik rechter werd, kreeg je nog een toga van de rechtbank. Tegenwoordig moeten mensen hem zelf betalen. Wat misschien ook meer uitnodigt om daar wat meer persoonlijks mee te doen.
Maar ik kreeg hem van de rechtbank, onder de voorwaarde dat ik mijn opleidingstoga zou teruggeven. Die kon dan gebruikt worden voor advocaten die geen toga bij zich hadden: die konden dan uit de togakasten een leentoga gebruiken. Dat waren vaak oude toga’s van de opleidingen. Dus ook die van mij en ik kreeg de nieuwe van de rechtbank. Het enige wat ik moest doen, was mijn maten doorgeven. In die tijd was het nog helemaal niet gewoon om daar in de binnenvoering iets mee te doen. Aan de buitenkant mag het eigenlijk sowieso niet zichtbaar zijn. Dus dat is bij mij dus ook niet. Je kunt wel zien dat ik rechter ben want de toga van de rechter is anders dan die van de officieren en de advocaat. In die

zin dat het glimmende banden heeft hier en glimmende stukken op de mouwen. En we hebben knoopjes op de schouders. Dus je kunt wel zien dat het een rechterstoga is. Maar je kunt los van de naam die er staat en dat knoopje dat mist, niet zien dat het de toga van meester Humanitas is.
Ik heb er wel over nagedacht, van: “Vind ik het heel belangrijk om er iets zelfs aan te doen?”. Op zich hou ik best wel van die eigenheid en dat soort leuke dingetjes. Het is er nooit van gekomen. Het begint wel steeds meer bij andere mensen ook die komen. Dus je krijgt wel een beetje het idee: “moet ik hem ook niet meer eigen maken?” Maar ik heb de behoefte niet heel erg. En ik vind het ook best wel…, er zijn ook mensen die in hun toga aan de binnenkant foto’s van hun kinderen hebben of wat dan ook allemaal mogelijk is.
Dan kijken mensen: “zo’n toga is toch bijna heilig?”. Dat is toch een heel belangrijk, neutraal iets, moet je daar wel mee gaan lopen sleutelen? En dan geef ik antwoord: “ja ja het is maar de binnenkant” denk ik dan. Zo belangrijk is het niet, maar toch ergens bij mij zit ook het gevoel van nee zo’n toga is wel belangrijk.
Ik leg mijn toga weleens na een zitting gewoon over de stoel. Dan krijg ik wel eens op mijn kop van mijn kamergenote of van de buurvrouw. Die zeggen: “Nee het is een toga: hang hem netjes op een hanger!. Jij doet net of het een vodje is”. “Oh ja dat is waar.”
Dus binnen de rechterlijke macht leeft best wel het idee dat een toga iets heel belangrijks is. Het is natuurlijk ook essentieel voor je functie. Zonder toga kun je geen rechter zijn. Nee, ik heb er niet veel aan gemorreld, ik weet ook niet of ik het ga doen. En probeer er zo voorzichtig mogelijk mee om te gaan. Dus dat knoopje moet wel terug.

Als u een gepersonaliseerde toga zou nemen, wat zou u dan aan de binnenkant zetten?
Ik denk niet dat ik het dan overdreven persoonlijk zou gaan maken met foto’s, dat vind ik sowieso ingewikkeld worden want ik zit hier juist helemaal niet als vader of iets dergelijks als persoon. Gisteren vroeg toevallig een man op zitting, een buitenlandse meneer, wiens kind uit huis geplaatst was: “Heeft u zelf kinderen?”. Ik doe er

tegenwoordig niet zo moeilijk meer over en dan zeg ik gewoon: “Ja, maar het is eigenlijk niet relevant.”.
Ik merk aan mezelf dat ik heel lang een drempel heb gevoeld en nog steeds wel een beetje hoor, om te zeggen: “Ja maakt het uit wie ik als persoon ben, wie hier zit.”. Dat zit er zo ingebakken. Dus als ik een toga zou personaliseren, dan zou het zijn op een manier waarbij ik denk: ‘Dat vind ik mooi”. Bijvoorbeeld dat je een bepaald kleurenpallet maakt, zodat het als een soort van schilderij wordt aan de binnenkant van je toga. Waarvan ik dan denk: “Oh ja zoiets vind ik mooi.”. Maar ik zou het niet zo persoonlijk maken dat er foto’s opkomen of op andere manier dat ook echt daarin mijn persoonlijke leven zichtbaar wordt. Dat zou mij denk ik gevoelsmatig te ver gaan. Ik zou niet bang zijn dat het dan bekend zou worden ofzo, want die toga hangt altijd op mijn kamer.
Maar toch voelt het dan een beetje alsof het een huis- tuin- en keukendingetje wordt voor mij als persoon. Omdat er leuke foto’s bijzitten van mijn vakantie of van mijn kinderen of wat dan ook. Of van die collega die Feyenoord fan is: aan de ene kant vind ik het supergrappig en het past ook helemaal bij hem, maar het zou helemaal niet bij mij passen, nee.

Dat zegt ook wat over uw identiteit.

Dat denk ik ook wel ja. Of in ieder geval hoe ik naar het rechters, nou misschien is het ook niet helemaal waar, maar hoe ik naar het rechterschap kijk. Maar daarmee distantieer ik hoe hij ernaar kijkt, dus dat bedoel ik ook weer niet. De stap naar een persoonlijke toga, vind ik lastig te rijmen met mijn functie juist neutrale, niet ‘als persoon’ functie in een rechter. Dus dat doe ik dan maar niet.
Nee, het is hetzelfde als dat ik zitting heb, dan heb ik altijd een pak onder de toga aan. Niet mijn jasje maar wel gewoon een nette broek, een overhemd, een stropdas. Niemand die het ziet. En toch voel ik me daar veel beter bij dan als ik daar in een wijde spijkerbroekje ga zitten en een T-Shirt. Ook omdat ik dan misschien dan weer in het huis tuin keuken loop, persoonlijk Humanitas wat daar loopt. Thuis loop ik juist wel altijd een

en beetje eenvoudig rond. Maar als ik hier in functie van rechter zit, voelt het ook respectvoller voor mijn baan, voor mijn functie, maar ook richting partijen als ik gewoon netjes gekleed ben met nette schoenen eronder. Er zijn genoeg mensen die mij voor gek verklaren: die juist hebben: “niemand die het ziet.”. Dan toch doe ik het wel, dus dat zegt inderdaad wel iets over hoe ik erin sta.

Was dat ook waarom u met Design voor Justice helemaal netjes in pak kwam?

Ja, ik heb er ook over getwijfeld. Ik dacht: “Het zijn studenten, misschien is het juist afstandelijk als ik kom met een pak.”. En ik denk ook: wat verwachten mensen van een rechter? Dan doe ik dat ook een beetje. Nou die zullen ook wel verwachten dat ik misschien ook wel netjes er uitzie. Ik had die middag ook een zitting, als dat niet was geweest, was ik ook in pak gekomen. Omdat ik dat ook gewoon belangrijk vind. Op dat soort momenten sta ik daar niet als Humanitas, zoals ik nu met jou praat in een trui zit en een spijkerbroek. Maar sta ik daar als rechter. Dat is toch net weer iets anders.
En nou ja, krijg ik ook wel een beetje van huis mee door mijn vrouw. Ik moest pas een spreekbeurt geven op de school van mijn jongste kind 8. Toen ben ik wel in pak gegaan, maar niet de stropdas. Dus gewoon een nette pantalon en een overhemd. Omdat ik dacht: anders wordt het misschien wel heel erg afstandelijk of stijfjes en dat is natuurlijk ook een risico bij kinderen. Maar ook dan zegt mijn vrouw “Je gaat toch niet in spijkerbroek, je gaat toch als rechter!” “Oh ja dat is waar.” Dus die helpt mij daar ook wel aan herinneren hoor. Ja die vind dat heel belangrijk.
Maar op zo’n bijeenkomst ook. Ik denk ik sta daar als rechter. De advocaat kwam toen denk ik in een hoodie en die kwam volgens mij ook weleens in een hoodie naar de rechtbank. De allereerste keer dat ze die hoodie aanhad, kreeg ze hem niet goed onder haar toga weggestopt. Dus kwam ze de zaal binnen met een toga aan en de capuchon van de hoodie eroverheen. Toen vroeg ze: “Ik krijg mijn hoodie niet onder mijn toga, vindt u het erg als ik hem eroverheen doe?”. Eigenlijk raak je me dan best wel in de kern.

Ik denk dan: “Ja dat kan je toch niet maken.”. Dat ziet er niet uit, maar we hoeven toch ook niet allemaal te zien dat jij die hoodie onder je toga hebt. Maar goed als je je toga eroverheen zou doen, zou je misschien een bochel hebben, zou ook gek zijn. Maar daar denk je dan toch over na. Dat als je naar de rechtbank gaat: “misschien moet ik maar even geen hoodie aandoen.”. Dus daar sta ik denk toch iets anders in.
Aan de andere kant, ook bij deze advocaat past het wel weer: de ‘no nonsense’ en we doen gewoon ons dingetje. Ze zit daar wel als advocaat, maar is ook duidelijk mevrouw K. gewoon zelf. Hou ik ook wel weer van. Dus tuurlijk laat ik het toe. Ik moet er wel vanbinnen een beetje om grinniken. Maar als je naar mijn principes zou vragen, zou ik denken: “nee dat kan gewoon eigenlijk echt niet.”.
Er zijn advocaten die zeggen: “Ik ben mijn toga vergeten”, dat gebeurt nu zeker in coronatijd nog meer dan anders. Want dan liggen ze weer thuis of op kantoor en gaan ze vanuit huis rechtstreeks naar de rechtbank. Dan hebben ze geen toga. En we hebben geen leentoga’s meer omdat je in de coronaperiode geen toga’s mocht lenen. Ze moesten dan gestoomd en gewassen worden, dat deden ze niet na elke zaak. Dus gewoon geen leentoga’s. Advocaten moesten hun eigen toga’s meenemen. En dan kwam het voor dat advocaten geen toga bij zich hadden, vergeten waren of in de veronderstelling waren: “We kunnen er wel eentje lenen”. En dan zijn er dus rechters die zeggen: “Dan kunt u dus vandaag niet pleiten.”.
Principieel snap ik hem, want je zit hier niet als persoon: je zit hier als advocaat, dat is ook net zo belangrijk. Maar goed dan is de zaak voor mij belangrijker dus ik wil graag doorgaan, dus prima. Maar dan heb je een beetje een idee van hoe die toga leeft binnen de rechterlijke macht. Dat is toch echt wel iets belangrijks.
De allereerste eerste keer dat ik hem mee naar huis moest nemen, dacht ik: “kan dat eigenlijk wel, mag je hem ook buiten de rechtbank dragen?” We zijn één keer met alle rechters gaan protesteren. Toen wilden ze misschien rechtbank Almelo gaan sluiten.
Er was hier net een herinrichting geweest van de rechterlijke kaart en de grote vraag was: de kleine

rechtbanken, mogen die openblijven of niet? Daar was een hoop discussie over. En wij vinden Almelo, los van het feit dat we daar prettig werken, ook heel belangrijk want anders zou echt Zwolle en Arnhem en Zutphen de dichtstbijzijnde rechtbanken worden van de mensen in Twente. Dat kan je gewoon echt niet maken. Driekwart van de mensen heeft het geld daar helemaal niet voor om af te reizen naar Zwolle of naar Arnhem. Dus toen zijn we gaan protesteren en toen hebben we ook een enorme discussie gehad: kan dat in toga ja of nee? Gaan we daar staan, ook buiten de rechtbank? Want we gingen niet over de straat heenrennen. Er zijn ook wel eens rechters naar het malieveld in den Haag gegaan, ook in toga. Maar we hebben er wel een hele grote discussie over gehad met elkaar: “Kun je dat eigenlijk maken?” En toen zeiden we: ja natuurlijk want we gaan protesteren als rechters, niet als persoon. Dus dan past het er juist bij. Maar ook dan krijgen we ook weer gesprekken: wat doen we met die toga? Dus het is wel een gespreksonderwerp, wat dat betreft ja. Want ik vind ook dat als je representatief bent voor een functie, dan moet je zorgen dat je er netjes uitziet.

Maar u had het er net ook over dat u op uw zoontjes school was geweest, mag u daar ook in toga lopen of mag dat niet?

Het mag sowieso wel, want het wordt niet verboden dat je iets anders met een toga doet. Dus wettelijk gezien mag het wel gewoon. En ik heb het ook gedaan. Want daar was de spreekbeurt over: de functie van kinderrechter. Dan is het heel bijzonder als je geen toga hebt. Maar we hebben dan ook kindertoga’s. Dan kunnen kinderen een togaatje aantrekken en ik heb een foto gemaakt. En dat is, ik heb het nooit nagevraagd, dat is geen echte toga. Het heeft geen knoopjes dus het is gewoon een soort trui wat je over je heentrekt en de bef, die normaal gesproken natuurlijk van die hele mooie banen heeft en uit twee dingen bestaat, is nu gewoon een lap stof. Het is of een hele luie naaister geweest, maar ik denk heel eerlijk gezegd dat het gewoon heel bewust is. Omdat het geen speelgoed is.

Het is: “We gaan niet een echte toga namaken, alsof je een echte toga hebt.” Daarvoor moet je echt eerst je functie hebben als advocaat, rechter of officier van justitie. Dus de kindertoga is echt duidelijk een nepdingetje. Nogmaals ik weet niet zeker of dat helemaal bewust is, misschien heeft iemand gedacht: “Ik zou niet weten hoe je al die vouwen in een bef moet naaien, ik doe gewoon een lappie”. Dat zou natuurlijk ook zomaar kunnen. Maar ik denk dat daar een principiële keuze achter ligt. En ik heb mijn toga wel aan de juf uitgeleend want de kindertoga paste ze natuurlijk niet. En toen zei ze: “Oh maar dat is wel een leuke carnavalsoutfit.” En dat raakte mij gewoon echt. Natuurlijk snapte ik het grapje, ik heb het ook als een leuk grapje meegemaakt. Maar ergens dacht ik en ik zei ook tegen haar: “Dat kun je toch eigenlijk gewoon niet maken”
En toen zei ze: “Oh ja dat is waar, ja het is natuurlijk wel een belangrijk iets.
En toch dacht ik ergens diep van binnen: ja dat kan gewoon echt niet. In hoe ik kijk naar mijn toga en mijn functie kun je niet gaan zeggen dat die toga leuk voor de carnaval is. Dus, nee ik ben daar wel principieel in gevoel. Maar uiteindelijk in de praktijk doe ik er niet heel veel mee. Maar ik neem hem dus wel mee naar mijn zoon zijn spreekbeurt. Ik neem hem natuurlijk niet mee als ik met jullie ga praten over Design Of Justice. Jullie weten dat ik daar als rechter ben. Het is een beetje onzin om daar, ik zit er wel als rechter, maar in dat geval ook echt wel een beetje als Humanitas die ergens iets van vindt als rechter, ik functioneer daar dan ook niet als rechter in de zin dat ik uitspraken moet gaan doen of beslissingen moet nemen. Dan kom ik niet in die toga, dat gaat me dan weer een paar stappen te ver. Zou heel raar zijn geweest als ik daar binnen zou zijn gelopen in een toga.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?

Twee dingen. Op puur praktisch niveau is het echt een zwaar ding, dus je voelt het ook echt als je hem aantrekt. Dat je even een laagje extra omdoet. Het is echt een kledingstuk dat ook gewicht op je schouders

legt. Ik vind dat eigenlijk wel mooi. Tegelijkertijd is dat zeker op warme dagen echt rampzalig. Het is zo'n snikheet ding. Afgelopen zomer viel het mee. De zomer daarvoor was het natuurlijk corona dus toen viel het ook nog mee: we zaten niet in de rechtbank. Het jaar daarvoor was waarschijnlijk die hittegolf. Het is dan gewoon bijna niet te doen: je zweet gewoon helemaal weg en dat is a. niet fris, maar b. ook helemaal niet fijn want je wilt je concentreren op de zaak in plaats van dat je denkt pff het is heet. Dus dat is wel het nadeel van zo'n groot zwart zwaar ding.

Het andere gevoel wordt wel iets minder moet ik zeggen bedenk ik me nu je me deze vraag zo stelt. Want vroeger toen ik hem aantrok, was het echt alsof ik een soort van de huid van de rechter aandeed. Zeker in de opleiding, maar ook een lange periode daarna. Ik geloof niet dat ik me per se anders voelde van binnen, maar toch was het wel: je bent er klaar voor, het helpt je beter concentreren, je weet gewoon: we gaan nu zo een zitting in. En de grapjes op de gang zijn nu bij wijze van spreken even over en we gaan nu gewoon serieus aan de slag. Dat was echt wel een kantelpunt als je je toga aandeed.
En dat zal waarschijnlijk ook in de spanning hebben gezeten, want ik ben natuurlijk ondertussen ook behoorlijk ervaren en ik voel geen spanningen meer voor zittingen. En dan voelt de toga ook net iets lichter denk ik ofzo, iets anders. Daar zal het denk ik een beetje mee te maken hebben. Het markeert wel: we gaan nu naar beneden. Want ik doe meestal al mijn toga aan op mijn kamer. Als je met dossiers loopt te slepen is zo'n enorme toga alleen maar onhandig. Als ik naar beneden ga, is mijn toga geen probleem. Als je naar boven gaat is het wel een dingetje, want dan sta je er elke keer op. Dus dan trek ik hem meestal boven al aan en dan loop ik met toga en al naar de zaal toe, in mijn geval vier verdiepingen lager en ga je via de achterdeur de zaal binnen. En nu ik hem boven aandoe, dat doe je altijd al kletsend met je kamergenoten. Ik sta er nu tegenwoordig minder bij stil als ik hem aandoe. Dan is het meer als je een zittingszaal binnenkomt zo'n moment van: "oh ja wacht even: focus de zaak, de zitting gaat beginnen.".

Terwijl die vroeger al begon met de toga aantrekken inderdaad. Maar goed dat gewicht blijft. Je blijft het gevoel houden: ik heb nu wel iets anders aan. Dat vind ik fijn, dat hoort er ook wel bij.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kan uitdragen?

Nee, helemaal niet. Ik heb natuurlijk intervisie georganiseerd ook met advocaten. Dan vraag je en advocaten: “wat vind je van mij als rechter, waar zitten de verbeterpunten en waar gaat het prima? En dan hoor je, en je hebt natuurlijk meer rechters, dan hoor je ook duidelijk dat advocaten je persoonlijkheid en identiteit….. Maar je persoonlijkheid komt natuurlijk ook gewoon door de toga heen. Ik bedoel, hoe ik nu met jou praat, praat ik in het algemeen op zittingen ook. Ik praat hopelijk redelijk toegankelijk en in ieder geval niet te afstandelijk en te formeel. Dat doe ik ook als ik de toga aanheb nog steeds gewoon. Ik maak op zittingen ook grapjes, maar ik kan ook heel streng zijn en preken. Dus mijn persoonlijkheid verandert niet door de toga.

Mijn identiteit, ja misschien ook wel, misschien trouwens ook wel. Toevallig had ik vier weken geleden een gesprek met twee jeugdbeschermers en dat was het afscheid van weer iemand anders. We waren toevallig allemaal op hetzelfde afscheid.

Dat krijg je met zo’n kringetje van iedereen die hetzelfde werk doet. Dat je elkaar ook buiten de zittingszaal tegenkomt. Die zeiden “We mogen het eigenlijk niet vragen maar toch zijn we nieuwsgierig: hoe oud bent u nou eigenlijk?” Dus ik zei: “ik ben 45”. Ze zeiden: “Het is niet te zien met de toga hoe oud iemand is.”. Mensen die je normaal gesproken dus tegenover je hebt zitten.” Die zeiden dus: “Wij kunnen bij de toga’s dus helemaal niet zien hoe oud jullie zijn”. Dus ook niet hóe wij zijn denk ik. Je kunt natuurlijk niet zien hoe mijn leven eruitziet of hoe ik verder ben in een toga. Maar met name gewoon het feit dat ze zeggen we kunnen gewoon überhaupt niet inschatten hoe oud u bent of van uw collega’s hoe oud ze zijn. Dus toen dacht ik: oh ja die toga die verhult, die vertekent, laat ik het zo zeggen, wel behoorlijk veel.

Dus ja ik denk dat je identiteit wel

wordt verborgen achter een toga. Maar dat is misschien precies de bedoeling.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?

Eén van de grote voordelen als rechter en zeker als jeugdrechter, ik denk alweer veel meer dan als bestuursrechter..... Je bent echt wel heel vrij. Als wij zaken hebben waarvan je denkt: de wet vindt dat ik dat en dat moet beslissen, maar ik vind totaal wat anders. Dan hebben wij altijd achter de hand: het internationaal verdrag van de rechten van het kind of het Europees verdrag van de rechten van de mens. Iets een Europees verdrag. Waarvan je kan zeggen: “Hey in het belang van het kind, neem ik een andere beslissing dan de wet mij nu voorschrijft en ik vind dat om deze reden.”

Dat doe je eigenlijk vrijwel nooit, maar toch het idee dat je de escape hebt, vind ik wel heel prettig. En die durf ik ook te gebruiken. Omdat ik ook vind, dat wetgevers meestal gewoon mooie kaders zijn. Maar er is lang niet over alle specifieke zaken nagedacht, dat is hun taak ook helemaal niet. Wij moeten als rechter in een specifieke zaak kijken: deze regels, deze voorwaarden: hoe pakken die uit voor deze zaak? En dan heb je wel het mooie voordeel van het kind, het belang van het kind. Omdat ik denk dat we daar ook heel scherp op zijn: ‘wat helpt dit kind?’.

Ik denk dat op die toeslagenaffaire betere wetgeving had gekund. Omdat dat niet rechtstreeks over kinderrecht ging, maar gewoon over geld en over een veel extremere wet. Het was zonder escape, want ik heb die escape van het belang van het kind en het verdrag van de rechten van het kind geeft mij ruimte. Die ruimte had je als belastingrechter helemaal niet. Dan nog kun je een Europees verdrag erbij zoeken die zegt van: “hey die wetgeving pakt verkeerd uit”.

Maar dat is best wel een behoorlijke stap en dat gaat dus maar om geld in die zaak zelf voor een deel. Er komt natuurlijk wel heel veel ellende achter weg. Dan is het misschien moeilijker om daar vanaf te wijken. Dus ikzelf heb het nooit gehad.

Nou dat is niet helemaal waar, als vreemdelingenrechter, ik ben een tijd vreemdelingenrechter geweest, dat

is natuurlijk ook deels vanwege mijn achtergrond bij de IND. In de tijd van de opleiding. Had je dat ook wel een beetje vond ik hoor.
Dat je echt dacht: deze specifieke vreemdeling, had wat mij betreft best een verblijfsvergunning mogen krijgen. Maar dan weet je gewoon: als ik dat nu zou toewijzen als rechter, dan gaat de immigratiedienst in hoger beroep en bij de Raad van State zal dat gewoon alsnog onderuit gehaald worden en krijgen mensen alsnog geen verblijfsvergunning.
Ga je ze dan, en dat gebeurde bij de toeslagenaffaire ook, ga je ze dan blij maken met een uitspraak, waarvan je eigenlijk zeker weet: over een half jaar is het weer teruggedraaid? Dan hebben die mensen een half jaar gedacht: we hebben ons leven op orde en worden ze dan opeens met een klap weer terug gezet in de werkelijkheid, dat het toch weer een zootje is. Ja dan doe je dat toch niet zo snel. Of dan moet je het echt zo goed motiveren, dan zeg je: in dit specifieke geval is het echt anders dan in al die andere zaken wanneer het alsnog over de kop gaat. En dat is gewoon niet altijd goed te motiveren. Dus ja, toen heb ik wel beslissingen moeten nemen waarvan je denkt: in dit individuele geval vind ik het best wel sneu.
Goed, bij de toeslagenaffaire en bij vreemdelingenrecht ook. Daar gaat het heel vaak alleen niet over specifieke gevallen. Over mijn kinderen, zo gezegd in het jeugdrecht, gaat het altijd over het specifieke kind. Maar bij vreemdelingenrecht en belastingrecht gaat het heel vaak over wat betekent die uitspraak voor al die andere zaken die eigenlijk precies hetzelfde blijken. Want de problematiek is daar heel vaak hetzelfde. Dus als ik nu ga zeggen: “Deze mensen krijgen wel een verblijfsvergunning of deze mensen hoeven geen schulden terug te betalen”. Dan betekent dat dat waarschijnlijk voor 2000 andere mensen ook gaat gelden omdat hun verhaal hetzelfde is. En dan ben je als rechter toch wat voorzichtiger om die deur open te zetten als de wetgeving duidelijk zegt: “Dat is niet de bedoeling.”. Dus ja, in die periode heb ik wel beslissingen genomen waarvan ik dacht: ik zou ze het liefst anders doen.
Aan de andere kant vind ik het ook verdedigbaar dat het beleid

op deze manier nu uitgevoerd wordt. Lange tijd geleden, nu als jeugdrechter eigenlijk niet meer. Ik heb ruimte genoeg om te doen wat ik zelf belangrijk vind. Dus dat is wel heel erg fijn. Voor de rest bij de rechtspraak zou ik hopen, maar dat wordt natuurlijk ook deels ingegeven door de hele discussie nu over de toeslagenaffaire, maar ik zou hopen dat wij met zijn allen moedig blijven. Je wordt wel eens moedeloos geslagen, ook als rechtspraak, vanwege hoe de samenleving naar je lijkt te kijken. Die hoort natuurlijk alleen de nare dingen. Hoewel ik nu nog steeds hoor dat 75% van de mensen vertrouwen heeft in de rechtspraak.
Misschien moeten we ons niet focussen op die paar mensen die overal over klagen, of misschien wel terecht klagen, maar wel iets moeten leren, niet denken dat we het met zijn allen nu slecht doen of binnen de samenleving als slecht bekend staan. Maar dat neemt niet weg dat we met zijn allen moedig moeten blijven volgens mij en tegen de samenleving in moeten gaan, als we dat nodig vinden maar ook tegen de wetgeving in te gaan als we dat nodig vinden voor een specifiek geval. Die moed zoeken is denk ik wel een fase waarin we nu een beetje moeten zitten. Ik persoonlijk zit er in ieder geval wel een beetje: dat ik echt af en toe denk, misschien wel meer: ik vind dat het anders moet en ik ga gewoon anders beslissen omdat ik vind dat dit anders moet. Terwijl zeker als je strafrecht doet, dan hoor ik ook vaak over veel te lage straffen. Dan denk ik: ‘ja dan krijg je weer zo’n jongen die gewoon in de krant staat als een poging tot moord en wij weten het hele verhaal en dan denk ik: ja dat moeten we toch uitleggen.”. Dan moeten we ons niet laten leiden door al die berichten die in de kranten zeggen: ja dit wordt waarschijnlijk toch wel weer een jaartje gevangenisstraf en daarna harken in het park. Wij als rechters moeten het oordeel daar niet naar laten hangen. Dus ja ik hoop dat we het met zijn allen voor elkaar krijgen om die moed te blijven houden om gewoon lekker tegen al die bewegingen in te gaan. En gewoon echt te kijken waar wij met zijn allen van vinden: dit is de rechter waar we als samenleving heen moeten. En wij zijn niet heel vernieuwend, wij zijn

heel behoudend als rechtersgroep. Want wie zijn wij om de hele samenleving op de schop te gooien omdat we vinden dat het anders moet? Daar is het parlement voor, die zijn gekozen, die zijn de stem van de samenleving. Dus waarschijnlijk als zij bepaalde wetten maken, zijn die in principe: dat wat de samenleving wil. Maar nu het parlement en zeker het kabinet steeds meer gaat luisteren naar die paar enorme schreeuwerds en niet zozeer heel erg zelf nog nadenkt en reflecteert, wordt het wel lastiger om te zeggen: dit is inderdaad wetgeving die voortkomt uit wat het volk wil. Nee dit is wetgeving die voortkomt uit populisme om goed te scoren bij een verkiezing. Nou wordt het heel lastig om als rechter te zeggen: “Ja dit is wetgeving die we gewoon moeten gaan volgen.”. Dan moet je dus de moed hebben om af en toe te zeggen: “nee deze wetgeving is onvoldoende doordacht: wij gaan het niet toepassen, wij vinden dit in het belang van het kind.”.
Dus dat is een continue spiegel die je jezelf moet voorhouden en nog meer leeft nu tijdens de toeslagenaffaire. Ik las pas in de Volkskrant: ‘Kinderrechter gaat ook op zichzelf reflecteren.”. Ik vond het heel ongemakkelijk omdat ons werk totaal niet te vergelijken is met wat er met de toeslagenaffaire gebeurt. Het klopt wel dat ook in onze zaak, zitten mensen eenmaal vast in het systeem van het ondertoezichtstelling, het systeem van jeugdbeschermers die met beperkte middelen ook maar proberen de boel op orde te krijgen. Daarom niet alle feiten boven tafel krijgen, niet het onderzoek op tijd af krijgen, want er is ook een wachtlijst, dus ja. Dus in die zin zitten burgers bij ons ook gevangen in het systeem. En dat is bij de toeslagenaffaire natuurlijk ook zo. Ik vind het ook heel erg belangrijk dat we daar met zijn allen naar gaan kijken.
Maar om nou net te gaan doen alsof wij met zijn allen, als kinderrechters, maar een stempelmachine zijn van de raad voor de kinderbescherming: ‘als zij iets verzoeken, wijzen we toe, want we hebben er geen tijd voor om er goed over na te denken’: dat is natuurlijk grote onzin.
Dus die reflectie die vanuit de Volkskrant naar voren kwam, wij gaan als kinderrechters ook aan de slag. Ik hoop vooral, maar daar moeten we

het met zijn allen nog over hebben hoor, maar ik persoonlijk hoop vooral dat het dus gaat over: de moed om het anders te doen. Niet zozeer over juist de angst om het advies van de raad te volgen. Dat idee krijg ik nu een beetje: van de raad doet ook maar wat en wij als rechters volgen dat maar klakkeloos, ja dat is gewoon helemaal niet zo. Dus ik hoop niet dat daar het gesprek over gaat. Eigenlijk veel meer: waar zijn burgers uiteindelijk het meest mee geholpen? En in ons geval, en dat is als rechter wel heel nadelig, in ons geval moet je wachten tot er een persoonlijkheidsonderzoek of een traumabehandeling heeft plaatsgevonden of überhaupt diagnostiek. Alles kost maanden dus als je een kind uit huis plaatst met kindproblemen, die heel gek gedrag vertoont, voordat ik duidelijk heb waar het gedrag vandaan komt: is dat de mishandeling thuis geweest, is het überhaupt een kindfactor, heeft het misschien gewoon een stoornis? Voordat ik weet wat er aan de hand is, zijn we vaak al echt maanden verder en dan heb ik het echt over ruim een half jaar. Nou dan moet er vaak nog behandeling plaats gaan vinden waardoor het kind wat weerbaarder wordt. Tegen de tijd dat je het uit kunt gaan praten ben je soms zo een jaar, anderhalf jaar verder en dan heb je eigenlijk nog niks gedaan behalve duidelijkheid gekregen en misschien wel een behandeling wat in het belang is voor het kind.
Nou neem een heel jong kind, ga je die na 1,5 jaar weer terugplaatsen? Dat zijn best lastige vraagstukken. In die zaken vind ik, moeten we met zijn allen de hoop of de moed houden om echt te gaan kijken wat dit kind aankan, wat deze ouders hebben gedaan om het voor elkaar te krijgen. Ons niet te veel te laten leiden door wachtlijsten en te zeggen: ja de tijd is nou eenmaal verstreken, het kind is nu zo gehecht aan het pleeggezin daar gaat het niet meer weg. Daar zit voor mij als kinderrechter wel een beetje de huidige lijn: hoe gaan we daar moedig in blijven?

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en uw identiteit als rechter?
Dat is wel een hele mooie. Ik merk aan mezelf dat ik aan twintig dingen denk. Namelijk dat het niet zo heel erg

anders is. Maar goed, dat zit misschien meer in persoonlijkheid. Wat ik vaak van de juridisch medewerker, de griffier, naast mij dan meekrijg, is dat ze ook zeggen: “Jij kunt ongeveer alles op zitting zeggen zonder dat mensen daar boos om worden.”. Dat is niet altijd waar hoor, soms raak ik helemaal de verkeerde snaar en dan is het mis. Ik kan best wel behoorlijk veel dingen zeggen, deels met een grapje, of deels echt wel een soort van boze preek. En dat doe ik in mijn dagelijks leven ook. De grapjes die ik maak binnen de rechtbank maak ik thuis ook. Die zijn soms toch een beetje op de grens van wat nog passend is überhaupt, ook bij een rechter. Welke grapjes zijn nog wel leuk en welke grapjes zijn net over de grens. Dat is wel een beetje de humor waar ik van hou. En ook daarin wordt gezegd: “Jij kunt zoveel dingen zeggen zonder dat mensen daar boos om worden.” Terwijl het super beledigend zou kunnen worden opgevat. Maar ze merken gewoon van: zo bedoelt hij het helemaal niet. Dus in die zin ben ik als rechter gewoon hetzelfde als Humanitas. Soms wel een beetje teveel zelfs. Dan denk ik: oh nee ik zit hier wel als rechter. Even weer een beetje uit de ‘we zijn druk met elkaar in gesprek modus’, maar even weer terug naar de rechtermodus die er net iets boven hangt.

Dus soms ben ik iets teveel Humanitas als rechter. Maar tegelijkertijd ben ik me ook wel weer daar bewust van. Dan denk ik: er zit dus blijkbaar wel onderscheid tussen hoe ik kijk naar mezelf als persoon en hoe ik kijk naar mezelf als rechter. En dan probeer ik toch altijd een beetje het oudere beeld van de rechter: dat je gewoon goed luistert naar iedereen en niet al teveel mening eraan geeft op zitting, dat probeer ik overeind te houden. Het oude beeld van de rechter die alleen maar luistert en geen vragen stelt en dan een oordeel velt, daar heb ik gewoon niks mee. Die noemen wij de sfinx, zoals de sfinx die voor de piramide ligt en helemaal niks zegt en doet. Zo zijn die rechters dan ook, die luisteren naar iedereen en dan laten ze er over vier weken van zich horen wat ze ervan vinden. Ja dat vind ik zo onbevredigend. Dus je hoort tijdens mijn zittingen wel waar mijn twijfelpunten liggen, waar ik meer informatie over wil horen en wat ik

hiervan vind en dat doe ik als persoon ook wel.
Als persoon kan ik vrij makkelijk zijn. Als ik denk: van nou ik zou het anders doen, maar die persoon vindt het zus of zo belangrijk dat het zo gebeurt, ga ik daar niet moeilijk over doen. Als rechter ben ik me er echt van bewust dat ik uiteindelijk de laatste knoop moet doorhakken. Dus het gaat gewoon zoals ik het wil. Dat is niet zozeer een machtsdingetje, maar wel als een besef van verantwoordelijkheid. Ja uiteindelijk gaan de mensen er dus van afhankelijk zijn, wat ik ervan vind. En dat geeft juist misschien dat gevoel van, niet van macht maar van bescheidenheid: om te denken: alles wat ik ga zeggen bepaalt hun leven. Dus daar moet ik me heel bewust van zijn. Maar die knoop ga ik wel doorhakken en als persoon kan ik heel goed accepteren als zij bepaalde dingen willen regelen zoals zij ze willen regelen. Ik ga daar geen discussie over voeren over het feit dat ik misschien had gedacht: ik zou het anders hebben gedaan.
Dus nou ja als persoon past me dat dus eigenlijk veel minder, maar als rechter bewust wel. Daar zit wel een verschil in.

Is er een situatie waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee dat denk ik niet. Waar het wel eens in strijd mee zou kunnen zijn, maar dat zijn meer de dingen zoals het er dus uit kan floepen.
Dat was gisteren toevallig nog. Toen werd ik wakker en dacht ik: “O, dat had ik echt niet kunnen zeggen.”. Dan zei ik dus, het stel was gescheiden, zij was gewend in hun relatie, maar nu nog steeds, om alles te overleggen. Dus ook te overleggen over hoe laat hun kinderen bij hem naar bed gaan. Hij wordt daar volledig gek van. Hij zegt: “ik krijg 30 appjes per dag over welke dingen er allemaal geregeld moeten worden, of ik daar wel aan heb gedacht, of we dat kunnen afstemmen.” Vindt hij helemaal niks. Waar zij dan weer boos over wordt. Want hij is niet betrokken. Zo zag je dat op zitting allemaal gebeuren en denk ik: zo gaat het in het dagelijks leven dus ook. Op zich hadden we een goed gesprek met elkaar, iedereen was vrij open en toen zei ik op een gegeven moment tegen die moeder:

“Dan kunt u nog zo denken wat een eikel, maar het gaat erom dat et cetera”. Waar ik dus net vertelde.. Maar toen werd ik ’s nachts wakker en dacht ik: “O, ik heb gewoon het woord eikel gebruikt, dat kan toch echt niet!” Terwijl ik dat in het dagelijks leven ook gewoon zo zou kunnen zeggen of ‘hij is een lul’. Iets dergelijks waarvan je dus eigenlijk denkt: dat kun je als rechter echt niet zeggen. Dus in die zin gedraag ik me wel in strijd met waarvan ik denk dat een rechter dat zou moeten doen omdat mijn persoonlijkheid erdoorheen komt. Dus in zoverre misschien toch een beetje ja.

Bij welke situaties werken toga’s in het voordeel en bij welke in het nadeel?

Het werkt eigenlijk op alle zittingen, waar je gewoon met volwassenen spreekt in het voordeel. Omdat het afstand creëert en omdat ook, waarvoor je het draagt, de neutraliteit, dat we er niet als personen zitten, heel duidelijk naar voren komt. Dat merk je ook bij zelfs de meest agressieve lui, die op de gang bij wijze van spreken moord en brand schreeuwen en de jeugdbeschermers zouden ze ‘wel willen vermoorden” . Nou in de zittingszaal blijkt dan dat ze geen makke lammetjes zijn, maar prima aanspreekbaar. Ze merken gewoon: je zit hier als rechter met toch een bepaalde autoriteit plus ze zijn natuurlijk ook afhankelijk van mij dus dat maakt ook dat ze zich wat beter gedragen.

Maar het maakt denk ik ook door de toga dat verschil: er zit gewoon een rechter. Ik vind het lastiger worden bij gesprekken met kinderen, we doen normaal gesproken de toga dan dus uit als je die gesprekken voert in een andere ruimte of op een ander moment.

Maar er zijn ook heel veel gesprekken die om praktische redenen toch gevoerd worden met kinderen vlak voordat ze met de ouders gaan praten. ‘De goede rechters’ die kleden zich dan even om. De rechters die daar geen tijd voor hebben, zoals ik, die houden die toga dan dus aan. Ik weet niet zeker of kinderen er last van hebben. Maar toch heb ik er zelf een beetje last van, soms dan denk ik: oh shit die toga zorgt voor afstand, ik wil met jou gewoon een gesprek voeren.

Ik praat met jou niet per se als rechter, ook wel een beetje, maar vooral als toegankelijke rechter. Dus dan zou ik in een pak nog steeds rechter kunnen zijn maar met een kind kunnen praten, wat ik normaal gesproken dus doe op een ander moment. Dus dan vind ik een toga lastiger. Tegelijkertijd heb ik ook weleens gesprekken met kinderen, juist alleen maar in een pak. Ook niet in de zittingszaal, maar juist in een speciale ruimte daarvoor en dan zeggen kinderen van: “Huh, waarom heeft u geen toga aan, ik had gedacht ik ga vandaag naar de rechtbank toe. Ik ga met een kinderrechter praten: die heeft een toga aan: dat heb ik me ingebeeld.”. Ja dat snap ik ook wel. Dus die zijn misschien teleurgesteld, die hadden een heel ander beeld, die zouden het helemaal niet gek hebben gevonden als ik daar zat in toga. Dus het idee dat toga’s kinderen afschrikken is ook weer niet één op één waar.
Maar goed, die toga kan dan dus beperkend zijn, maar uiteindelijk komen die kinderen om hun verhaal te vertellen, die laten zich niet afschikken door een toga. Het gaat veel meer over welke toon je gebruikt en welke blik je gebruikt en welke vragen je stelt, dan dat je een toga aanhebt. Dus een toga werkt in die zin niet per se beperkend.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?

Nu komt het behoudende karakter van mij naar voren: ik zou het niet anders doen. Ik vind het idee van een toga goed, los van het feit dat het er gek uitziet. Het gaat van eeuwen terug, ik weet niet precies wanneer een toga eigenlijk bedacht is, maar hele lange tijd geleden in ieder geval. Door de jaren heen, ook in alle landen, heeft een rechter een toga aan. Moet het per se een zwart ding zijn met een wit befje? Nou ja, had van mij misschien iets anders gekozen mogen worden vroeger, maar nu zou ik het niet meer anders willen. Het hoort in de lijn van de tradities.
Ik ben me ook bewust van het feit, dat ik wel rechter nu ben, maar dat ook ik als rechter kom uit een hele generatie aan uitspraken en jurisprudentie en rechters die ook een rol hebben gespeeld in de samenleving. Daar hoort die toga ook bij. Dus nee, ik

zou helemaal niet iets anders willen aantrekken. Ik vind het heel prettig dat het op die manier hier nu voor mij zo voelt.

U zou ook niet de toga die u nu draagt aanpassen of?

Als iemand het cadeau zou geven zou ik het misschien doen, vind ik het leuk en grappig, maar zelf zou ik het niet zo snel doen. Maar ja dat is ook een beetje de gemakzuchtige man in mij. Als mijn vrouw zegt: “Zullen we die bank eens vervangen?”, dan denk ik: “Huh waarom? Hij zit toch nog steeds lekker”. Dus in die zin ben ik niet zo veranderingsgezind op dat soort punten.

En ook niet aan de buitenkant, dat u denkt: “oh het zou fijner of beter zijn als hij er zo uit zou zien?”

Nee omdat ik denk: die toga’s zien er altijd zo uit. Wie zijn wij om dat te lopen veranderen? Dan gaan we bepaalde tradities toch weer doorbreken. Ik vind dat lastig.

Komt uw identiteit terug in de uitspraken die u doet?

Ja, ik heb nu een beetje gekunsteld onderscheid gemaakt tussen identiteit en persoonlijkheid. Ik vind identiteit meer hoe ik ben en persoonlijkheid hoe ik me gedraag. Misschien in dat opzicht. Ja ik denk dat wie ik ben wel terugkomt in sommige uitspraken. Het gros niet hoor, het gros is gewoon standaard zaken waar ik ook niet enorm mijn best doe om maatwerk of persoonlijkheidsdingen in te zetten omdat ik denk, van ja dit is gewoon een standaard zaak. En dat zullen echt bijna de meeste zaken zijn.
Maar tegelijkertijd zijn er ook heel veel zaken waarvan je denkt: er moet een kwartje gaan vallen bij ouders. Dus dan ga je extra je best doen om te denken: hoe laat ik ouders als ze dit lezen, zien dat ze het toch echt anders moeten gaan doen? Dat ze zich niet aangevallen voelen, maar ze wel zien: dit kan zo niet langer, dat is voor onze kinderen niet goed. Dat kun je op verschillende manieren in een uitspraak doen natuurlijk en dat verandert per hoe je partijen hebt gesproken op zitting. Bij sommige mensen ga ik wel heel streng doen.

Dan denk ik van: die heeft zo'n plaat voor zijn hoofd, daar moet ik echt doorheen rammen. Dan kunnen ook in de uitspraak stevige woorden gebruikt worden. Wat ik normaal gesproken nooit zou doen, waarvan collega's ook zeggen: ik zou dat nooit doen omdat ik vind dat wij afstandelijk blijven. Dan denk ik van: ik vind dat niet, ik zit hier om beweging te creëren. Beslissingen te nemen ook, maar vooral bij familiezaken, zeker als het de omgang betreft die helemaal vastloopt: je wilt beweging hebben. Want pas als er beweging is, kan er iets veranderen. Als iedereen stil blijft zitten, schiet het niet op. Dan kan ik nog zo zeggen: ja er moet omgang zijn, maar als iedereen stil blijft zitten schiet het nog steeds niet op. Dus ik moet ergens die beweging creëren en dat probeer ik in die uitspraken dus wel te doen. Het ene moment met hele stevige bewoordingen, het andere moment juist met hele begripvolle bewoordingen.
Ik probeer me ook met enige regelmaat tot het kind te richten of in een aparte brief.
Ik had pas ook dat een kindje mij een brief had gestuurd. De ouders waren gescheiden of zaten net in de scheidingsprocedure en dan krijgen kinderen boven de twaalf de gelegenheid om hun mening daarover te geven. Ze kunnen in persoon komen of ze kunnen een brief sturen of niks doen. Nou dit meisje had ervoor gekozen een briefje te sturen. Een heel treurig briefje. Ze zei: "Ik hoef niet te komen op gesprek, ik kan toch niks veranderen. Mijn ouders gaan uit elkaar, maar ik ben daar kapot van. Ik functioneer niet meer op school, ik weet niet waar ik terecht moet. Maar ik weet wel dat ik niet kan voorkomen dat ze gaan scheiden en mijn stem is daarin totaal niet belangrijk.".
Dat raakte mij echt. Ik vond dat een hele treurige constatering voor een meisje van dertien geloof ik. Juridisch kan ik daar helemaal niks mee. Want inderdaad juridisch is het zo gewoon de procedure, is het huwelijk nu zo ontwricht? Ja dat is nu zo ontwricht. Zijn de afspraken over de kinderen prima? Ja ze zijn prima. Alleen dit kind zit helemaal vast in überhaupt het feit dat haar ouders gaan scheiden. Maar daar kan ik als jurist, als rechter natuurlijk helemaal niks mee. Ook is in de uitspraak, wel iets vermeld dat ze het er moeilijk mee heeft. Maar het

feit dat ze dus niemand heeft om mee te praten, vind ik ingewikkeld, maar daar kan ik niet zoveel mee. Toen heb ik nog gedacht: ga ik de ouders uitnodigen toch voor een gesprek? Want wat moeten we hier mee? Maar ja toen dacht ik: dan ga ik de hulpverlener uithangen, vind ik ook ingewikkeld. Want juridisch wordt de beslissing niet anders. Dus toen heb ik haar gewoon een kaartje gestuurd. Met een persoonlijk geschreven tekst en haar bedankt voor haar brief, dat het mij geraakt heeft. Met een beetje wat ik tegen jou zeg, maar ook de hoop dat ze dus wel mensen om haar heen vindt, op school een mentor of iemand waarbij ze haar verhaal kwijt kan. Ik heb haar verwezen naar Villa Pinedo. Dat is een organisatie met toegang voor kinderen van gescheiden ouders.
Sommige collega's vinden dat prachtig en andere collega's vinden dat veel te ver gaan. Die zeggen: ons vakgebied is dat van rechter. Waarvan ik denk: ja volgens mij is dat juist wel wat je als kinderrechter nog kunt doen. Dus daar zit, denk ik iets van mijn persoonlijkheid: altijd de behoefte om toch verder te helpen om toch iets te laten horen en niet alleen maar de rechter uithangen die een knoop doorhakt. Dus ja, ik denk dat je in mijn werk en in mijn uitspraken of in de manier waarop ik omga met dit soort situaties wel kan zien dat mijn persoonlijkheid anders is dan bij andere rechters.

Is identiteit gewenst bij rechters binnen de rechtspraak?

Ja, in drie lagen: ik ga het maar weer ingewikkeld maken. Als collega's onderling. Als wij vergadering hebben, als we intervisie hebben, als wij sparren over dingen, als wij gewoon een meervoudige kamer zijn met drie rechters en we gaan een beslissing nemen. Dan hoop ik heel erg dat iedereen zijn eigen identiteit meeneemt. Want juist daarvoor zit je met drie rechters. Als ik een zaak ingewikkeld vind, dan maak ik hem dus meervoudig zoals we dat noemen, dan ga ik met twee collega's naar de zaak kijken. Niet omdat ik wil dat die collega mij gelijk gaat geven, juist niet. Soms heb je dan achteraf een gesprek en dan zeggen ze: maar jij hebt deze mensen al zo lang gehad. Jij

weet precies hoe het in elkaar steekt, wat er allemaal gebeurd is afgelopen jaren. Dus wij laten ons oordeel een beetje bij jou hangen. Dan zeg ik: nee ik heb juist hem juist meervoudig gemaakt omdat ik wil horen hoe jullie ernaar kijken.
Ook de vraag: gaan we een preek opschrijven ja of nee. Dus in die raadkamer in het onderlinge overleg, is het heel belangrijk dat iedereen zijn eigen identiteit heeft. Maar ook denk ik als persoon, als rechter mag het ook nog wel op zekere hoogte. Maar als je kijkt naar de rechtspraak in het algemeen, is het in mijn ogen niet de bedoeling dat we daar hele extremen in hebben zitten. Van: dit is zo'n rechter die zit helemaal op die kant van de manier die hij behandelt en uitspraken doet en die rechter zit aan die kant. Er mag verschil zijn, maar ergens binnen de bandbreedte moeten we toch als rechters, als rechtspraak in het algemeen, een beetje een zelfde idee en visie uitdragen. Al was het maar voor het vertrouwen. Als we dat niet vinden, als we dingen echt totaal anders vinden, moeten we met elkaar het gesprek aangaan volgens mij. Dat moet je niet via individuele uitspraken gaan doen, denk ik. Dus ja wel heel belangrijk, maar in de buitenwereld niet te veel.

Verlies je ook identiteit door rechtspraak of neem je eigenschappen over door de rechtspraak?
Dat laatste vind ik mooier. Hoewel ik van kinds af aan al de behoefte had om beide kanten van het verhaal te horen, is dat nu zo met de paplepel ingegoten dat ik ook niet meer anders kan. Dus in die zin ben ik wel veranderd als rechter.
Bijvoorbeeld dat mijn vrouw nu zegt: "Oh die vrienden van ons gaan scheiden en dan vertelt zij hoe erg het allemaal wel niet is." Ik zeg: "We kennen zijn verhaal toch helemaal niet." Dat vindt zij heel frustrerend. Zegt ze: "Ik wil gewoon, zeg dan gewoon dat het stom is wat hij doet." Dan zeg ik: "Als haar verhaal klopt is het heel stom wat hij doet.". Ik kan dus gewoon niet over mijn lippen krijgen dat het stom is, voordat ik dus het andere verhaal heb gehoord. Dus in die zin is mijn persoonlijkheid wel zo verweven met die eigenschap of nog meer veranderd, dat ik echt wel

moet zeggen, de rechtersfunctie heeft me wel veranderd daarin. Ook heel erg in waar ik me druk om maak. Als ik zie wat voor ellende er voor mijn bureau voorbij komt. Denk je nu echt dat ik het belangrijk vind allerlei huis tuin en keuken probleempjes die zich soms voordoen. Dat is best wel een gevaar ook, want dat is voor andere mensen dan wel heel belangrijk en ik heb dan zoiets van: eigenlijk binnen de hele grote gebeurtenissen van de wereld is dit echt niet zo relevant. Waardoor ik niet altijd een hele goede gesprekspartner ben, want dan is het probleem van de ander opeens niet belangrijk meer. Hoewel dat ook niet waar is, want die ervaart het wel als probleem. Dus dat heeft mij als rechter ook veranderd.
Maar daar moet ik op zich heel bewust keuzes in maken, dat ik denk van: okay, nee wacht even: jij komt nu bij mij met een probleem wat ik echt totaal niet zie, maar wat voor jou wel een probleem is, dus ik moet daar toch goed naar luisteren. Ik denk natuurlijk weer aan mijn vrouw. Dus ja dat heeft mij als rechter ook wel veranderd. Dat ik aan de ene kant iets makkelijker ben en aan de andere kant misschien wel iets te makkelijk. En te veel dingen niet echt als probleem bestempel omdat ik denk: het gaat helemaal nergens over.

Ook toevallig bij diezelfde mensen waar ik eikel tegen zei. Die hadden ook een probleem waarvan ik echt dacht: jongens werkelijk waar, zitten jullie hier nou ruzie over te maken? Van te voren had ik bedacht: die vrouw krijgt echt de volle laag, want zij heeft echt manipulatief de boel anders zitten draaien dan hoe het werkelijk is, waardoor dit probleem veroorzaakt is. Terwijl het helemaal geen probleem had hoeven zijn. Dit heb ik uiteindelijk niet gedaan, want ik zag ook dat deze moeder dit niet deed uit onwil of manipulatie maar gewoon echt zich daarin had vergist en daardoor alles overhoop gooide. Wat helemaal niet haar bedoeling was, maar terugdraaien kon ook niet in dit geval.
Wat wel moet gaan gebeuren, maar goed. Dus je hebt ook: is dit nou het grote probleem? Dus als je als rechter continu elke dag met zoveel ellende geconfronteerd wordt, vormt dat je wel. Ook hoe ik naar mijn eigen kinderen kijk Dan zeggen ze: “Oh

ja ik ga even lekker - nou ja ze zijn nog te jong om echt uit te gaan dus dat scheelt wel – 's avonds vanaf 7 uur nog even op het voetbalveldje spelen.". Dan zie ik alleen maar voor me van die pubers die allemaal de prullenbak zitten te vernielen of dingen ergens lopen te stelen. Dan zeg ik: "Je je gaat toch niet met jongens mee?". Of dat soort preken krijgt hij dan toch van mij te horen. En dan zeggen ze: "Ja pap , weten we ook wel.". "Ja je weet het ook wel.". Ja je wordt wel gevormd.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?

Ik mag hopen van wel, ik denk ook van wel, maar ik vind hem wel ingewikkeld omdat ik juist die toga ook wel een belangrijk onderdeel vind van onze autoriteit. Ik vertelde je in het begin dat ik ook zaken doe vanuit de geestelijke gezondheidzorg. Mensen die gedwongen moeten worden opgenomen. daar ga je niet in toga heen. Je gaat gewoon in je pak, in je gewone kleren, in mijn geval in mijn pak bij mensen thuis of bij instellingen langs. Zeker toen ik nog wat jonger was, en nog steeds wel een beetje hoor, hebben mensen niet helemaal goed door dat jij rechter bent. Dan vragen ze, en dat is dan deels misschien hun stoornis of hun geheugenproblemen, drie keer wie je bent. Dat vind ik nog tot daaraantoe. Maar dan gaan ze me met jij aanspreken, wat ik in ons gesprek niet erg vind hoewel je dat volgens mij nog steeds niet doet. Maar ik vind het tijdens de zittingen toch iets anders. Ik doe er niet moeilijk over, maar het geeft mij wel een beeld van: okay blijkbaar zit er iets met een autoriteitsdingetje dat je de behoefte voelt om mij met je en jij aan te spreken. Bij de jeugd van tegenwoordig is dat weer normaler en zegt dat niks over autoriteit volgens mij. Bij de oudere mensen zegt het wel iets, denk ik, over welk respect je hebt voor de andere persoon. Als je dan een pak in de zittingen draagt dan gebeurt het me vaker, maar goed dat kan ook aan de persoon liggen, dat ze niet door hebben dat je rechter bent of dat ze zeggen: "Wie ben jij wel niet om daar voor mij iets over te zeggen?". "Ja ik ben de rechter.". Dat komt dan niet helemaal over. Ligt

dat eraan dat ik geen toga draag? Of ligt het aan de soort zaken? Dat weet ik niet helemaal zeker. Ik kan me zo voorstellen dat als ik gewoon een zittingszaak heb en ik zit daar gewoon in de zittingszaal achter mijn bureau op mijn verhoginkje, uiteindelijk regie te voeren over de zaak en mensen weten dat ik uiteindelijk de uitspraak ga doen, denk ik niet dat de toga nou de doorslaggevende factor is die voor acceptatie zorgt. Nee dat is echt de manier waarop je de dingen uitlegt, motiveert en hoe je ze hebt behandeld tijdens de procedure. Dat vind ik bijna het allerbelangrijkste: hebben mensen het gevoel gehad dat ze hun verhaal kwijt konden? Dat is bijna nog belangrijker dan wat de uitspraak uiteindelijk gaat zijn. Daar is de toga niet het belangrijkste element van.

Maar u denkt ook niet dat het anders op de verdachte overkomt?

In mijn beeld zou dat veel meer afhangen van hoe je dan eventueel gekleed gaat. Als je in een T-shirt zit, onderuit gezakt bij wijze van spreken, niet de meest geïnteresseerde en niet in functie lijkende persoon. Denk dat dat enorme afbreuk doet aan je uitspraak. Maar ik vermoed, als je daar gewoon in een pak zou zitten en ik mijn functie op dezelfde manier zou uitoefenen voor de verdachte, even los van het feit dat hij natuurlijk het beeld heeft van een rechter met een toga aan, maar stel je voor dat het niet zou bestaan, dan zou het voor de verdachte niet uitmaken denk ik.

Is het dan ook een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken rechters dezelfde toga dragen?

Nooit over nagedacht of dat verschillend zou moeten zijn. Het zou voor veel mensen misschien best fijn zijn als ze dat verschil zouden kunnen zien. Ik krijg regelmatig mensen als het gaat over de uithuisplaatsing of ondertoezichtstelling en zeker als dat gaat over dat ze ook in hun normale gedrag een strafbaar feit laten zien, dus bijvoorbeeld kinderen die niet naar school gaan of dingen stelen of weglopen. Dat is dan één van de factoren waardoor ze onder toezichtstelling krijgen. Dan hebben ze heel vaak het idee dat ze bij mij zitten omdat ik straf ga geven.

Terwijl ze misschien over een paar weken bij de strafrechter moeten komen voor hun strafbare feiten die ze hebben gepleegd. Dus dat probeer ik altijd uit te leggen: “Ik ben een andere rechter, want ik ben de kinderrechter die gaat kijken hoe kunnen we nou jouw ontwikkeling weer op gang brengen. Het gaat mij dan niet om afstraffen.” Maar dat is voor hen heel moeilijk te begrijpen. Misschien wel omdat we er hetzelfde uitzien. Dat weet ik dus helemaal niet zeker, daar heb ik nooit zo over nagedacht. Maar ik kan me daar dus iets bij voorstellen.
Aan de andere kant: als de volgende vraag zou zijn: ‘hoe zou het verschil moeten luiden?’. Zou ik het ook niet 1,2,3 weten hoor. Ik hoop echt, toch een ouderwetse gedachte die ik wou uitspreken, maar ik spreek hem toch maar even uit. Ik hoop echt dat de civiel rechter toegankelijker oogt dan de strafrechter. Nou dat is ook niet helemaal waar, zeker niet bij jeugd. Want ook als jeugdstrafrechter is straffen één van jouw mogelijkheden die je hebt om een kind weer op het rechte pad te krijgen, maar eigenlijk niet de bedoeling. Ook als jeugdstrafrechter hoop je gewoon dat hulpverlening iets kan doen of je kan jeugdreclassering toevoegen. Om die persoon gewoon weer het rechte pad op te halen. Dus dan is het niet wat wij doen zo heel erg anders, de aanvliegroute is anders: doe je het vanuit de zorg naar die ontwikkeling of doe je het vanuit het plegen van strafbare feiten. Maar je oplossing als rechter is vaak hetzelfde: zo passend mogelijke hulp gaan bieden. In die zin zou de toga misschien niet anders hoeven te zijn.
Zou ook heel onpraktisch zijn. Ik ben zowel bestuursrechter in sommige zaken, kantonrechter in sommige zaken, strafrechter en civiel rechter, als ik iedere keer een andere toga aan moet, dan ben ik elke dag druk aan het verkleden.

Een kledingkast per rechter wordt het dan?

Ja, misschien sowieso niet verkeerd. We krijgen wel een vergoeding trouwens. Dat wist je misschien helemaal niet: we krijgen een togavergoeding en ook representativiteitskosten. Of dat laatste nog gaat over pakken dragen

weet ik niet helemaal zeker, maar we krijgen wel een vergoeding zodat je je toga eens in de zoveel tijd laat herstellen: dat knoopje eraan naaien, laat stomen. Er wordt ook vanuit de rechtspraak wel goed voor ons gezorgd om ervoor te zorgen dat wij goed voor de toga zorgen. Maar een kledingkast vol wordt misschien een beetje te duur

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk hun eigen identiteit. Maakt dit uw uitspraken anders dan die van een andere rechter?

Het mooie antwoord zou zijn: dat zou niet gebeuren, elke rechter zou dezelfde uitspraak doen. Maar daar geloof ik echt helemaal niks van. Ik weet gewoon eigenlijk wel 100% zeker dat jouw persoonlijkheid, jouw identiteit onderdeel uitmaakt van hoe jij de zaak behandelt, hoe je naar de zaak kijkt, maar ook wat je ervan vindt. We hebben allemaal ons eigen referentiekader.

Het voordeel van rechters is dat ze zich daarvan bewust zijn en dat ze denken: “Hey ik word nu teveel gestuurd door mijn eigen referentiekader, mijn eigen normen en waarden.”. Maar die hoeven helemaal niet de enige juisten te zijn. Ook de normen en waarden van deze mensen zouden heel erg zinvol kunnen zijn. Ik moet niet mijn eigen idee erop drukken. Dus we zijn ervan bewust, maar dat hebben we natuurlijk wel gewoon. Uiteindelijk moet ik de knoop gaan doorhakken. Zeker in mijn rechtsgebied waarin ik moet gaan bepalen wat voor dit kind gaat werken. Als ik dan patronen zie, die ik herken uit mijn eigen leven of dat van mensen uit mijn omgeving en dat is zus en zo opgelost, heb ik toch de neiging om te denken: dat is dus een manier wat blijkbaar wel werkt, die ga ik hier ook proberen. Terwijl misschien als je andere ervaringen had gehad, je een hele andere oplossing zou hebben gekozen.

Het mooiste voorbeeld is bijvoorbeeld verhuizingszaken. Die deden we voorheen best wel vaak enkelvoudig dus in je eentje. ‘Mag een moeder met een kind verhuizen naar de andere kant van het land?’ En wat betekent dat voor de contacten met de vader die achterblijft hier in deze omgeving.

Hele ingewikkelde en ingrijpende beslissingen. Als een moeder mag verhuizen en het kind gaat daar op sport en daar op school. Vader zou daar maar heel beperkt onderdeel vanuit maken, dus vervreemding ligt er wel op de loer. Nou dan heb je van die zaken en ik heb op een gegeven moment gezegd: ik wil dat we die meervoudig gaan behandelen omdat ik ook daarin mijn eigen referentiekader meeneem. Ik ben niet zo vaak verhuisd in het leven. Ik vind verhuizingen, omdat ik een behoudend karakter heb, best wel ingrijpend. Ik heb dus de neiging niet snel verhuizingen toe te staan. Terwijl ik andere collega's heb, die komen uit Friesland, die zijn naar Bonaire verhuisd voor vier jaar, die hebben een tijdje in Twente gewoond, een tijd in Rotterdam. Die hebben een heel ander leven. En die denken: "Verhuizen, wat is verhuizen nou precies hoor? Dat is helemaal geen beperking, dat is een verrijking van je leven!". Dus die hebben de neiging te zeggen: "Verhuizen? In principe moet het kunnen.". En juist met die zaken kwam zo naar voren dat ik dacht: "Oh wat jouw eigen levenservaring is maar ook hoe jij als persoon bent, bepaalt zo erg hoe jij überhaupt als uitgangspunt iets neemt.". Dat ik heb gezegd, en dat vonden mijn collega's gelukkig ook: dit moeten we gewoon altijd meervoudig oplossen, zo veel mogelijk meervoudig. Tenzij het echt gaat om: 'Ik ga verhuizen naar het dorp twee kilometer verderop dan wordt het misschien nog wel enkelvoudig'. Maar de echt grote beslissingen, juist omdat je daar zo anders over kunt denken vanuit je persoon, die willen we meervoudig doen. En dan krijg je inderdaad hele leuke discussies in de raadkamer. Dus ja ik weet 100% zeker, ik ben er misschien een beetje eenzaam in, maar ik ben echt van oordeel dat het gros van onze beslissingen uiteindelijk op onderbuik wordt genomen. En ik weet dat het vloeken in de kerk is, want wij gaan allemaal al op wetten af en allemaal op regelgeving en dat is ook allemaal waar. Maar de bottom line is wel: "Wat voelt voor jou in deze zaak als een oplossing?". Zeker als je in het jeugdrecht kijkt: het belang van het kind is ongeveer het enige criterium, dus zoveel houvast heb je niet. Ja dan kan het niet anders dan dat jij

je ook grotendeels laat leiden door het onderbuikgevoel. We proberen natuurlijk dat te rationaliseren. Kunnen we onderbouwing vinden waarom ik dit zo voel? Voel ik het dan terecht of word ik dan beïnvloed of et cetera, dus we proberen wel in reflectie de spiegel voor te houden. Maar uiteindelijk is je onderbuikgevoel de eerste stap die je zet want je merkt gewoon: dit voelt als we moeten hierheen gaan. Dan heb je al een stap gezet die niks te maken heeft met recht, maar gewoon met je persoonlijkheid. Het gros van de zaken zal standaard zijn, zal echt dezelfde uitspraak opleveren, zeker ook qua eindresultaat, niet qua motivering dat zal nog een beetje anders zijn maar qua eindresultaat zal het hetzelfde opleveren. Maar toch er zijn genoeg zaken waarin ik echt totaal andere beslissingen neem dan mijn collega's.

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schijft over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist 1 specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis. Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?

Ik ben enorm van de lijn dat wij, binnen ons team, enkele specialisten moeten hebben en een flink aantal generalisten. Ik ben er helemaal niet voor dat alle rechters specialisten zijn. Het kan sowieso niet want je hebt zoveel onderdelen. Dat je daar niet genoeg rechters voor zou hebben wat dat betreft. Maar ik vind het juist als jeugdrechter belangrijk dat je zowel civiel recht als strafrecht doet omdat je dan die overlap kan zien en kan zien: "Hey diezelfde kinderen kom ik nu tegen als strafrechter. En over een tijdje kom ik ze tegen als civiele rechter: hoe ga ik dit verbinden met elkaar?". Als iedereen op zijn eigen eilandje zit, met zijn eigen specialisme gaat die verbinding niet tot stand komen. Dus ik ben voor een paar mensen die zeker op enkele onderdelen specialiseren zoals

bijvoorbeeld in ons geval alimentatie, want alimentatie berekenen is best ingewikkeld. Dat je daar een specialist in hebt zitten, prima! Dat geldt ook voor andere onderdelen, maar laten we met zijn allen niet allemaal op 1 dingetje richten dat gaat helemaal niet werken en volgens mij komt dat de kwaliteit helemaal niet ten goede. Bovendien hoe meer details je van iets kent, hoe meer je erin meegezogen wordt om op detail niveau te gaan beslissen. Terwijl juist als rechter wil ik helemaal niet meegesleept worden in allerlei details. Bij familierecht gaat het in ieder geval om de grotere lijn: hoe gaan we ervoor zorgen dat dit kind zich fijn voelt bij de ouders.
Als ze bij mij komen met een vraagstuk van: 'O vrijdag is de overdracht naar vader of van moeder weer terug vanuit vader en dan krijg ik altijd vieze onderbroeken mee.'. Die discussies voeren ze wel eens in de rechtbank en: "Ik wil dat vader die onderbroeken gewassen heeft voordat hij ze meegeeft." "Ja wat doen we dan met de vrijdag onderbroek, die kan ik niet op vrijdagavond gewassen hebben als die nou ja....". Dat ik echt denk: als we met zijn allen ons gaan verliezen in dit soort details, dan kun je de rechtspraak opdoeken. Daar gaan wij helemaal niet over en dat geldt ook voor bouwkunde of wat voor specialiteit dan ook. Als je er zoveel vanaf weet, dat je de neiging hebt helemaal in de diepte te duiken, dan komt niemand meer verder. Dus nee, ik ben niet een enorme fan van heel veel specialisme. Op bepaalde vakgebieden prima.
Is specialisme een gevaar voor je identiteit of gaat je identiteit daar dan verder een rol spelen? Ja ik denk echt dat als iemand volkomen gespecialiseerd zou zijn in iets en echt de overtuiging heeft: "Ik weet dit gewoon beter dan de andere rechters en advocaten.". Nou ik zie daar wel gevaar in. Ik heb genoeg collega's die een betweter zijn op bepaalde vlakken, omdat zij nou eenmaal meer ervaring daar in hebben en het dus beter weten. Waar ik enorm veel twijfels over heb: "Ja nou dat je meer ervaring hebt of gespecialiseerd bent, betekent dat je dus beter als rechter functioneert?"
Toepassing van de wet, dan is het fijn als je gespecialiseerd bent, dat je de wet gewoon kent en dat je weet waar het over gaat. En waar de crux ligt,

maar er zit dus een duidelijke grens aan. Van mij moet het allemaal niet te gespecialiseerd gaan worden.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja, essentieel. Sowieso op het vlak van: hoe behandel je de zaak? Hoe ga je op zitting met de partijen om? Dat kan bijna niet anders dan grotendeels empathisch te zijn.
Ook bij de mensen waar ik echt strontchagrijnig van wordt, die onderbroekendiscussie bijvoorbeeld. Ik heb ook gezegd: ik snap niet dat jullie niet met schaamrood op de kaken zitten. Jullie zitten hier voor een rechter en jullie zijn een discussie aan het voeren over onderbroeken. Dat hielp ook wel een beetje. Ik zei het niet per se heel boos, maar misschien ook deels wel empathisch van: ik snap dat gewoon niet. Dus hoe je de zaak behandelt, daarin is empathie heel belangrijk. Iedereen zit daar, hoe knorrig, hoe vervelend, hoe chagrijnig je er ook zit, met een eigen probleem. Mensen zitten er niet omdat ze denken: ik vind het leuk om chagrijnig te zijn en ruzie te hebben met mijn ex, nee dat wil eigenlijk niemand. Dus wie ben ik om te denken: goh dat doen jullie slecht, ik ga er helemaal zwart overheen nee ook dan moet je empathisch blijven.
Jouw veronderstelling dat je makkelijker empathisch bent met iemand waarvan je herkent: oh zo zit ik ook in elkaar. Dat is ten dele wel waar. Ik denk wel dat je dat makkelijker levelt. Maar ik denk dat als ik naar mezelf kijk, juist als ik iemand berecht en denk van: “he he die begrijp ik tenminste want die is hetzelfde als ik.”. Dan gaan er tien alarmbellen bij mij af. Juist dan zal ik sneller zeggen: “Ik ga niet meteen..” Ik ben geneigd heel vaak meteen uitspraak te doen na de zitting. Dan ga ik zeggen: ‘ik ga hierover nadenken”. Dan ga ik met mijn griffier overleggen van: “Wie vond jij nou het meest authentiek overkomen of waar had jij de meeste aansluiting bij?”. En waarom is dat dan zo en waarom vind ik die persoon sympathieker dan die persoon en wat betekent dat dan voor de uitspraak die we willen doen? Wat ik een beetje eerder ook

al zei. Ik denk dat het voordeel van rechter zijn is, dat we allemaal mensen zijn en we hebben allemaal dezelfde gevoelens als iedereen, maar we zijn ondertussen wel zo getraind dat juist dan alle alarmbellen afgaan. Dus ja, ik heb natuurlijk wel in bijna elke zaak wel een voorkeur voor één van beiden omdat ik denk van: “Ja die snap ik nou eenmaal beter of die heeft het beter onderbouwd of die begrijp ik daarom beter. Of die is inderdaad meer zoals ik denk.”. Maar juist dan is het dus lastig. En het gevaar daarin zit juist weer dat je gaat overcompenseren. Dat je denkt van: “Oh ja ik vind die het leukst, ja maar dat vind ik gewoon omdat ik hem leuk vind.” Dus ik moet heel erg gaan luisteren naar anderen zodat ik niet zomaar die ga volgen en dan ga je overcompenseren, ga je de andere gelijk geven. Dus in die zin zitten er natuurlijk wel gevaren. Maar wij zijn daar ons wel als rechter heel bewust van en daar hebben we het dus ook met elkaar over.

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?

Bij mijn uitspraken de menselijkheid. Althans dat hoop ik. Dat zullen veel mensen die opleiding krijgen misschien niet vinden hoor. Maar voor mij is de wet echt een kader waarbinnen ik moet toetsen. Dat is allemaal prima. Het geeft me ook houvast waar ik naar moet kijken. Maar uiteindelijk gaat het erom hoe zijn deze mensen verder geholpen? En in mijn geval vooral: hoe is het kind verder geholpen? Ja dat klinkt als een sociaal wenselijk antwoord maar ik hoop echt dat het zo is. De wet is voor mij echt een instrument, zeker geen doel.

Schept ambtskleding afstand of herkenbaarheid?

Allebei. Als je gaat trouwen ook. Dan verwacht je ook een ambtenaar van de burgerlijke stand die daar netjes staat in toga om je te trouwen. Het hoort bij de verwachtingen die je hebt, het hoort bij de herkenbaarheid van je ambt en juist daarom schept het ook afstandelijkheid wat dus niet een negatief woord is. Want die afstandelijkheid heb je ook gewoon nodig, dat geeft je ook autoriteit als je afstandelijker bent. Heel leuk dat de

koning en koningin zo menselijk zijn en zo lekker ‘down to earth’ misschien, maar tegelijkertijd op de manier dat Beatrix het deed met toch iets meer afstand, gaf haar ook wel weer gezag. Dus je ambt kun je alleen maar dragen als je ook wat afstand hebt. Anders is het geen ambt meer dan ben je ook gewoon een beroep.

Nectere

Hoelang bent u al rechter?
Zes en half jaar nu. Ik ben zes en half jaar geleden aan de opleiding begonnen en dan ben je wel gelijk rechter, dus je doet wel gewoon al het werk dat je als rechter, niet in opleiding, ook doet. En daar ben ik zes en half jaar geleden aan begonnen. En vier en half jaar geleden, was ik klaar.

Wat heeft u gedaan voordat u rechter werd?
Heel veel verschillende dingen. Ik heb fiscaal recht gestudeerd en strafrecht en een groot deel van notarieel recht en ik ben ooit begonnen als belastingadviseur, bij een heel groot Amerikaans bedrijf. Dat was echt helemaal niet leuk, was echt verschrikkelijk. Dus dat heb ik bijna een jaar gedaan. En daarna ben ik eigenlijk gelijk vanuit de commerciële sector naar de overheid gegaan. Ik dacht daar zit ik toch beter op mijn plek. En toen heb ik heel veel verschillende dingen gedaan. Ik heb bij het landelijk parket gewerkt, dat houdt zich bezig met de internationale en georganiseerde criminaliteit en ik heb bij het schadefonds geweldsmisdrijf gewerkt. Dat houdt zich bezig met uitkeringen aan slachtoffers van de geweldsmisdrijven. Daarna ben ik afdelingshoofd geweest en adjunct-secretaris van het college van procureur generaals. Dat is de top van het openbaar ministerie en die heeft een secretaris, dat is het hoofd van het parket-generaal (een soort stafdienst van het college van procureur-generaals) en zijn of haar vervanger als secretaris, dat was ik en ik leidde ook één van de afdelingen daar. Toen ben ik daarna, door allemaal persoonlijke omstandigheden waaronder het overlijden van mijn zus - waar mijn toga ook over gaat -,weer even terug gegaan naar het schadefonds. Omdat mijn leven gewoon even wat rustiger moest zijn in verband met het zorgen voor mijn zus. Daarna ben ik rechter geworden.

Wat is uw specifieke tak van rechtspraak?

Strafrecht. Ik ben in mijn opleiding ook bestuursrechter en vreemdelingenrechter geweest. Maar strafrechter ben ik nu dus al vijf en half jaar. En dat is ook echt wat ik echt heel erg leuk vind en wat ik dus nu het langste doe en wat ik ook nog wel anderhalf jaar blijf doen en daarna word ik familierechter.

Trekt het u dan ook net zo aan? Aangezien het heel anders is.

Dat vind ik een beetje moeilijk om te zeggen, omdat ik het nog niet heb gedaan, Maar het heeft wel overlap met strafrecht. Je hebt binnen de rechtspraak: zittingensectoren en schrijfsectoren. Strafrecht en familierecht zijn zittingensectoren, zo wordt dat genoemd. Dus dan zijn er zittingen, ligt het zwaartepunt echt op de zittingen en zo wordt het een beetje van oudsher gezien. En dan heb je schrijfsectoren, dat zijn de sectoren bestuursrecht bijvoorbeeld en civielrecht en dan ligt de nadruk meer op het schrijven van je vonnis of je uitspraak. En ik ben wel echt een zittingsrechter. Ik denk ook wel dat voor een deel met name daar mijn kracht ligt.
Dat heeft ook heel erg te maken met het volgende: één van de redenen dat ik rechter ben geworden is juist heel erg om dat menselijke aspect. Dus wat beweegt mensen nou en waarom komen mensen tot bepaalde keuzes. Wat ik op zitting heel mooi vind, is om te proberen in ieder geval - en het lukt echt niet altijd - die verbinding met iemand te vinden. Afgelopen dagen heb ik drie zittingen achter elkaar gehad.Dat is echt heel vermoeiend en dan zie je dus heel veel verschillende mensen en dan probeer ik steeds ergens toch een die verbinding of die opening bij iemand te vinden.
Bij familierecht gaat het natuurlijk ook heel erg over de mensen zelf. Dat zijn de echtscheidingen, de omgangsregelingen, dat soort dingen. Dus ik moet nog kijken of ik dat leuk ga vinden. Maar ik denk het wel, ik denk dat ik dat heel leuk ga vinden ja!

Hoe zou u uw identiteit omschrijven?

Identiteit is eigenlijk wie je in de kern bent, maar ook wie je wil zijn en ook

hoe je daar vorm en inhoud aangeeft Dat wordt gevormd door je verleden, de keuzes die je hebt gemaakt en tegelijkertijd beïnvloedt je identiteit ook de keuzes die je maakt en de wijze waarop je die maakt. Dus eigenlijk is het best wel een heel complex geheel maar het gaat heel erg om: wie ben je, waar sta je voor, wat wil je daar voor doen, wat heb je daarvoor over en wat wil je daar ook voor laten.
Er zijn een aantal dingen die voor mij echt, ja bijna onwrikbaar zijn in die zin en ik weet niet persé of het mijn identiteit omschrijft maar het zijn in ieder geval dingen die ik heel erg belangrijk vind en waar ik heel erg naar probeer te leven. Dat gaat om eerlijkheid, trouw en betrouwbaarheid. Het zal je niet verassen als rechter maar eerlijkheid, betrouwbaarheid, vertrouwen, transparantie en het verbinden met de mensen om je heen, daar gaat het voor mij om. Dat zijn voor mij heel erg belangrijke dingen en leidend in hoe ik de dingen doe en voor wie ik wil zijn. Daarvoor moet je dingen doen, maar ook heel veel dingen laten.

Kunt u de specifieke kenmerken aan uw toga omschrijven?
Het is een toga die natuurlijk helemaal voldoet aan de wettelijke voorschriften. Ik heb ervoor gekozen om wel wat dingetjes binnen de marges anders te doen. Waaronder bijvoorbeeld de knopen op mijn schouder en de manier waarop ze daarop gemaakt zijn. Maar wat specifiek kenmerkend is aan mijn toga is dat die van binnen eigenlijk helemaal gevoerd is, dus niet alleen maar de bovenkant zoals veel mensen doen, maar eigenlijk de gehele toga is gevoerd. En die is van hemelsblauwe zijde en daarop staan op schouderhoogte, iets meer de bovenkant van de rug, zes klaprozen. Eigenlijk zeven, maar er staan er zes in bloei en eentje zit nog in de knop en dat is kenmerkend aan mijn toga. Die klaprozen zijn natuurlijk rood en staan op groene steeltjes.

Zou u het verhaal erachter kunnen vertellen?

Ik heb een zus, zij is twee jaar ouder en is in 2012 overleden. Nadat ze heel

ernstig ziek is geweest. Ze heeft een hele agressieve vorm van borstkanker gehad.
Mijn zus en ik hadden, of hebben eigenlijk, een hele sterke band. Ik heb voor haar gezorgd en ze was ook echt een tweede moeder voor mijn zoon. Ik had toen alleen nog maar een zoon. Ik heb inmiddels ook een dochter. Mijn zus hield heel erg van klaprozen en zij zei altijd: als ik overlijd dan wil ik graag in een klaprozen kist begraven worden. Het symbool van klaprozen is voor ons dat het eigenlijk hele tere bloemen zijn om te zien,maar in de kern zijn ze heel sterk en heel krachtig, want klaprozen komen bijvoorbeeld ook op in hele vervuilde of arme grond, bijvoorbeeld op een vuilnisbelt. Je ziet klaprozen overal en dat geeft aan hoe sterk ze eigenlijk zijn. Dat staat heel erg symbool voor mijn zus was.
Mijn zus hoorde dat ze niet meer zo heel erg lang te leven had en dat was op een vrijdag. Toen hebben we gezegd: ze wil heel erg graag in een klaprozenkist begraven worden. Met mijn toenmalige man heb ik, toen het duidelijk was dat zij niet meer zo lang zou leven en zij inmiddels tussen leven en dood zweefde, een kist laten bezorgen bij mijn toenmalige schoonouders thuis. Hij heeft op de dag dat mijn zus in aanloop stervende was, die kist helemaal wit gemaakt. Hij heeft op de zijkant van de kist die zeven rozen geverfd en op het hoofd- en het voeteneind, de rozen in bloei van boven af gezien. Ja, dat zag er ontzettend mooi uit. Dat had hij in een dag gedaan, heel knap zoals hij dat heeft gedaan. Daarna hebben we aan mijn zus verteld dat die klaprozenkist klaar was. Mijn zus had eigenlijk heel de dag geen echt teken van leven meer gegeven en toen vertelden we dat die klaprozenkist klaar was. Toen knipperde ze heel lichtjes met haar wimpers en ze kneep heel lichtjes in mijn hand en twee uur later is ze heel rustig overleden. Dat is het verhaal achter de rozen.
Toen ik een toga heb laten maken, dacht ik nou wat zou het fijn zijn als zij bij mij kon zijn. Ook omdat wij altijd heel veel steun aan elkaar hadden. Zo heb ik de rozen die op haar grafkist stonden op zijde laten drukken en dan zijn het klaprozen tegen een hemelsblauwe lucht. Dus zo heb ik mijn zus altijd bij mij als ik in de zittingzaal zit, ja en dat is heel fijn ja.

Ik vind het eerlijk echt een heel mooi verhaal. Ik kan het me ook zo niet voorstellen. Want ik heb ook twee zussen en dat zijn echt de belangrijkste personen in mijn leven. Toen ik uw verhaal las, dacht ik wat moet dat verschrikkelijk zijn, maar dan mooi dat u het zo bij u kunt dragen.

Mijn zus was, voordat ik kinderen kreeg, echt wel de belangrijkste persoon in mijn leven. Ja dat was zij ook. Dus dat was ook wel een hele heftige tijd. Maar ik vind het ook heel mooi dat ze op deze manier toch altijd een beetje bij me is en zo voelt het ook. Ook wat ik in dat verhaal vertelde: als ik mijn toga pak van mijn klerenhanger, als ik naar de zittingszaal ga om een zitting te hebben, dan denk ik vaak nog even aan mijn zus en vaak zeg ik in gedachte ook wat tegen haar. Dat is heel fijn.

Zo mooi dat een toga dan zoveel meer wordt.

Dat is het ook echt. Naast die hele grote professionele betekenis, heeft het voor mij nu ook een hele persoonlijke symbolische waarde. Ik ben ook wel iemand die heel erg - als je het dan over identiteit hebt he - heel erg altijd de symboliek in dingen zoekt. Dus ja, ik vind dat zelf heel mooi ja, zeker.

Wat doet het met u als u uw toga aantrekt?

Die toga is eigenlijk ons werkmateriaal om het zo maar te zeggen. Je hebt natuurlijk meerdere rechters gesproken dus je weet waar die toga professioneel voor staat en dat betekent die toga ook echt voor mij.
Tegelijkertijd en dat is ook het gepersonaliseerde aan die toga: je blijft ook altijd gewoon mens. Dus als rechter moet je echt die scheidslijn trekken, want je zit daar niet als privépersoon, maar als het instituut en dat is natuurlijk wat die toga doet. Ik heb hem gepersonaliseerd van binnen, want ik neem mijzelf wel mee in mijn functie als rechter.
En dat is wel een heel mooi voorbeeld, want ik had gisteren een zitting, een politierechterzitting: dan zit je alleen als rechter en dan doe

je gelijk uitspraak. Dat was een eerste zaak en dat was een hele verdrietige zaak eigenlijk. Dat was een man die werd verdacht van het mishandelen van zijn vrouw. Die vrouw heeft ook gesproken en deze twee mensen hadden zo'n belast verleden. Die vrouw zei: "Ja hij probeerde mij helemaal niet te mishandelen, hij probeerde mij rustig te houden.". Want die mevrouw was in een psychose geraakt en ze zei van: "Ja deze man, dat is eigenlijk de enige man ooit geweest die van mij houdt." Zij was mishandeld in haar jeugd, een heel ellendig verhaal. Als je er alleen maar als instituut zit, dan doet het je niks, maar je zit daar ook als mens. Dus dit verhaal greep mij echt wel aan. Het was heel verdrietig en uiteindelijk heb ik die man vrijgesproken. Omdat ik heb gezegd: "hier is het strafrecht niet voor." Dat de politie heeft ingegrepen, dat begrijp ik gezien de heftigheid van de situatie, maar er lag een andere bedoeling achter.
We hebben ook even onderbroken want de officier van justitie moest echt even huilen daarna. Ze zei zij ook tegen mij: "sorry dat ik zo moest huilen". Ik zei toen "Ik hoop gewoon dat je dat als mens altijd zal behouden. Want dat betekent dat we nog niet afgestompt zijn, dat we als mens geraakt kunnen zijn, door het verhaal, door het leven van mensen." Wat niet wil zeggen dat dat op zichzelf maakt dat je een andere beslissing zou nemen. Maar het mag je wel raken en het moet je ook raken zoiets. Want dat is je mens zijn, dat is het persoonlijke deel. En die toga zorgt ervoor dat je daar zit ook met een afstandelijkheid. Maar als de mensen allemaal de zittingszaal hebben verlaten en jij voelt die emoties, dan mag je daar ook even uiting aan geven en je moet daar ook even ruimte aan geven want het is emotioneel en het is verdrietig hoe het leven van sommige mensen eruit ziet. Dus dat is wat die toga voor mij doet. Het is een heel lang verhaal, maar geeft denk ik wel goed weer hoe je continu die balans moet houden. Dat vind ik ook mooi: de binnenkant van mijn toga is heel persoonlijk, want ik neem mezelf mee als mens met mijn identiteit, met mijn ervaringen, maar het zwarte objectieve afstandelijke laagje zit eromheen.

Voelt u zich beperkt tot in hoeverre u uw identiteit kunt uiten?

Nee. Je identiteit is zo'n heel groot woord. Nee, ik voel me niet belemmerd in wie ik ben want ik beoefen mijn functie en kijk wat ik net ook al zei: iedereen doet dat op zijn eigen manier. Je hebt rechters die zitten er heel zakelijk in en die hebben echt zoiets van: ik zit hier een juridisch ding te doen en dat is prima als dat is hoe jij je taakopvatting als rechter ziet.

Ik zie hem anders, dus ik vul die functie ook anders in en natuurlijk moet het juridisch kloppen. Maar hoe je dat doet, daar kun je echt wel een andere vorm of inhoud aan geven, dus in die zin voel ik mezelf niet belemmerd. Want identiteit is wat ik zei: een heel groot woord. Ik ben me wel altijd bewust van mijn functie. Want ze zeggen je bent rechter, niet alleen in de zittingszaal, je bent het altijd en dat is ook een verantwoordelijkheid die ik ook echt voel. Dat de dingen die ik ook privé doe en als mensen ook weten wat je doet, straalt het altijd af op jouw rechter zijn. Maar het is veel groter want het straalt ook af op het beroep van rechter wat ik doe. Het straalt ook af op de rechtspraak en daar ben ik me wel echt altijd bewust van. Dus ik voel me niet belemmerd, ik ben me wel heel bewust van mijn functie, ja.

Botst uw eigen mening soms met de rechtspraak?

Ik zal in een groter gezelschap of bij mensen die ik niet goed ken, niet zo snel mijn persoonlijke mening zeggen over een actueel politiek onderwerp bijvoorbeeld. Wel bij mijn hele intieme vrienden, dan doe ik het wel, want je moet ook ergens een uitlaatklep hebben, want je bent ook wie je bent. Ik kan nog steeds zo professioneel zijn en zeggen : "Als ik dan zo'n zaak krijg, dan kan ik mezelf helemaal los koppelen van wat ik privé vind.", maar niet iedereen denkt dat het mogelijk is. Dus ze zullen als je in privé iets hebt verkondigd en je krijgt er professioneel mee te maken, ze toch altijd denken: "oh ja maar dat was die rechter die". Dus ik zal daar altijd voorzichtig mee zijn.

In een bredere context bijvoorbeeld met die toeslagenaffaire is het wel zo dat: je bent niet alleen maar een goede

Nectere

rechter omdat je de wet heel goed kan toepassen. Het gaat er ook om dat je heel goed voelt: wat is rechtvaardig en wat niet. Maar ook dat je dan durft te zeggen: ja weet je kijk, dat kan misschien zo zijn, dat kan misschien in de wet zo staan maar in dit geval pakt het zo onrechtvaardig uit! Precies waar de toeslagenaffaire ook over gaat. Ja en dat is iets wat we helemaal niet moeten willen en dan moet je als rechter denk ik daar ook tegen op durven staan.
Maar wat het moeilijke ook met de toeslagenaffaire is, en ik ben ook bestuursrechter en vreemdelingenrechter geweest, is altijd die balans die je houdt als rechter. Zo van: ja als ik nou deze burger in het gelijk stel, dan weet ik dat die beslissing bij een hogere rechter vernietigd wordt en dat was in die tijd ook echt zo, dat weet ik zelf ook nog wel. Dus dan heb ik iemand alleen maar een sprankje hoop gegeven. En dan in een hoger beroep krijg die persoon alsnog de deksel op de neus. Daarom hebben heel veel rechters dat uiteindelijk gedaan, terwijl ze wel voelden van nou dit is echt helemaal niet goed, niet okay, of dit is niet wat we moeten willen. Voelden ze zich toch heel erg gebonden aan die hogere uitspraak, omdat ze ook dachten: “Ik wil zo’n iemand niet blij maken met een dode mus”. Toch denk ik, ben ik ervan overtuigd, dat je dat dan toch moet doen. Ook al denk je in hoger beroep wordt dat dan vernietigd, dan toch moet je dat doen. Omdat je op dat moment toch iemand een klein beetje hoop hebt gegeven, voor dat moment in ieder geval. En omdat jij dan als rechter hebt gezegd: ja maar ik vind dat dit echt niet kan en daarmee geef je ook een signaal af. Je moet ook wel een beetje goed kunnen slapen. Dus als jij teveel vonnissen wijst waar je buikpijn van krijgt, dan kan dat misschien juridisch nog zo goed kloppen, maar dan kan het niet rechtvaardig zijn.
Ik geloof wel dat de meeste rechters, of zo niet allemaal, een goed ontwikkeld rechtvaardigingsgevoel hebben. Dus ja, in die zin zie ik rechtspraak. Wij doen ook als rechters wel dingen waarvan je denkt : “Moest dat wel op die manier?”. En dan is het de opdracht aan ons als rechters om onbevangen te blijven, maar ook heel goed te luisteren en

vervolgens ook nog moedig genoeg te zijn om gehoor te geven aan dat rechtvaardigheidsgevoel. Ook al moet je daarvoor tegen die grote stroom inzwemmen. Daar ben je ook rechter voor, om die moed dan te hebben. Ook al sta je alleen in de wind.

Wat is het verschil tussen u als mens zijnde en u als rechter?
Ik vind dat heel lastig. Mijn toenmalige man is een keer op een zitting bij mij gekomen en die zei: ik zie eigenlijk niet zoveel verschil tussen jou terwijl je daar zo zit en gewoon in het normale leven. En weet je wat het is? Je ziet jezelf ook niet. Ik denk niet dat er heel veel verschil is tussen mij als mens en als rechter. Er zal zeker verschil zijn, afgezien van het feit dat ik betaald wordt voor het rechter zijn en niet om het mens zijn, maar ik denk niet dat er heel veel verschil inzit. Nee, ik denk dat die best wel heel mooi parallel naast elkaar lopen. En dat betekent dus ook dat ik mezelf niet zo heel veel geweld hoef aan te doen voor het uitoefenen van deze functie. Dat is denk ik ook waarom deze functie zo goed bij mij past.

U bent eigenlijk gewoon gemaakt voor het vak?

Ja! Nou ja, het is wel iets dat ontzettend goed bij mij past. Het past me als een oude jas om het zo maar te zeggen ja.

Is er ook een situatie geweest waarin uw identiteit in strijd was met de rechtspraak die u moest doen?
Nee, nee. Nogmaals identiteit is een heel woord. Als je meervoudig zit, met drie rechters dan probeer je altijd tot consensus te komen en uiteindelijk moet er gewoon vonnis worden gewezen. Wij kunnen niet weigeren om een beslissing te nemen, we zullen altijd een beslissing moeten nemen. Dus soms heb je wel eens een situatie als je met zijn drieën bent, dat je het met zijn drieën niet eens bent en dan ga je elkaar met argumenten proberen te overtuigen of in ieder geval ga je discussiëren. Maar soms gebeurt het weleens dat je er niet helemaal uitkomt en dan zul je toch een beslissing moeten nemen. Dus zal toch de één water bij de wijn moeten

doen. Je hebt overigens wel dat je met het ene vonnis blijer bent dan met de andere uitspraak.
Nog niet zo lang geleden in een meervoudige zaak, hebben we uiteindelijk vonnis gewezen en dat ging met name om de straf, waar ik het gewoon echt niet mee eens was. Dat gebeurt ook weleens en niet vaak want in de vijf en half jaar dat ik nu strafrechter ben, was dit eigenlijk de eerste keer. Als ik alleen de beslissing over de straf had had genomen, had ik een andere straf opgelegd.. En is dat dan in strijd met mijn identiteit? Nee, dat niet. Want je rol van rechter is ook dat je je na een discussie moet kunnen schikken, dat het niet altijd gaat zoals jij wilt of waarvan jij denkt dat dat het beste is.
Ik ben vreemdelingenrechter geweest in 2015 en toen hadden we een beetje dezelfde situatie als we nu hebben met mensen uit Afghanistan. We hadden toen veel mensen uit Syrië bijvoorbeeld. Dus een grote toestroom aan mensen en we hadden toen ook zaken en ja ik vond het wel lastig als vreemdelingenrechter omdat je ruimte als vreemdelingenrechter heel klein is. Ik kan me nog heel goed een zaak van iemand herinneren en die was onderdeel van een bevolkingsgroep in Irak. Die worden daar ook onderdrukt, maar dat is dan zo'n moeilijke afweging. Je bent daarin zo beperkt in je ruimte om dan toch te zeggen: "Deze mensen, daar moeten we het anders voor doen". En dat vond ik heel erg lastig. Kwam ik toen in strijd met mijn identiteit. Nou ja, ik vond hem heel lastig omdat ik als mens zijn daarin toch anders ben dan ik als vreemdelingenrechter in die beperkte ruimte iets kon doen. Laat ik het maar zo zeggen. Dus heel voorzichtig geformuleerd, maar laat ik het maar zo zeggen, ja als mens zijn ja zou ik het anders doen. Dus ja het komt dus wel eens voor. Toch, ik zei heel hard nee, maar als ik er dieper over nadenk, komt het dus toch wel voor ja.

U zei net dat u bij een zaak een andere straf zou geven, maar mag ik vragen waarom u dan een andere straf zou geven?

Ja, dan zou ik een andere straf hebben gegeven omdat dit ook wel weer een beetje te maken had met moedig durven zijn als rechter. Ja, ik denk dat

ik zelf een rechter ben die best wel wat moed heeft en dat ik dan gewoon denk van ja dit is waar ik voor sta en ik vind dat dit is wat we moeten doen. Natuurlijk moet het de juridische gronden kunnen dragen en die moeten er zijn. Maar als die er zijn, vind ik dat je dan ook een beslissing moet durven nemen die misschien minder 'veilig' is. Een heel concreet voorbeeld: als we TBS opleggen. Daar is heel veel om te doen geweest. Nou jij bent nog heel jong dus misschien heb je dat niet allemaal meegekregen, maar daar is heel veel om te doen geweest rondom Anne Faber bijvoorbeeld. Misschien ken je die zaak nog wel. Om iemand TBS op te kunnen leggen, moeten we vaststellen dat er een stoornis is. Daarvoor krijgen we rapporten van de psychiater, van de psycholoog. Die geven ons inzicht in de persoonlijkheid van iemand. Maar soms kunnen ze dat niet voldoende, omdat iemand niet mee wil werken of om allerlei andere redenen.

Wij vinden het als rechters heel prettig om een dicht doortimmerd medisch oordeel te hebben over iemands psyche, dat is heel fijn, dat is heel veilig. Dat willen we allemaal en liefst altijd, maar soms is dat er niet. En dan kunnen we toch juridisch zeggen: wij zien dat iemand een stoornis heeft, maar zonder een expliciet onomstotelijk medisch vastgestelde diagnose vinden we dat eng als rechters. Toch denk ik: als je daar genoeg stevigheid voor hebt vanuit het dossier, vanuit de rapporten en hoe je iemand hebt gezien op de zittingszaal, dan moet je kunnen en durven zeggen: "ja juridisch gezien stellen wij vast dat deze meneer een stoornis heeft en gaan wij TBS opleggen". In het juridische kader van de TBS is de vaststelling dat iemand een stoornis heeft namelijk uiteindelijk een juridisch en geen medisch oordeel.

Dit was zo'n zaak, ik vond dat we dat moesten doen: we hadden die man op zitting gezien, we hadden een rapport, die man had niet meegewerkt bij het Pieter Baan centrum. Het was lastig, dus er was wel wat vastgesteld, maar er was niet een hele duidelijke diagnose. Nou bij zo'n zaak daarom denk ik van ja we gaan, we moeten het gewoon doen en dan gaan ze in appel, in hoger beroep, maar wij moeten hiervoor durven staan. Ik kreeg de indruk dat we, nou laat ik

het voor mezelf houden: ik zag die noodzaak ook heel erg en ik durfde het ook wel aan en ik had het ook nog in mijn eentje aangedurfd om dat te doen. Maar goed dan zit je met zijn drieën en dan zul je toch met zijn drieën het daarover eens moeten zijn. En dat waren we niet en ik was de minderheid dus ja, dat was zo'n zaak.

Bij welke situaties werken toga's in het voordeel en bij welke in het nadeel?

Een toga schept ook direct afstand en wij zijn daar als rechters denk ik niet altijd meer heel erg van bewust. Zeker niet bijvoorbeeld als we meervoudig zitten. Dan zitten we in een grote zittingszaal, je zit altijd op een verhoging, je hebt dan drie rechters, een griffier, dat zijn al vier van die zwarte jurken, dan heb je een officier van justitie, vijf zwarte jurken Dan kom je daar als verdachte binnen of je wordt door de politie aangevoerd en dat is best wel een heftige aanblik. Ik denk dat wij dat als rechters heel vaak niet meer precies in de gaten hebben hoe imponerend dat kan overkomen op mensen. Dat schept dus direct een afstand. En wil je juist in die verbinding komen dan wil je geen afstand. Dus daarin kan het heel erg in je nadeel werken.

Maar het werkt ook in je voordeel, want het straalt natuurlijk ook iets van autoriteit en gezag uit en dat zul je als rechter ook moeten hebben. Kijk die toga heeft een bepaalde functie van oudsher. Ik geloof er heel erg in dat je autoriteit en gezag ook zonder die toga uit kan stralen. Het is geen pleidooi om hem af te schaffen, helemaal niet, want hij staat ergens anders voor, maar autoriteit en gezag heb je ook door de manier waarop je dingen doet en niet alleen om hoe je eruitziet. Bijvoorbeeld ik ben niet heel groot, ik ben best klein. Nou zie je dat niet natuurlijk als ik achter een bureau zit, maar wat ik dus veel terug hoor – ook van mijn collega's die het al zeshonderd jaar doen ongeveer – en dat merk ik zelf ook wel: ik heb veel autoriteit en gezag in een zittingszaal. Ik heb één keer een zitting gedaan zonder toga, maar ik was de toga toen vergeten, ja dat was heel raar. We hadden even onderbroken tijdens die zitting. Ik had mijn toga even uitgedaan en toen ben ik weer gaan zitten, maar ik was vergeten mijn

toga aan te doen. Dus het is één keer gebeurd en toen kwam de bode binnen. Het was de officier en de griffier, niet opgevallen en de bode zei toen opeens “goh u heeft uw toga niet aan”. Het was ook de advocaat niet opgevallen. Weet je dus die toga kan een belemmering zijn maar het kan ook een winst zijn. Maar om persé autoriteit en gezag uit te stralen, dat zit veel meer in hoe je de dingen doet.

Wat zou u aantrekken als u zelf mocht kiezen wat u in de rechtbank draagt?
De toga.

En zou die er dan ook hetzelfde uitzien of zou u er iets aan veranderen?

Nee dan zou hij er hetzelfde uitzien. Ik ben iemand die hangt aan symboliek en tradities en ik vind hem mooi. Hij past, hij is passend. Dus nee, ik zou er niks aan veranderen.

Komt uw identiteit terug in uw uitspraken?
Ja dat denk ik wel, maar met name als politierechter en als politierechter zit je alleen, je doet gelijk uitspraak, je doet gelijk mondeling uitspraak. Dat doe je ook altijd heel overwogen en je kiest je woorden best heel zorgvuldig, maar dat is natuurlijk anders dan bij een geschreven vonnis.
Ik weet nog wel dat toen ik in mijn opleiding zat, een vonnis heb geschreven, waarbij we iemand vrijspraken. Die werd verdacht van ‘poging zware mishandeling’. Het was heel duidelijk, die man was ook ernstig mishandeld, was volstrekt helder. Maar het was alleen de vraag: heeft deze verdachte dat gedaan? En toen hebben we die verdachte vrijgesproken, maar dat is natuurlijk best heel heftig voor een slachtoffer. Wat ik toen heb gedaan is dat ik in het geschreven vonnis heb uitgelegd, dat de rechtbank zich er van bewust is dat het voor het slachtoffer eigenlijk heel naar is om te horen. Omdat het duidelijk is dat hij mishandeld is en dat hij er ook behoorlijk letsel van heeft ondervonden. Dat het voor een slachtoffer dan ook goed is voor zijn verwerking om te weten, wie het heeft gedaan en dat met de uitspraak die we deden, het slachtoffer geen antwoord op zijn vragen kreeg. Kijk

Nectere

en dat is wel een stukje identiteit voor mij in die verbinding. Niet alleen naar het slachtoffer toe, maar ook naar de verdachte, dat je alle spelers kan zien. Maar het komt veel meer terug in mijn uitspraken in politierechterzitting omdat je dan veel directer contact hebt, je kunt veel directer tot die persoon spreken.
Ik heb best wel wat mensen vrijgesproken gisteren als politierechter. Maar sommigen, dan vooral jonge jongens, waarvan al wel duidelijk is dat ze niet de braafste zijn, maar voor dit ene feit werden ze niet veroordeeld, die krijgen van mij dan wel - zoals ik altijd zeg - het stichtelijke ouderlijke praatje. Dat kun je natuurlijk veel beter doen in een mondelinge uitspraak.
Waarin mijn identiteit ook wel naar voren komt, is bij het volgende. Ik ben namelijk ook wel de rechter die niet denkt: “We zitten nu alleen maar voor het strafrecht dus we gaan nu alleen maar het daarover hebben.”. Nee heel veel zaken die in het strafrecht komen, komen bijvoorbeeld van ouders in een vechtscheiding of andere situaties zoals huiselijk geweld. Gisteren was er een man, een Irakees, huiselijk geweld. Hij woont al sinds 2008 in Nederland, spreekt nog steeds niet goed Nederlands, heeft wel twee kleine kinderen. Nou dan zeg ik er wel even bij van: “Joh, meneer u werkt nu niet, gebruik deze tijd goed om goed Nederlands te spreken. Want uw kinderen worden dadelijk ouder en dan is het heel fijn voor de kinderen, dat ze niet voor de ouders hoeven te vertalen, want dat is niet goed voor kinderen.” Dat is veel meer een familierechterlijk dingetje.
Twee weken geleden had ik een man op zitting en die zat in een vechtscheiding met zijn ex of dat had hij gezeten. Hij had de DigiD van zijn ex misbruikt en die vrouw zat ook in de zaal, want die wilde schadevergoeding daarvoor. Dat is een strafrechtelijke kwestie, maar er zit een drama van een verhaal achter. Dat is wel een uitspraak waar heel goed mijn identiteit naar voren kwam. Ik ben mijn uitspraak begonnen door me niet uit te laten over het strafbare feit, maar eerst deze mensen toe te spreken en te zeggen: “U heeft twee kinderen en u heeft een kind verloren, u heeft ooit heel veel van elkaar gehouden. En de kinderen hebben recht op een veilige stabiele jeugd,

maar met ouders die elkaar zo naar het leven staan...". Zo'n heel verhaal heb ik eerst gehouden om te zeggen: probeer ook nu nog, hoe moeilijk dat soms ook is, de goede dingen in elkaar te zien, want jullie hebben ooit heel veel van elkaar gehouden. En probeer die herinneringen naar boven te brengen zodat jullie de goede dingen weer van elkaar zien. Had niks met strafrecht te maken, helemaal niks en daarna ben ik pas mijn uitspraak begonnen en ik heb die meneer ook veroordeeld. Dus daarin komt wel mijn identiteit: je kunt de dingen soms in het leven niet splitsen, geen hokjes ertussen zetten, en soms moet je als rechters alles er even bij pakken.
Mooi dat u het zo totaal neemt.
Ja nou dat is het, ik neem het heel totaal, ja dat vind ik heel belangrijk.

Vind u dat identiteit gewenst is bij rechters binnen de rechtspraak?
Zeker, want identiteit en je daar heel bewust van zijn, staat voor mij ook voor een sterke persoonlijkheid. Dat je je dingen afvraagt. Ik ben ook opleider, ik leid rechters ook op. Ik maak dat ook onderdeel van mijn begeleiding van rechters in opleiding: ken jezelf als mens, want je neemt jezelf mee als mens. Je kunt pas echt weten wat jouw taakopvatting van rechter is, als jij weet wie je bent en wie je wilt zijn als rechter. Dus ja, ik vind dat ontzettend belangrijk. Want het geeft voor mij aan een soort bewustzijn van jouw eigen menszijn. Dus ja ik vind dat het onontbeerlijk is voor rechters.

Verlies je ook je identiteit door de rechtspraak of neem je eigenschappen over?
Ik hoop nooit mijn identiteit door de rechtspraak te verliezen en ik denk ook niet dat dat gebeurt. Juist omdat ik er zelf ook heel bewust mee bezig ben. Ik word beïnvloed door het werk dat ik doe, maar niet dat mijn identiteit daardoor in het gevaar komt. Maar een soort beroepsdeformatie, dat is mij ook niet vreemd. Kijk ik zeg altijd: ik doe alles van de gestolen mars bij Albert Heijn tot de driedubbele moord en alles wat daartussen zit. Omdat je met zo veel ellende te maken krijgt, vergeet je dan weleens dat een 'gewone' bedreiging,

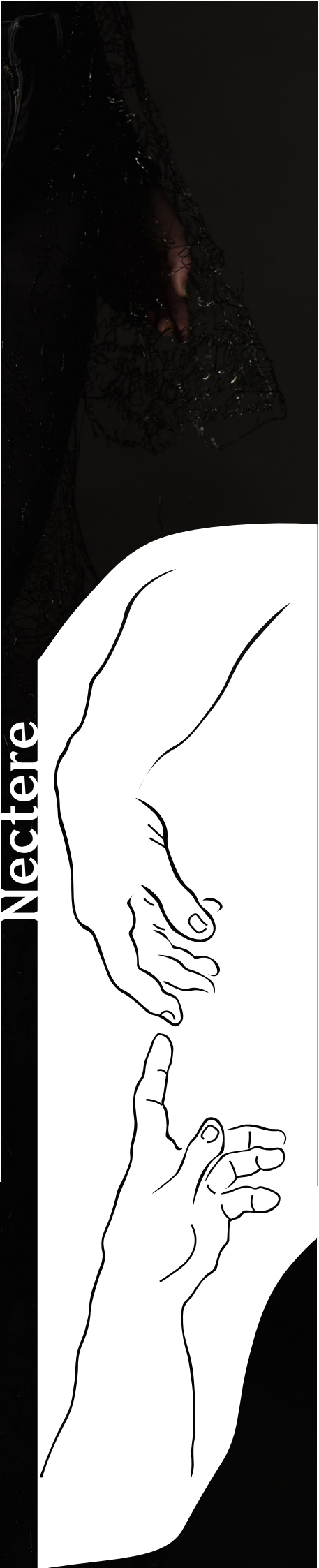

niet gewoon is. Dat dat enorme impact voor mensen heeft. Dus in die zin verlies je niet je identiteit, maar worden dingen wel gewoner voor je.

Dus wilt u zeggen dat uw visie erdoor is veranderd, eerder?

Nee dat niet, nee. Wat ik net ook zei van de grootste opdracht aan mijzelf als strafrechter zijnde, is om open en onbevangen te blijven voor de verdachte, maar diezelfde open en onbevangen houding, moet je ook vasthouden voor de dingen waar ik dagelijks mee te maken krijg in mijn werk. Dat die gewoon ook wel heel heftig zijn, dus dat je ze ook in die zwaarte wel blijft zien en niet gaat denken: ach ja dat was maar een bedreiging. Ik als mens beïnvloed mijn functie als rechter, maar andersom gebeurt dat absoluut ook ja.

Heeft een uitspraak dezelfde zwaarte als een rechter niet zijn toga draagt?

Dat vind ik een hele moeilijke want dat zou je eigenlijk moeten vragen aan degene voor wie de uitspraak is. Kijk als je hem anders formuleert: voel ik hetzelfde als ik die uitspraak doe als ik wel of niet mijn toga aanheb, want dan kan ik hem veel meer vanuit mij zelf beantwoorden die vraag. Ja wat ik zei ik heb nog maar één keer een uitspraak gedaan zonder toga en dat was onbewust. Ik denk in de uiterlijke verschijningsvorm, dat het wel anders overkomt als je als rechter wel of niet een toga aanhebt bij het doen van je uitspraak. Ja, ik denk dat als je je toga aanhebt, dat het wel extra zwaarte geeft voor de uiterlijke verschijningsvormen. Dus niet inhoudelijk, maar wel voor hoe het overkomt, dat denk ik wel.

Is het een voordeel of een nadeel dat in civiele en strafrechtzaken, rechters dezelfde toga dragen?

Dat maakt niet uit. Want kijk die toga staat ergens voor en voor een civiele rechter is dat hetzelfde als voor een strafrechter of een familierechter of een jeugdrechter. Nee dat maakt niet uit. Want de toga an sich staat voor iets en dat representeert iets en dat moet je als rechter in elk rechtsgebied hebben Dus, nee.

Een rechter behoort onafhankelijk te zijn, maar toch hebben mensen elk hun eigen identiteit, maakt dit uw uitspraken anders dan die van andere rechters?

Nee misschien wel de vorm waarin je het doet. Dat geldt met name als politierechter want dan doe je het alleen. Ik motiveer heel veel bijvoorbeeld. Ik gebruik er hele gewone taal voor. Nou in die zin maakt het mijn uitspraken anders, maar er zijn heel veel rechters die dat op die manier doen.

Maar ik vind het bijvoorbeeld heel belangrijk om een mondelinge uitspraak ook uitgebreid te motiveren omdat ik dat ook echt zie als mijn verantwoording als rechter zijnde aan de samenleving. Hiermee verantwoord ik mezelf aan de samenleving. Dan moet ik dus ook heel duidelijk zeggen waarom ik heb beslist, wat ik heb beslist. Heel veel verdachten zijn bij ons licht verstandelijk beperkte mensen, dus die hebben niet het taalniveau van de gemiddelde rechter. Dus je moet het proberen, en daar slaag ik ook echt niet altijd in, want ook daarin ben je vaak heel onbewust hoe moeilijk je eigen taalgebruik eigenlijk is, maar ik probeer dat wel zo eenvoudig mogelijk te doen. Maar inhoudelijk maakt mijn uitspraak dat niet anders.

Wat ik wel een keertje heb gemerkt, tenminste wat ik zelf merk, maar ook ik heb natuurlijk een blinde plek voor mezelf. Ik heb wel een keer gemerkt, toen zat ik als rechter, het was niet van mijn eigen rechtbank. Die rechter was getrouwd met een man van een bepaalde culturele etnische afkomst en dat was dezelfde culturele etnische afkomst als de verdachte. Toen bemerkte ik wel bij deze rechter dat dat wel invloed had, ja dat dat wel meedeed. Dus dat is echt wel iets waar je je als rechter heel bewust van moet zijn: van wat doe ik en waarom. Ook wij zijn gewoon mensen en ook wij hebben onze blinde vlekken zeker ja.

Maar als u zegt dat uw uitspraken niet anders zijn dan die van andere rechters, betekent dat ook dat als ik bij u bijvoorbeeld dezelfde zaak zou voorleggen als bij een andere rechter, dat dan ook dezelfde uitspraak er uitkomt?

Nectere

Nee niet persé. Er is ook wel onderzoek naar gedaan. Als je tien rechters precies dezelfde casus voorlegt, krijg je niet tien keer dezelfde straf, nee dat geloof ik niet. In de bewezen verklaring kan het ook misschien nog iets verschillen, maar dat zal minder verschillen. In de straf denk ik wel dat je verschillende straffen krijgt. En ja heeft dat echt met je identiteit te maken? Misschien ook wel met de ervaring, stel dat je heel veel wapenbezit zaken hebt gedaan, dan heb je daar gewoon meer ervaring in. Dan zul je dat misschien anders bestraffen dan iemand die er twee heeft gedaan en datzelfde geldt voor een verkrachting.
Ik kan je eigenlijk wel een goed voorbeeld geven hierin. Dat gaat niet hierover, maar dat gaat wel een beetje over identiteit bijvoorbeeld. Ik was net strafrechter, toen heb ik een zaak gedaan van een jongen, die was geadopteerd en ik ben zelf ook geadopteerd. Hij werd verdacht van seks hebben met een minderjarig meisje. Die zaak heb ik als voorzitter gedaan. Hij was zelf ook nog niet zo oud, maar wel volwassen en dan lees je allemaal rapportages en hij was ook onderzocht en toen bleek dat hij een heleboel problemen had met zijn afkomst, met zijn adoptie. Nou ik ben zelf ook geadopteerd. En dat is wel een moment geweest en dat is iets waar je heel bewust van moet zijn van: “Wat doet dat met mij?”. Door zijn adoptie heeft deze jongen een heleboel problemen gehad in zijn jeugd en dat heeft mede gemaakt dat hij is wie hij is geworden. Het is belangrijk om jezelf dan af te vragen of je daar nog heel objectief naar kijken, gezien je eigen historie? Dus op die manier ben ik me daar wel bewust van als dit soort dingen gebeuren, ja.

De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak schijft er over dat het voor een rechter voordelig zou zijn om juist één specialiteit te hebben: bijvoorbeeld bouwkunde. Waardoor de eigen inhoud van een zaak beter met juridische kwesties verbonden kan worden. Dit zou betekenen dat identiteit en eigen kennis een even grote rol zou spelen als juridische kennis.

Zou dit gebruik van identiteit meewerken of juist tegenwerken?
Ik denk ook wel dat je daarvoor moet oppassen. Want het kan ook betekenen dat je altijd heel erg in je eigen comfortzone blijft met allemaal mensen die dezelfde soort types zijn met dezelfde soort interesses. En wat juist zo goed is, in het gewone leven is dat ook zo: dat je vaak het meeste leert van de mensen waar je het meeste last van hebt of die je het minst aardig vind of die totaal anders zijn dan jij of waar je je het meest aan irriteert. Terwijl dat niet de mensen zijn die je als eerste graag om je heen hebt, zijn dat vaak wel de mensen van wie je het meest kan leren omdat dat vaak ook de mensen zijn die jou de grootste spiegel voorhouden.
Als je dat op die manier zou organiseren, dan denk ik dat je ook wel een beetje de kans zou hebben dat de rechtspraak misschien een beetje indut of te gemakkelijk wordt of dat je allemaal bij elkaar kruipt. Dezelfde type mensen met dezelfde interesses. Ik denk niet dat dat echt goed is. Wat denk ik wel goed is, is dat aan aspecten als niet alleen juridische kennis, maar ook aan veel meer die andere aspecten van wat vormt je als mens, wie ben je, meer de psychische dieptetherapie om het zo maar te zeggen, dat daar wat meer aandacht aan besteed wordt. En dat wordt ook best wel veel gedaan in de rechtspraak. Ik ben zelf nu ook bezig met een leergang die daar meer betrekking op heeft. Ik denk dat dat heel goed is, ja.

Empathie zorgt ervoor dat je je in de ander kan verplaatsen. Maar empathie heeft ook met identiteit te maken. Is empathie belangrijk bij rechtspraak?
Ja enorm. Als je je niet kan inleven in die ander dan kun je je je ook bijna niet verbinden met een ander. Ik denk om een goede rechtvaardige rechter te zijn, heb je ook die verbinding en dus ook die empathie nodig. En juist ook mensen die niet zo op jou lijken. Bijvoorbeeld wat ik gisteren had, wat ik vertelde over die zaak, dat waren mensen met een totaal andere achtergrond, waar ik me totaal niet in herkende, maar ik voelde wel enorm veel empathie voor ze. Omdat je je kunt voorstellen hoe heftig het is.

Nectere

Maar empathie is weer iets anders dan mededogen en medeleven. En mededogen heeft veel meer te maken met dat je je kan verplaatsen in die ander, maar dat je die ander ook wilt helpen. Dus het is iets veel actievers dan medelijden of medeleven. Maar empathie dat is enorm belangrijk. Maar dat vind ik in het leven in zijn algemeenheid ontstellend belangrijk. Dus ook zeer zeker in de rechtspraak ja.

Is het dan nadelig dat iedere rechter een andere identiteit heeft en zich dus afhankelijk qua overeenkomsten beter of slechter in iemand kan verplaatsen?

Empathie is veel meer, ja heeft dat echt met identiteit te maken? We hebben twee en half duizend rechters in Nederland denk ik en die zijn allemaal verschillend. De ene heeft een groter empathisch vermogen dan de ander. Ja daar is op zichzelf denk ik niks mis mee. Het is ook zo dat je voor de ene persoon veel meer empathie voelt dan voor een andere persoon, dat is het ook. Het feit dat je in staat bent of een heel groot empathisch vermogen hebt wil niet altijd zeggen dat je voor iedereen maar altijd empathie hebt, dat wil het niet zeggen. Dus nee ik denk niet dat het erg is.
Ik denk wel dat een bepaald niveau van empathie, dat alle rechters dat wel moeten hebben bijvoorbeeld als ik naar mijn eigen team kijk. Ik kan zo mensen opnoemen waarvan ik denk: die hebben een groot empathisch vermogen en mensen waarvan ik denk nou nou dat zijn nogal botte horken, ook in de zittingszaal. Ik denk niet dat daar iets mis mee is, ik denk niet dat dat erg is. Want er zijn natuurlijk ook mensen en verdachten die meer gebaat zijn bij een andere benadering. Die vooral maar gewoon eens een goeie veeg onderuit de pan moeten krijgen, ja die kunnen ze ook van mij krijgen, dat doe ik ook. Het is fijn als je als rechter over het hele spectrum aan benaderingen kan beschikken. Dus soms heel empathisch en soms moet je heel expliciet op je kracht en autoriteit gaan zitten. Dus nee het is niet erg.

Wat speelt een grotere rol bij de uitspraak: de wet of menselijkheid?
De wet is de basis, maar de invulling daarvan is menselijkheid.
Dus allebei spelen ze een even grote rol. Want als de menselijkheid niet meer meespeelt, krijgen we de uitwassen zoals de toeslagenaffaire en de toeslagenaffaire is niet alleen maar het geld. Maar het blijkt nu dat kinderen uit huis zijn gehaald. Omdat ouders niet meer goed voor de kinderen konden zorgen, dus dat reikt zo ontzettend ver. Dus als de menselijkheid niet meer mee kan doen, krijgen we alleen maar situaties zoals de toeslagenaffaire. Dus nee de een is niet het belangrijkste. Het moet zoals vrouwe Justitia: het moet op de weegschaal liggen.

Schept ambtskleding volgens u afstand of herkenbaarheid?
Beide, het is niet of of. Het is allebei, het vergt onmiskenbaar een afstand, maar het is daarmee ook herkenbaar, ja dus allebei.

Cum
diligenter,
legalitas,
facetiae,
libratum,
iustus,
patere,
aequalitas,
amicitia
audiatur et altera pars
maternitatum
humanitas
et
nectere
convenientibus
iustitia
praevalebit.

Met dank aan iedereen die mee heeft gewerkt om dit idee om te zetten in een project met betekenis.
Met name alle rechters die openstonden voor een interview.